

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
PRÁVNICKÁ FAKULTA

Šárka Chvojková

**SROVNÁNÍ PRÁVNÍ ÚPRAVY ČINNOSTI NÁRODNÍCH
BANK ČESKÉ REPUBLIKY A SLOVENSKA PŘI
VÝKONU DOHLEDU NAD FINANČNÍM TRHEM**

Diplomová práce

JUDr. Michael Kohajda, Ph.D.

Katedra finančního práva a právní vědy

Datum vypracování práce: 30. listopadu 2011

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně, všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 30. listopadu 2011

Šárka Chvojková

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla poděkovat především vedoucímu diplomové práce JUDr. Michaelu Kohajdovi, Ph.D. za odborné vedení i za řadu podnětných rad a připomínek.

Obsah

Úvod	1
1 Obecně o dohledu a regulaci finančního trhu	3
1.1 Finanční trh.....	3
1.2 Subjekty finančního trhu	5
1.3 Pojem dohled a regulace finančního trhu	5
1.3.1 Státní dozor na úseku finanční činnosti a dohled nad finančním trhem.....	5
1.3.2 Regulace	6
1.4 Účelnost regulace a dohledu a jejich nezbytnost	6
1.5 Základní zásady efektivní regulace a dohledu	9
1.6 Systémy regulace a dohledu nad finančním trhem	11
1.6.1 Třídění systémů regulace a dohledu.....	11
1.7 Institucionální uspořádání dohledu	12
1.7.1 Základní modely uspořádání.....	13
1.8 Nástroje regulace a dohledu nad finančním trhem.....	13
2 Subjekty vykonávající dohled nad finančním trhem	15
2.1 Obecný výklad	15
2.1.1 Orgány výkonu dohledu v České republice.....	16
2.1.2 Orgány výkonu dohledu na Slovensku.....	18
2.1.3 Orgány dohledu v rámci Evropské unie	20
3 Právní úprava dohledu nad finančním trhem do roku 2006.....	22
3.1 Vývoj dohledu nad finančním trhem v České republice	22
3.1.1 Oblast bankovníctví a peněžnictví	22
3.1.2 Oblast kapitálového trhu.....	28
3.1.3 Oblast pojišťovnictví.....	31
3.1.4 Doplnkový dohled nad finančními konglomeráty	32
3.2 Vývoj dohledu nad finančním trhem na Slovensku	33
3.2.1 Oblast bankovníctví	33
3.2.2 Oblast kapitálového trhu a oblast pojišťovnictví	35
3.3 Srovnání vývoje dohledu nad finančním trhem před jeho integrací	37
4 Proces integrace dohledu nad finančním trhem	39

4.1	Důvody pro integraci dohledu a regulace nad finančním trhem.....	39
4.2	Varianty uspořádání integrovaného dohledu	41
4.3	Průběh integrace v České republice	42
4.4	Průběh integrace na Slovensku	44
4.5	Shrnutí a srovnání průběhu integrace dohledu	46
5	Aktuální právní úprava dohledu nad finančním trhem v České republice	48
5.1	Česká národní banka	48
5.2	Dohled v oblasti bankovníctví a peněžního trhu.....	51
5.2.1	Bankovní dohled	51
5.2.2	Družstevní záložny.....	54
5.2.3	Nebankovní subjekty peněžního trhu.....	54
5.3	Dohled v oblasti kapitálového trhu	56
5.4	Dohled v oblasti pojišťovnictví.....	58
5.5	Doplňkový dohled nad finančními konglomeráty	60
5.6	Shrnutí poznatků o české právní úpravě výkonu dohledu.....	61
6	Aktuální právní úprava dohledu nad finančním trhem na Slovensku	62
6.1	Národní banka Slovenska	62
6.2	Zákon č. 747/2004 Z.z. o dohláde nad finančným trhom	63
6.3	Výkon dohledu nad vybranými oblastmi finančního trhu	66
6.3.1	Dohled nad bankovníctvím.....	66
6.3.2	Dohled nad kapitálovým trhem.....	67
6.3.3	Dohled v oblasti pojišťovnictví	68
6.3.4	Dohled nad důchodovým spořením	69
6.4	Shrnutí poznatků o slovenské právní úpravě výkonu dohledu	70
7	Srovnání právních úprav v oblasti dohledu a možnosti jejich budoucího vývoje...71	
7.1	Komparace právních úprav výkonu dohledu nad finančním trhem.....	71
7.2	Perspektivy budoucího vývoje právních úprav dohledu pod vlivem finanční krize... ..	74
	Závěr.....	76
	Seznam zkratk	79
	Seznam použité literatury a pramenů	80
	Seznam příloh	87

Abstract.....	91
Resumé diplomové práce.....	93

Úvod

V době stále postupující globalizace a rychlého rozvoje finančních trhů, je téma dohledu nad finančním trhem stále více aktuální. Tyto tendence byly v poslední době výrazně posíleny probíhající světovou finanční krizí. Právě ve světle této krize, která začala jako úvěrová, se stalo téma dohledu nad finančním trhem diskutovaným ve všech státech i na úrovni mezinárodní, neboť nalezení efektivního uspořádání a výkonu dohledu by mohlo výrazně napomoci k jejímu rychlejšímu překonání, ale zejména by mělo zamezit jejímu případnému opakování. Reakce na finanční krizi se v oblasti dohledu projevila zejména ve zpřísnění požadavků na hodnocení rizik, výrazné posílení postavení orgánů vykonávajících dohled, prohloubení jejich mezinárodní spolupráce a vzniku mezinárodních orgánů dohledu. Všechny tyto změny kladnou vysoké nároky na vytvoření kvalitní právní úpravy, jež bude základem pro výkon efektivního dohledu a jeho institucionálního uspořádání.

Téma srovnání právní úpravy činnosti centrálních bank České republiky a Slovenska při výkonu dohledu jsem si zvolila z několika důvodů. Je velmi zajímavé sledovat vývoj a odlišnosti právních úprav, které po rozdělení Československa vyšly ze shodných základů, poté si prošly fází samostatného vývoje, aby nakonec pod vlivem vstupu do Evropské unie došlo k jejich opětovnému sblížení. Dalším důvodem je neobvyklost zvoleného institucionálního uspořádání dohledu v rámci celé Evropy, neboť pouze několik států se rozhodlo svěřit výkon dohledu nad centrálním trhem pouze centrální bance státu.

Cílem této práce je porovnání právní úpravy výkonu dohledu nad finančním trhem obou uvedených států, nalezení shodných i odlišných prvků a jejich zhodnocení a pojednání o možném budoucím směru vývoje právní úpravy. Pro vypracování této práce jsou použity zejména metody deskripce, analýzy a komparace.

Práce je rozčleněna celkem do sedmi kapitol. První dvě kapitoly jsou zaměřeny na vymezení teoretických pojmů, které jsou v práci poté dále využívány. Kapitola třetí obsahuje shrnutí vývoje dohledu nad finančním trhem od vzniku samostatných států do fáze integrace dohledu, ke které došlo počátkem roku 2006 a jejímž vyústěním bylo svěření dohledu centrálním bankám. Čtvrtá, pátá a šestá kapitola představují jádro práce, neboť jsou zaměřeny na samotný integrační proces v obou státech a poté na charakteristiku a zhodnocení platných právních úprav obou států. Poslední kapitola

obsahuje porovnání obou právních úprav a zamyšlení nad možnostmi budoucího vývoje.

Hodnocení platné právní úpravy a zvoleného institucionálního uspořádání dohledu není v této době všeobecné nestability finančních trhů snadné, neboť pod vlivem finanční krize je podrobována neustálým změnám a samotné překonání finanční krize bude nejlepším testem její kvality.

1 Obecně o dohledu a regulaci finančního trhu

Obsahem této práce je srovnání právní úpravy činnosti národních bank České republiky a Slovenska při výkonu dohledu nad finančním trhem, proto je v úvodu práce vhodné vymezit základní pojmy, které jsou pro zpracování tohoto tématu stěžejními.

1.1 Finanční trh

Finanční trh je vedle trhu práce a trhu zboží a služeb nedílnou součástí tržního mechanismu v moderních ekonomikách. Finanční trh je systém institucí a instrumentů, zabezpečující pohyb peněz a kapitálu ve všech jeho formách mezi různými ekonomickými subjekty, a to na základě poptávky a nabídky. Finanční trh můžeme definovat jako systém vztahů, nástrojů, subjektů a institucí, umožňující shromažďování, soustředování, rozdělování a rozmisťování dočasně volných peněžních prostředků na základě nabídky a poptávky.¹ Finanční trh je tedy místem, na kterém je prostřednictvím finančních nástrojů zprostředkovan a zabezpečován pohyb krátkodobého, střednědobého i dlouhodobého finančního kapitálu. Dalšími funkcemi jsou funkce zabezpečení bohatství, funkce likvidity spočívající v možnosti rychlé výměny finančních nástrojů za finanční hotovost s malým rizikem ztráty, dále funkce platební, neboť na finančním trhu je vybudován mechanismus plateb za zboží a služby a konečně funkce politická.

Z uvedené definice vyplývají základní vlastnosti finančního trhu, kterými jsou soustředování volných finančních prostředků, jejich následná alokace tam, kde je jejich využití nejúčinnější a zapojování volných finančních zdrojů do ekonomického procesu.

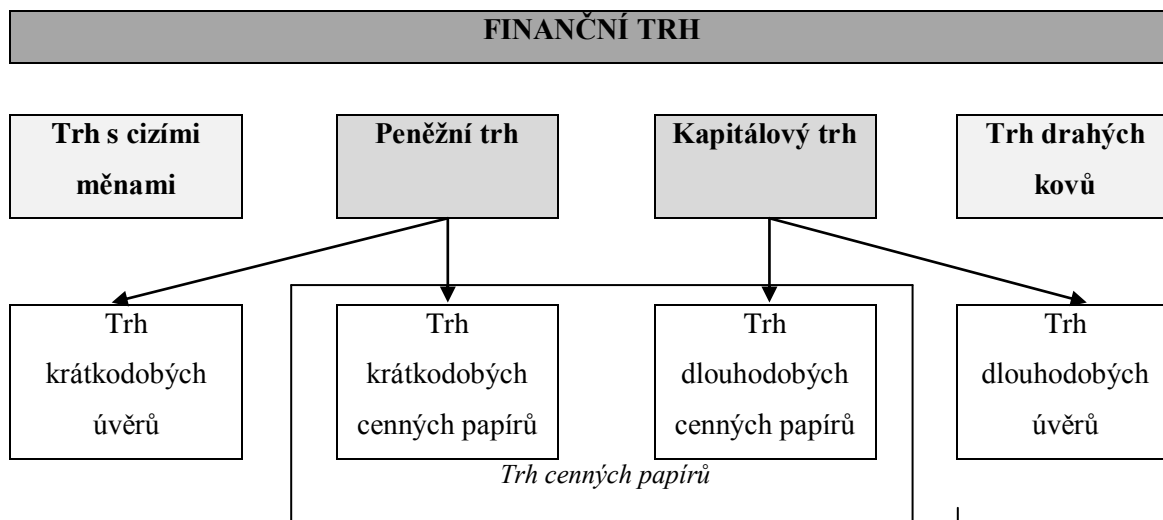
Finanční trh lze rozdělit dle různých kritérií, například z hlediska jejich podřízení vnitřním normám na trhy organizované a neorganizované, dle charakteru účastníků na trhy burzovní a mimoburzovní nebo na trhy bankovní, mezibankovní a mimobankovní. Dalším důležitým dělením je dělení na trhy primární, kde jsou obchodovány nové emise cenných papírů, což umožňuje získání volného finančního kapitálu a na trhy sekundární, kde jsou obchodovány dříve vydané cenné papíry. Dále můžeme finanční trhy dělit na promptní, kde jsou obchodované cenné papíry dodávány

¹ Bakeš, M., Karfíková, M., Kotáb, P., Marková, H. a kol. Finanční právo. 5. upravené vydání. Praha: C.H.Beck, 2009. str. 100

okamžitě a na trhy termínové, které jsou zaměřeny na obchodování finančních instrumentů s dodáním v budoucnosti.

Základní klasifikací finančního trhu je rozdělení na trh peněžní a trh kapitálový. Toto rozdělení plyne z charakteru obchodovaných finančních instrumentů a jejich životnosti.

Členění finančního trhu

Pramen: Rejnuš, Oldřich. Finanční trhy. 2. rozšířené vydání. Ostrava: KEY Publishing s.r.o. 2010, str. 54

Peněžní trh

Peněžní trh je trhem krátkodobých úvěrů a krátkodobých cenných papírů, jejichž splatnost je stanovena maximálně v řádu jednoho roku. Díky této vlastnosti peněžního trhu mohou subjekty finančního trhu kontrolovat svoji likviditu, tedy schopnost dostat svým splatným závazkům. Mezi základní nástroje peněžního trhu řadíme krátkodobé finanční nástroje např. cenné papíry, půjčky, úvěry a vklady se splatností do jednoho roku.²

Kapitálový trh

Na kapitálovém trhu jsou obchodovány dlouhodobé peníze se splatností v řádech jednotek a desítek let. Jeho základními segmenty jsou trh dlouhodobých cenných papírů

² Bakeš, M., Karfíková, M., Kotáb, P., Marková, H. a kol. Finanční právo. 5. upravené vydání. Praha: C.H.Beck, 2009, str. 101

a dlouhodobých úvěrů. Jeho účelem je zajištění prostředků pro financování dlouhodobých investic. Příznačnými nástroji jsou dluhopisy, bankovní a konsorciální úvěry, hypoteční úvěry nebo hypoteční zástavní listy.³

1.2 Subjekty finančního trhu

Mezi hlavní kategorie účastníků finančního trhu patří investoři, což jsou osoby pociťující dočasný přebytek peněžních prostředků, pokud jsou ochotny jej poskytnout na určitý časový úsek jiným účastníkům a na druhé straně osoby pociťující relativní nedostatek peněžních prostředků, které jsou ochotny za jejich odebrání uhradit určenou cenu, označované jako emitenti. Třetím subjektem, jenž zabezpečuje přesun finančních prostředků od těch, kteří jimi disponují k těm, kteří je potřebují, je tzv. finanční zprostředkovatel. Dle amerického ekonoma Fredericka S. Mishkina lze dělit tři kategorie finančních zprostředkovatelů, a to⁴:

- Depozitní instituce, zjednodušeně označené jako banky, tedy finanční zprostředkovatelé přijímající vklady a poskytující půjčky.
- Smluvní spořitelní instituce, mezi které můžeme zařadit pojišťovny nebo penzijní fondy. Tyto finanční zprostředkovatelé přijímají peněžní prostředky v pravidelných intervalech s možností odhadu, kolik budou muset v budoucnu vyplatit.
- Investiční zprostředkovatelé, kteří zastupují ostatní subjekty umožňující přesun peněžních prostředků, např. burzy, investiční společnosti, či investiční fondy.

1.3 Pojem dohled a regulace finančního trhu

Pojmy dohled nad finančním trhem a regulace finančního trhu jsou často zaměňované termíny, které spolu sice úzce souvisí, avšak mají odlišné významy. Je tedy nezbytné od sebe tyto dva pojmy odlišit.

1.3.1 Státní dozor na úseku finanční činnosti a dohled nad finančním trhem

Jak bylo již zmíněno v kapitole 2.1, účastní se dění na finančním trhu celá řada subjektů, ať již se jedná o finanční zprostředkovatele nebo veřejnost poskytující své peněžní prostředky. Z důvodu velkého počtu subjektů finančního trhu nebylo

³ Rejnuš, Oldřich. Finanční trhy. 2. rozšířené vydání. Ostrava: KEY Publishing s.r.o. 2010, str. 54-55

⁴ Balko, Ladislav a kol. Právní úprava finančního trhu v Slovenskom právnom systéme, Právo finančního trhu, Bratislava: Ing. Miroslav Mačko, EPOS, 2003, str. 141

uskutečnitelné, aby zainteresovaná veřejnost dohlížela na finanční zprostředkovatele a tím mohla kontrolovat a ovlivňovat své majetkové zájmy. Bylo tedy nutné, aby tuto roli převzal stát v podobě státního dozoru. Státním dozorem je v nejširším smyslu myšlena činnost, které spočívá v pozorování stavu, je následována jeho vyhodnocením a v případě zjištění nedostatků, nastupuje aplikace sankce. Pro dozor nad finančním trhem je používán pojem „státní dozor na úseku finanční činnosti“, jež zahrnuje dohled nad dodržováním zákonů upravujících finanční činnost, dále podzákoných právních předpisů, podmínek stanovených v licencích a povoleních potřebných pro výkon finanční činnosti a povinností uložených subjektům závaznými individuálními právními akty.⁵ Státní dozor je vždy vykonáván vůči subjektům nepodřízeným dozorovému orgánu, což ho odlišuje od jiných systémů správního dozoru, které jsou prováděny v rámci subordinace. Pokud je tento dozor vykonáván subjektem formálně odlišným od státu, kterému byl z vůle státní moci svěřen, je označován pojmem dohled. Dohled nad finančním trhem je tedy také typem správního dozoru a jeho obsahem je pozorování, hodnocení a uplatňování nápravných opatření, jak je popsáno výše.

1.3.2 Regulace

Regulace obecně představuje činnosti spočívající ve stanovení podmínek a pravidel v příslušné oblasti. Tato pravidla mohou být stanovena zákonodárnými orgány ve formě zákonů nebo jinými orgány, které k tomu byly pověřeny ve formě vyhlášek, nařízení či opatření, či licencí a povolení. Regulaci finančního trhu můžeme definovat jako soubor pravidel a nástrojů, kterými se regulované subjekty řídí.⁶

Jak z výše uvedeného vyplývá, funkcí regulace finančního trhu je stanovení určitého rámce chování pro příslušnou oblast a cílem dohledu nad finančním trhem je pozorovat a hodnotit dodržování tohoto rámce, popřípadě zjednat nápravu při zjištění nedostatků.

1.4 Účelnost regulace a dohledu a jejich nezbytnost

S různými systémy dozoru či dohledu nad finančním trhem se lze setkat již od starověkých civilizací. Příčinou vzniků těchto systémů byla potřeba ochrany

⁵ Bakeš, M., Karfíková, M., Kotáb, P., Marková, H. a kol. Finanční právo. 5. upravené vydání. Praha: C.H.Beck, 2009, str. 77-79

⁶ Polouček, Stanislav a kol. Bankovníctví. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2006, str. 443 a násl.

účastníků před kriminalitou a před praktikami samotných účastníků, zejména nutnost zajištění dodržování stanovených pravidel. Dále zde stál také zájem státu na efektivním vybírání daní a poplatků od účastníků. K rozvoji těchto systémů došlo zejména v období rozvoje kapitalismu, kdy začalo být nezbytné zabezpečení efektivního fungování trhů, jež se stalo podmínkou ekonomického rozvoje.

Mezi obecné důvody regulace trhů je dnes teorií řazena ochrana spotřebitele, omezení síly oligopolu a monopolu, omezení negativních externalit, asymetrie informací a ochrana veřejnosti před kriminalitou.⁷ Regulace a dohled jsou spojovány pouze s tržní ekonomikou, proto je stanovení základních pravidel slučitelné s jejími základními principy.⁸

V prostředí finančních trhů je typický výskyt účastníků, jako jsou domácnosti, podniky, vláda či zahraniční subjekty. V základní konstrukci stojí na jedné straně majitelé úspor, kteří je chtějí zhodnotit, na straně druhé zájemci o půjčku těchto úspor a mezi nimi finanční zprostředkovatelé, jejichž cílem je obstarat tok finančních prostředků. Ochrana spotřebitele se zaměřuje na investory, zejména z důvodu výskytu nepřeborného množství finančních produktů, jejichž úroveň může být kolísavá. Ochrana spotřebitele je zajištěna obzvláště ukládáním povinností finančním zprostředkovatelům, jako je například povinnost informovat o rizicích spojených s finančními produkty.

Finanční trh je rozčleněn do různých úseků, kterými jsou peněžní trhy, trhy dluhopisů, akciové trhy, devizové trhy či trhy finančních derivátů. Díky tomuto členění může velice lehce dojít ke vzniku monopolu či oligopolu. Pokud k této situaci dojde, je nutné zasadit se o zvýšení stupně konkurence. Míra dominance na trhu může být hodnocena dle různých ukazatelů, mezi základní patří kritérium struktury trhu a kritérium jednání a následku.

Negativní externality představují činnosti, které záporně ovlivňují jiné subjekty. Typickým příkladem může být tzv. systémové riziko, které se vyskytuje v bankovním systému. V takovém případě může neschopnost jedné banky dostát svým závazkům, negativně ovlivnit další banky, zejména tím, že dochází k nadměrným výběrům a může dojít až k ohrožení stability bankovního sektoru.

⁷ Pavlát, Vladislav, Kubíček, Antonín. Regulace a dohled nad finančními trhy. 2. přepracované vydání. Praha: Vysoká škola finanční a správní, o.p.s. 2010, str. 10-17

⁸ Revenda, Zbyněk, Centrální bankovníctví. 2. rozšířené vydání. Praha: Management Press 2001, str. 459

Pro rozhodování všech účastníků finančního trhu je nezbytná znalost všech relevantních informací. Často však dochází k situacím, kdy strany mají rozdílné informace nebo jeden z účastníků má rozdílný objem a kvalitu informací. V těchto případech můžeme mluvit o informační asymetrii. Za této situace je jeden z účastníků zvýhodněn, a tak může docházet k neefektivnímu ukládání finančních prostředků, což způsobuje méně účinnou alokaci zdrojů. Projevem informační asymetrie může být nežádoucí výběr, kdy ekonomický subjekt jedná v důsledku nedostatku informací tak, že utrpí netušenou ztrátu. Druhým projevem je morální hazard, kdy jednáním jednoho subjektu za účelem maximalizace zisku a využitím informační převahy, utrpí ostatní účastníci ztrátu.⁹

Ochrana veřejnosti před kriminalitou je zajišťována státem prostřednictvím trestních kodexů vymezujících majetkové a hospodářské trestné činy.

Podle výše uvedených čtyř základních typů tržního selhání, tedy ochrany spotřebitele, omezení síly oligopolu a monopolu, omezení negativních externalit, asymetrie informací můžeme identifikovat i základní obory regulace a dohledu nad finančním trhem, a to:¹⁰

- regulace obezřetného podnikání finančních institucí a dohled nad nimi, který je zaměřen na finanční zdraví, likviditu a solventnost finančních institucí,
- dohled nad trhy i příslušná regulace zaměřující se na zneužití trhů, kde je cílem je chránit zájmy klientů,
- monitorování a analýza stability bankovního sektoru a finančního systému jako celku, jejichž cílem je snížení pravděpodobnosti materializace systémového rizika zřetězení platební neschopnosti bank i jiných finančních institucí,
- regulace konkurenčního prostředí a dohled nad ním se zaměřením na potírání praktik, které zneužívají dominantní postavení na trhu.

⁹ Kašparovská, Vlasta a kol. Řízení obchodních bank – vybrané kapitoly. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2006, str. 36-39

¹⁰ ČNB: Institucionální uspořádání finanční regulace a dohledu v Evropské unii a úloha bank Evropského systému centrálních bank ve finanční regulaci a dohledu. Dostupné z: <http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/souhrnne_informace_fin_trhy/ostatni_analyticke_publikace/download/fin_regulace_eu.pdf> [cit. 2011-11-30]

1.5 Základní zásady efektivní regulace a dohledu

Pro efektivní fungování dohledu a regulace finančního trhu musí být splněno několik předpokladů. Mezi základní patří vytvoření funkční institucionální struktury finančního zprostředkování a dále stanovení základních principů a předpokladů pro fungování finančního trhu.¹¹

Klíčové předpoklady pro funkční a efektivní fungování dohledu a regulace finančního trhu spočívají zejména:¹²

- a) v jasném vymezení cílů finanční regulace a dohledu a v návaznosti na to i statutárních cílů regulatorních institucí, resp. sjednocené regulatorní instituce,
- b) v nezávislosti regulatorní instituce, která je přiměřeně vyvážena zodpovědností a transparentností,
- c) v dostatečných finančních zdrojích,
- d) ve vzdělaných, zkušených a odborně zdatných zaměstnancích,
- e) v adekvátním právním rámci, který podporuje dodržování zákonů a regulačních pravidel,
- f) ve spojení pravomoci vydávat na základě zákona právně závazná regulatorní pravidla s výkonem dohledu,
- g) ve vysokém stupni implementace uznávaných mezinárodních standardů finanční regulace a dohledu

D. Crocket v roce 2000 na londýnské konferenci Progress towards Greater Financial Stability nastínil další základní podmínky pro dosažení stabilních a efektivních finančních systémů jednotlivých států¹³:

- a. Klíčoví finanční zprostředkovatelé musí podnikat efektivně a obezřetně,
- b. veřejné trhy, na nichž se realizují finanční transakce, musí být otevřené a transparentní
- c. institucionální infrastruktura, v jejímž rámci probíhají finanční transakce, musí fungovat efektivně a lidé by měli podstatě transakcí dobře rozumět.

¹¹ Babouček, Ivan a kol. Regulace činnosti bank. 1. vydání. Praha: Bankovní institut, a.s., 2005, str. 111

¹² ČNB: Institucionální uspořádání finanční regulace a dohledu v Evropské unii a úloha bank Evropského systému centrálních bank ve finanční regulaci a dohledu. Dostupné z: <http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/souhrnne_informace_fin_trhy/ostatni_analyticke_publikace/download/fin_regulace_eu.pdf> [cit. 2011-11-30]

¹³ Babouček, Ivan a kol. Regulace činnosti bank. 1. vydání. Praha: Bankovní institut, a.s., 2005, str. 52

Jelikož stanovení základních principů má pro efektivní dohled základní význam, jsou tato pravidla formulována na mezinárodní úrovni pro oblast bankovníctví, pojišťovnictví i pro oblast kapitálových trhů.

V oblasti bankovníctví došlo k jejich vyjádření v dokumentu „Core principles for Effective Banking Supervision“ vydaným v roce 1997 Basilejským výborem pro bankovní dohled (dále pouze „BCBS“). Podstatou dokumentů je 25 základních principů, které jsou na mezinárodní úrovni považovány za základy efektivního dohledu. V srpnu 2010 byla BCBS vydána směrnice s názvem „Microfinance activities and the Core Principles for Effective Banking Supervision“, který je finálním dokumentem pro aplikaci základních pravidel.¹⁴ Základní pravidla pro efektivní bankovní dohled se týkají oblastí postavení a základní kompetence bankovního dohledu, udělování licencí, stanovení pravidel obezřetného podnikání a systémů řízení rizik a systémů vnitřní kontroly.¹⁵ Dle výše uvedené směrnice BCBS bylo stanoveno, že šest základních principů bude rovnoměrně aplikováno na banky i na další tzv. „other deposit taking institutions“, tedy instituce přijímající vklady. Mezi těchto šest principů, které mají být rovně aplikovány na všechny instituce, patří princip č. 1 obsahující základní předpoklady fungování, a to nezávislost, pravomoci, transparentnost a spolupráci, princip č. 4 regulující převody významných majetkových podílů, princip č. 5 vymezující pravomoc stanovovat kritéria pro významné akvizice, princip č. 12. zaměřený na kontrolu a přenos rizik, princip č. 24 o zavedení možnosti konsolidovaného dohledu a princip č. 25 upravující standarty pro operace prováděné domácími i hostujícími institucemi.¹⁶

Pro oblast regulace kapitálových trhů byl souhrn 30 základních pravidel vydán v roce 1998 Mezinárodní organizací komisí pro cenné papíry (IOSCO) pod názvem „Objectives and principles of Securities Regulations“. Metodologie pro aplikaci základních pravidel byla vydána IOSCO v roce 2008 a dělí základní principy do šesti skupin, které se orientují na principy související s regulací, principy samoregulace, zásady týkající se výkonu, spolupráce, zásady pro emitenty, principy kolektivního

¹⁴ Bank for international settlements: Microfinance activities and the Core Principles for Effective Banking Supervision - final document. Dostupné z: <<http://www.bis.org/publ/bcbs175.htm>> [cit. 2011-11-30]

¹⁵ Babouček, Ivan a kol: Regulace činnosti bank. 1. Vyd. Praha: Bankovní institut, a.s., 2005, str. 112-120

¹⁶ BCBS: Microfinance activities and the Core Principles for Effective Banking Supervision, Dostupné z: <<http://www.bis.org/publ/bcbs175.pdf>> [cit. 2011-11-30]

investování, zásady pro finanční zprostředkovatele, principy pro regulaci sekundárních trhů a konečně zásady pro zúčtování a vypořádání.¹⁷

V roce 2000 byla vydána základní pravidla i pro oblast pojišťovnictví, a to Mezinárodním sdružením orgánů dohledu v pojišťovnictví (IAIS) pod názvem „Insurance Core Principles“, k jejichž přepracování došlo v roce 2003.

Všechny výše uvedené standarty mají význam pro vytvoření spolupráce na mezinárodní úrovni i pro stanovení institucionální, legislativního a personálního rámce v jednotlivých zemích.¹⁸

1.6 Systémy regulace a dohledu nad finančním trhem

V dnešní době můžeme v oblasti regulace a dohledu nad finančním trhem sledovat velkou pluralitu jednotlivých systémů, které vznikaly v průběhu rozvoje finančního trhu. Tento trend je dán rozdílným historickým vývojem, institucionálním uspořádáním finančního trhu, rozdílnou legislativní úpravou, politickým systémem a mnoha dalšími faktory. I přes všechny tyto odlišnosti lze identifikovat prvky, které jsou pro tyto systémy společné a lze je podle nich klasifikovat. Jako kritéria pro rozdělení systému regulace a dohledu mohou být použita následující: předmět regulace, rozsah regulace, počet regulátorů, postavení v systému státních institucí, pravomoc, demokratičnost, způsob financování, způsob provádění regulace a dohledu.¹⁹

1.6.1 Třídění systémů regulace a dohledu

Typologie systémů regulace a dohledu má význam zejména pro jejich porovnání a hodnocení jejich fungování. Následující přehled obsahuje třídění systému regulace a dohledu autorů Vladislava Pavláta a Antonína Kubíčka dle výše uvedených 8 znaků:

¹⁷ IOSCO: Methodology for assessing implementation of the IOSCO Objectives and Principles of securities Regulation. Dostupné z: <<http://www.ebrd.com/downloads/legal/securities/IOSCOPD155.pdf>> [cit. 2011-11-30]

¹⁸ Babouček, Ivan a kol. Regulace činnosti bank. 1. vydání. Praha: Bankovní institut, a.s., 2005, str. 111

¹⁹ Pavlát, Vladislav, Kubíček, Antonín. Regulace a dohled nad finančními trhy. 2. přepracované vydání. Praha: Vysoká škola finanční a správní, o.p.s. 2010, str. 34-35

Kritérium	System
1. Předmět regulace	<ul style="list-style-type: none"> - Institucionální - Funkční - Regulace „podle cílů“
2. Záběr regulace a dohledu	<ul style="list-style-type: none"> - Univerzální („mega-systém“) - Specializovaný
3. Počet orgánů regulace a dohledu	<ul style="list-style-type: none"> - Jediný orgán - Dvojice spolupůsobících orgánů - Více orgánů
4. Postavení v systému státních institucí	<ul style="list-style-type: none"> - Centralizovaný - Decentralizovaný - Smíšený
5. Pravomoc a odpovědnost orgánů	<ul style="list-style-type: none"> - Autonomní (nezávislý) - Podřízený (podléhající jinému orgánu)
6. Demokratičnost fungování	<ul style="list-style-type: none"> - Zahrnující samoregulaci regulovaných subjektů - Bez samoregulace
7. Způsob financování	<ul style="list-style-type: none"> - Z prostředků regulovaných subjektů - Ze státního rozpočtu - Kombinovaný způsob financování
8. Způsob provádění regulace a dohledu	<ul style="list-style-type: none"> - Formálně byrokratický versus věcný - Rigidní versus flexibilní - Transparentní versus netransparentní

Pramen: Pavlát, Vladislav; Kubíček, Antonín. Regulace a dohled nad finančními trhy. 2. Přepřacované vyd. Praha: Vysoká škola finanční a správní, o.p.s. 2010, str. 40.

1.7 Institucionální uspořádání dohledu

Institucionální uspořádání dohledu je specifické pro každý stát a je dáno jeho zákonodárstvím. Pod tento termín spadá stanovení orgánu dohledu, jeho kompetencí a vymezení vztahu s ostatními subjekty finančního trhu. Tyto aspekty jsou upravovány zákony. Mezi dva základy druhů institucionálního uspořádání dohledu řadíme model

sektorový a model funkcionální.²⁰ Jako orgány dohledu trhu obvykle fungují centrální banka, nezávislá instituce nebo ministerstvo financí.²¹

1.7.1 Základní modely uspořádání

Model sektorový neboli odvětvový spočívá v rozdělení dohledu podle jednotlivých sektorů finančního trhu. Může být realizován tak, že pro každý ze sektorů, tedy pro sektor bankovní, sektor kapitálového trhu, sektor pojišťovnictví a penzijního pojištění, existuje samostatný regulátor. Další variantou je tzv. dvoupilířový systém, kdy je pravomoc dělena mezi centrální banku vykonávající dohled nad některým ze sektorů, nejčastěji bankovním, a nezávislou institucí vykonávající dohled nad zbytkem finančního trhu. Touto cestou se vydala například Francie, kde je dohled dělen mezi centrální banku a bankovní komisi. Poslední variantou je případ, kdy je dohled soustředěn v rukou jednoho orgánu označovaného jako univerzální regulátor. Tato varianta sektorového dohledu se uplatňuje v řadě evropských zemí, mezi které patří i Česká republika a Slovensko, kde byl dohled svěřen centrální bance.

Funkcionální model členění institucionální uspořádání dohledu dle typů tržního selhání, kterými se zabývá kapitola č. 1.4. Tento model existuje opět ve třech modifikacích, dle toho, zda existují samostatní regulátoři, kteří kontrolují jednotlivá selhání trhu, nebo zda dochází k částečné či úplné integraci dohledu.

Z celosvětového hlediska převažuje ve státech využití sektorového modelu.

1.8 Nástroje regulace a dohledu nad finančním trhem

Pro možnost výkonu efektivní regulace a dohledu nad finančním trhem je zásadní přesné vymezení nástrojů, metod a procesů, jež může regulátor při výkonu své činnosti využít. Je na legislativní úpravě jednotlivých států zabezpečit stanovení pravomocí regulátora, neboť bez účinných nástrojů preventivních i následných jsou regulace a dohled bezvýznamné. Široká škála nástrojů a metod je využívána v hospodářské politice státu, ať již jde o politiku rozpočtovou či měnovou, obě mohou mít neopomenutelný vliv na finanční trh.

Nástroje regulace a dohledu mohou být členěny dle různých znaků, a to na nástroje ekonomické nebo právní, nástroje s dlouhodobým a krátkodobým působením, nástroje

²⁰ Babouček, Ivan a kol: Regulace činnosti bank. 1. Vyd. Praha: Bankovní institut, a.s., 2005, str. 276

²¹ Polouček, Stanislav a kol. Bankovníctví. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2006, str. 459

působící přímo a nepřímo, nástroje řádné a mimořádné či nástroje účinné a méně účinné.²² Konkrétními případy nástrojů regulace a dohledu typickými pro oblast bankovníctví jsou úrokové stropy na depozita, omezování bankovních licencí, restrikce na portfolia, povinné pojištění vkladů, požadavky na minimální výši kapitálu či monitoring.²³ Je vždy na zákonodárci, aby stanovil hierarchii použití nástrojů, či dobu, kdy má být jaký nástroj použit.

Zátěžovou zkouškou pro jednotlivé systémy regulace a dohledu je současná finanční krize, která byla odstartována dějem na hypotečním trhu v USA v roce 2007. Jelikož se finanční krize rychle rozšířila do celého světa, bylo na regulátorech finančního trhu přijmout co nejrychleji vhodná a účinná opatření, která by vedla k co největšímu zmírnění dopadů na všechny subjekty finančního trhu. V každé zemi byla reakce regulátora ovlivněna jeho institucionálním postavením a souborem pravomocí, které mu byly svěřeny. Prvotními reakcemi ve všech státech byla bezprostřední krizová opatření, která spočívala nejčastěji v poskytnutí finančních návratných výpomocí bankám, zákazy převodu finančních prostředků do ciziny anebo zákazy velkých rizikových transakcí.²⁴ Po rychlé reakci, které měla zabránit zhoršování situace, a omezit následky krize, došlo na přípravu dlouhodobějších změn a přijetí opatření zaměřených zejména na snižování systémových rizik. Přípravy změn byly realizovány jak na úrovni států, kde byla přijata často komplexní opatření spočívající ve zniku nových nezávislých orgánů dohledu nebo úpravě kompetencí těch stávajících, tak na úrovni mezinárodních organizací, které spočívali zejména ve vypracování pravidel nebo metodik, ale i vytvoření národních orgánů dohledu.

²² Pavlát, Vladislav, Kubíček, Antonín. Regulace a dohled nad finančními trhy. 2. přepracované vydání. Praha: Vysoká škola finanční a správní, o.p.s. 2010, str. 45

²³ Polouček, Stanislav a kol. Bankovníctví. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2006, str. 447

²⁴ Pavlát, Vladislav, Kubíček, Antonín. Regulace a dohled nad finančními trhy. 2. přepracované vydání. Praha: Vysoká škola finanční a správní, o.p.s. 2010, str. 47

2 Subjekty vykonávající dohled nad finančním trhem

2.1 Obecný výklad

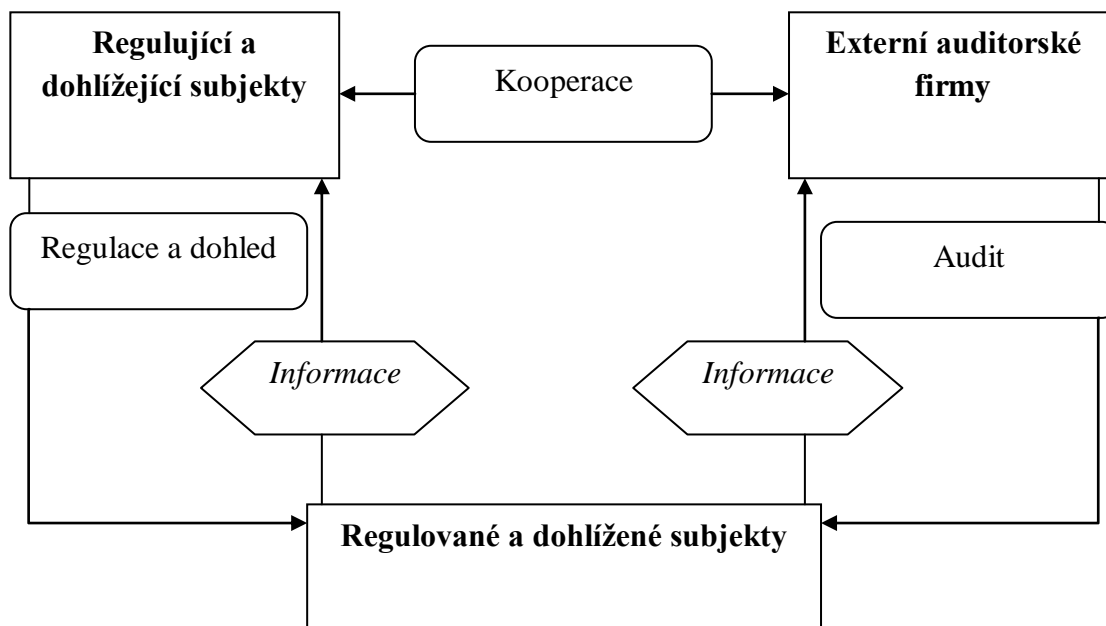
Mezi základní subjekty dohledu nad finančním trhem patří vždy subjekty regulující a subjekty regulované. Jak již vyplývá ze samotného definice finanční regulace a dohledu (viz. kapitola 1.2) je náplní činnosti regulujícího subjektu stanovit pravidla a podmínky pro fungování finančního trhu a poté v rámci dohledu sledovat a hodnotit jejich dodržování, případně sankcionovat jejich porušení. Typickými orgány provádějícími regulaci a dohled v rámci finančního trhu jsou centrální banky. Vedle centrálních bank tuto činnost vykonávají i další specializované instituce, jak tomu bylo například u české Komise pro cenné papíry či slovenského Úradu pre finančný trh.

Subjekty regulovanými jsou ty subjekty, které podléhají regulaci a dohledu. Jde zejména o banky, pojišťovny, investiční společnosti, obchodníky s cennými papíry a jiné.

Jako další subjekt můžeme označit rovněž externí auditorské firmy, které provádí kontrolu a vyhodnocení pravdivosti a úplnosti informací poskytnutých dohlíženými subjekty. V různých státech se míra spolupráce orgánu dohledu s externími auditory velmi liší. Tato spolupráce je však nezastupitelnou a velmi účelnou, neboť při auditu účetních závěrečích jsou verifikována primární účetní data, přičemž je auditor vždy seznámen s řídicími a kontrolními systémy a nabízí tak specifický pohled na danou problematiku.²⁵ Auditorská činnost je prováděna na základě oprávnění vydávaného samosprávným orgánem. V České republice je tato problematika upravena zákonem č. 93/2009 Sb., o auditorech a změně některých předpisů, kdy oprávnění k výkonu auditorské činnosti uděluje Komora auditorů České republiky za splnění podmínek stanovených ustanoveními § 4 a 5 zákona č. 93/2009 Sb. Slovenská právní úprava je obsažena v zákoně č. 540/2007 Z.z., o auditorech, audite a dohl'ade nad výkonom auditu. Na rozdíl od české úpravy vydává osvědčení o způsobilosti pro výkon auditu Úrad pre dohl'ad nad výkonom auditu za splnění podmínek stanovených § 3 a násl. zákona č. 540/2007 Z.z., nikoliv sama Komora auditorov.

²⁵ Babouček, Ivan a kol. Regulace činnosti bank. 1. vydání. Praha: Bankovní institut, a.s., 2005, str. 201 a násl.

Vztahy mezi výše uvedenými subjekty zobrazuje následující graf

Pramen: Revenda, Zbyněk, Mandel, M., Kodera, J., Musílek, P., Dvořák, P., Brada, J. Peněžní ekonomie a bankovníctví. 4. vydání. Praha: Management Press 2008. str. 364

2.1.1 Orgány výkonu dohledu v České republice

Oblast bankovníctví

Základy bankovní regulace a dohledu v České republice byly položeny bankovní reformou v roce 1990, kdy došlo ke vzniku dvoustupňového bankovního systému tvořeného centrální bankou a komerčními bankami. Činnost České národní banky (dále pouze „ČNB“) byla zahájena k 1. 1. 1993 a je upravena zákonem č. 6/1993 Sb., o ČNB ve znění pozdějších předpisů. Zdrojem právní úpravy pro komerční banky je zákon č. 21/1992 Sb., o bankách ve znění pozdějších předpisů. Od zahájení činnosti ČNB je hlavním subjektem dohledu nad bankovním sektorem. Mezi její úkoly v oblasti dohledu patří posuzování žádostí o udělení bankovní licence, posuzování podílu zahraničních subjektů na kapitálu banky, posuzování snížení základního kapitálu a převodu podílů, stanovení pravidel obezřetného podnikání, analýza účetních výkazů bank, spolupráce s externími auditory, dohled nad dodržováním podmínek stanovených právními předpisy a bankovní licencí a v neposlední řadě ukládání opatření k nápravě.²⁶

²⁶ Nehybová, Marta. Regulace a dohled nad bankami. 1. vydání. Brno: Miroslav Nehyba, 1999, str. 13-14

Oblast kapitálového trhu

K obnovení kapitálového trhu v České republice začalo postupně docházet po roce 1989, kdy se současně s tímto procesem vytvářel právní základ dohledu a regulace. Základy právní úpravy byly obsaženy v zákoně č. 191/1950 Sb., zákon směnečný a šekový a dále v zákoně č. 591/1992 Sb., o cenných papírech, zákoně č. 530/1990 Sb., o dluhopisech, zákoně č. 248/1992 Sb., o investičních společnostech a konečně zákoně č. 15/1998 Sb. o Komisi pro cenné papíry (dále pouze „KPCP“).²⁷

KPCP byla v České republice ústředním orgánem dohledu nad kapitálovým trhem od svého vzniku až do 1. 4. 2006, kdy došlo k integraci dohledu nad finančním trhem, a to na základě zákona č. 57/2006 Sb., o změně zákonů v souvislosti se sjednocením dohledu nad finančním trhem. Před jejím vznikem vykonávalo činnost v rámci dozoru Ministerstvo financí, když ke dni 1. 9. 1992 byl zřízen odbor státního dozoru nad kapitálovým trhem se dvěma odděleními – oddělením dozoru a oddělením organizátorů trhů, obchodníků a makléřů. Zákon č. 15/1998 Sb. nabyl účinnosti dne 1. 4. 1998, ale ustanovení týkající se vzniku KPCP nabyly účinnosti již dnem vyhlášení 6. 2. 1998, proto mohla vzniknout ještě před nabytím účinnosti zákona jako celku. Dle ustanovení § 2 zákona č. 15/1998 Sb. ve znění ke dni jeho vyhlášení byla KPCP zřízena jako správní úřad, jehož cílem bylo svou činností přispívat k rozvoji a ochraně kapitálového trhu v rámci působnosti svěřené jí tímto zákonem. Její působnost byla vymezena ustanovením § 3 zákona č. 15/1998 Sb., kterým bylo stanoveno, že Komise vykonávala státní dozor v rozsahu stanoveném zákonem č. 15/1998 Sb. a zvláštních zákonů.

Zákonem č. 57/2006 Sb., o změně zákonů v souvislosti se sjednocením dohledu nad finančním trhem došlo ke změně zákona č. 15/1998 Sb. a pravomoci KPCP převzala s účinností ke dni 1. 4. 2006 ČNB.

Oblast pojišťovnictví a penzijního připojištění

Po vzniku samostatné České republiky byl výkon dohledu nad pojišťovnictvím a penzijním připojištěním svěřen odboru Ministerstva financí České republiky. Odbor byl ke dni 1. 9. 2000 transformován do Úřadu státního dozoru v pojišťovnictví a penzijním připojištění. Tento úřad vykonával v souladu s platnými zákony státní dozor

²⁷ Pavlát, Vladislav, Kubiček, Antonín: Regulace a dohled nad kapitálovými trhy. 1. přepracované vydání. Praha: Vysoká škola finanční a správní, o.p.s. 2004, str. 164

a přímou kontrolní činností v pojišťovnách, zajišťovnách a u zprostředkovatelů v pojišťovnictví, v České kanceláři pojistitelů, v penzijních fondech a u jejich deponitářů.²⁸

Zákonem č. 57/2006 Sb., o změně zákonů v souvislosti se sjednocením dohledu nad finančním trhem došlo taktéž k integraci dohledu do ČNB.

Oblast dohledu nad družstevními záložnami

Zákonem č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech v původním znění byl zřízen Úřad pro dohled nad družstevními záložnami, jehož postavení a působnost byly upraveny ustanoveními § 22-28 zákona č. 87/1995 Sb. Dále byly jeho působnost a postavení vymezeny statutem, který vydával ředitel úřadu jmenovaný ministrem financí, po předchozím schválení Ministerstva financí. Činnost úřadu byla ukončena ke dni 1. 4. 2006, kdy jeho působnost přešla na ČNB.

Přehled orgánů dohledu v České republice

Regulátor	Do roku 1998				1998 - 2006				2006
	ČNB	MF	KPCP	ÚPDZ	ČNB	MF	KPCP	ÚPDZ	ČNB
<i>Bankovníctví</i>	X				X				X
<i>Kapitálový trh</i>		X					X		X
<i>Pojišťovny</i>		X				X			X
<i>Družst. Záložny</i>				X				X	X

Vysvětlivky: ČNB ... Česká národní banka, MF ... Ministerstvo financí, KPCP ... Komise pro cenné papíry, ÚPDZ ... Úřad pro dohled nad družstevními záložnami

Pramen: tabulka dle vlastní konstrukce

2.1.2 Orgány výkonu dohledu na Slovensku

Oblast bankovníctví

Právní úprava bankovního dohledu na Slovensku je analogická úpravě české, neboť po rozdělení Československa zde také došlo k vytvoření dvoustupňového bankovního systému. Výkon dohledu je svěřen Národnej banke Slovenska (dále pouze

²⁸ Ministerstvo financí České republiky: Odbor Úřad státního dozoru v pojišťovnictví a penzijním připojištění. Dostupné z: http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/hs.xsl/orgstru_20083.html?year=2006#book3 [cit. 2011-11-30]

„NBS“) dle zákona č. 566/1992 Z.z. o NBS ve znění pozdějších předpisů a zákona č. 483/2001 Z.z. o bankách ve znění pozdějších předpisů.

Oblast kapitálové trhu a pojišťovnictví

Na Slovensku byl výkon dohledu nad kapitálovým trhem a pojišťovnictvím svěřen Úradu pre finančný trh (dále pouze Úrad), který byl zřízen zákonem č. 329/2000 Z.z. o Úrade pre finančný trh. Před jeho vznikem byl dohled vykonáván Ministerstvem financí Slovenské republiky. Důvodem pro vznik speciálního úradu, který měl ve své působnosti dohled nad kapitálovým trhem a pojišťovnictvím, byla zpráva Evropské unie, která doporučila zajistit finanční a provozní nezávislost orgánu dohledu.²⁹ Postavení Úradu bylo upraveno zákonem č. 96/2002 Z.z. o dohl'ade nad finančným trhom, dle kterého byl zřízen jako orgán sui genesis, který stál mimo soustavu státních orgánů a kterému byla svěřena část výkonu státní moci. Úrad neměl žádný nadřazený orgán a vůči Ministerstvu financí měl pouze informační povinnost. Významnou pravomocí úradu byla analýza stavu finančního trhu a poté spolupodílení se na tvorbě právních předpisů z této oblasti, dále povolovací činnost, kdy úrad rozhodoval o právech a povinnostech subjektů v rámci finančního trhu. Úrad splňoval požadavky stanovené legislativou Evropské unie pro orgán dohledu nad finančním trhem. Největším rozdílem oproti české úpravě dohledu nad kapitálovým trhem před jeho integrací bylo postavení orgánů dohledu, neboť KPCP byla správním úřadem začleněným do soustavy orgánů státní správy, kdežto Úrad byl orgánem samostatným.

Ke změně v oblasti dohledu nad slovenským kapitálovým trhem došlo ke dni 1. 1. 2006, kdy nabyl účinnosti zákona č. 747/2004 Z.z. o dohl'ade nad finančným trhom.³⁰ Tímto zákonem došlo, obdobně jako tomu bylo v České republice, k integraci dohledu v oblasti bankovníctví, kapitálového trhu, pojišťovnictví a důchodového spoření a jeho výkon byl svěřen NBS.

²⁹ Balko, Ladislav a kol. Právna úprava finančného trhu v Slovenskom právnom systéme, Právo finančného trhu, Bratislava: Ing. Miroslav Mačko, EPOS, 2003, str. 429-430

³⁰ Babčák, Vladimír a kol. Finančné právo a finančná správa. 1. vydání. Bratislava: EPOS, 2008, str. 336-337

Přehled orgánů dohledu na Slovensku

Regulátor	Do roku 2000			2000 - 2004			2004 - 2005			2006
	NBS	MF	ÚFT	NBS	MF	ÚFT	NBS	MF	ÚFT	NBS
<i>Bankovníctví</i>	X			X			X			X
<i>Pojišťovny</i>		X				X			X	X
<i>Kapitál. trh</i>		X				X			X	X

Vysvětlivky: NBS ... Národní banka Slovenska, MF ... Ministerstvo financí, ÚFT ... Úrad pro dohled nad finančním trhem

Pramen: ČNB: Regulation and Supervision of the Financial Market in the Slovak Republic. Upraveno autorem. Dostupné z:

<http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/en/public/media_service/conferences/conferences/download/sramko_praha15112004.pdf> [cit. 2011-11-30]

2.1.3 Orgány dohledu v rámci Evropské unie

Evropská centrální banka je jedním ze základních orgánů Evropské unie, jejímiž členy jsou od 1. 4. 2004 Česká republika i Slovensko. Evropská centrální banka byla zřízena na základě Smlouvy o založení Evropského společenství a Statutu Evropského systému centrálních bank a Evropské centrální banky. Jejím prvořadým cílem je udržování cenové stability v rámci Evropské unie, plní však i úkoly v oblasti dohledu. V rámci Evropské unie došlo k vytvoření Evropského systému centrálních bank (ESCB), jehož součástí jsou centrální banky všech členských států, tedy i ČNB a NBS. Evropská centrální banka ve spolupráci s ESCB sleduje vývoj finančních trhů v jednotlivých členských státech s cílem zachytit strukturální změny a odhalit slabá místa v systému. Hodnocení prováděla Evropská centrální banka prostřednictvím Výboru pro bankovní dohled Evropského systému centrálních bank. Výbor fungoval od roku 1998 jako poradní orgán složený z představitelů Evropské centrální banky a centrálních bank jednotlivých členských států a plnil úkoly v oblasti obezřetnostního dohledu a stability finančního systému. Dalším poradním orgánem byl Evropský výbor orgánů bankovního dohledu, který byl nezávislou skupinou pro dohled v rámci Evropské unie. Kromě něj za výkon obezřetnostního dohledu odpovídali ještě Evropský výbor regulátorů trhů s cennými papíry a Výbor evropských orgánů dohledu

v pojišťovnictví a zaměstnaneckém penzijní pojištění. Všechny tyto orgány však byly nahrazeny novým systémem evropských orgánů dohledu.³¹

Význam Evropské centrální banky je zejména ve spolupráci s centrálními bankami členských států. Vliv Evropské centrální banky se projevuje zejména v rámci plnění jejích hlavních úkolů, a to sledování a vyhodnocování stavu finanční stability, poskytováním poradenství, podpoře spolupráce a dohledu nad tržní infrastrukturou.

Na základě doporučení expertní skupiny vedené Jacquesem de Larosièrem byly s účinností ke dni 1. 1. 2011 vytvořeny nové Evropské orgány pro dohled (European Supervisory Authorities, ESAs), jež jsou tvořeny čtyřmi orgány - Evropským orgánem pro cenné papíry a trhy (ESMA), Evropským orgánem pro bankovníctví (EBA), Evropským orgánem pro pojišťovnictví a zaměstnanecké penzijní pojištění (EIOPA) a Evropskou radou pro systémová rizika (ESRB). Tyto orgány byly zřízeny nařízením Evropského parlamentu³², jež přesně vymezují jejich působnost a okruh jejich pravomocí. Hlavním cílem ESAs je zajištění stability a fungování finančního trhu. Pro zajištění kooperace mezi jednotlivými orgány dohledu byl zřízen Společný výbor evropských orgánů dohledu.³³

Shrnutí

Jak z výše uvedeného textu vyplývá, tak Česká republika i Slovensko prošly podobným procesem změn institucionálního uspořádání dohledu nad finančním trhem. Před rokem 2006 byl dohled nad finančním trhem v obou zemích roztržštěn mezi různé orgány, ať již orgány státu jako tomu bylo například u české KCPC, tak i orgány na státní moci nezávislé, mezi které patřil Úrad. V rámci procesu integrace dohledu, který vyvrcholil v obou státech v roce 2006, došlo ke změně institucionálního uspořádání a orgánem dohledu se staly centrální banky obou států. Příloha č. 1 obsahuje přehled institucionálního uspořádání dohledu v Evropě z roku 2005.

³¹ Evropská centrální banka: Finanční stabilita. Dostupné z:

<<http://www.ecb.int/ecb/orga/tasks/html/financial-stability.cs.html>> [cit. 2011-11-30]

³² EBA byla zřízena nařízením Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1093/2010, EIOPA byla zřízena nařízením Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1094/2010, ESMA byla zřízena nařízením Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1095/2010, ESRB byla zřízena Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1092/2010

³³ ČNB: Mezinárodní aktivity. Dostupné z:

<http://www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/vykon_dohledu/mezinarodni_aktivity/index.html>

[cit. 2011-11-30]

3 Právní úprava dohledu nad finančním trhem do roku 2006

Tato kapitola obsahuje pojednání o struktuře a právní úpravě dohledu nad finančním trhem v období od vzniku samostatné České republiky a Slovenska do roku 2006, kdy došlo v obou státech k integraci dohledu do rukou jediného orgánu dohledu – centrální banky. V tomto období byly položeny základy dohledu nad finančním trhem v obou již samostatných státech, proto je cílem této kapitoly shrnout základní mechanismy výkonu dohledu v jednotlivých oblastech finančního trhu. Vzhledem k zaměření práce je tato kapitola věnována zejména bankovnímu dohledu vykonávanému v daném období centrálními bankami.

3.1 Vývoj dohledu nad finančním trhem v České republice

3.1.1 Oblast bankovníctví a peněžnictví

Základy bankovní regulace a dohledu byly položeny bankovní reformou z roku 1990, tedy ještě za existence Československa, kdy byl vytvořen základ dvouступňovému bankovnímu systému. Zákonem č. 130/1989 Sb. byla s účinností od 1. 1. 1990 zřízena Státní banka Československa. Po rozdělení Československa došlo dle zákona č. 542/1992 Sb., o zániku České a Slovenské Federativní Republiky k rozdělení Státní banky Československa a na území České republiky vznikla ČNB. Hlavní úkol centrální banky byl stanoven v hlavě VI. zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky ve znění k 1. 1. 1993, dle které je ČNB ústřední bankou státu a cílem její hlavní činnosti je péče o stabilitu měny. Podrobnosti jsou upraveny zákonem č. 6/1993 Sb., o ČNB. První stupeň bankovního systému je upraven zákonem č. 21/1992 Sb., o bankách, jež nabyl účinnosti dne 1. 2. 1992. V období let 1990 – 1993 byl položen právní základ dohledu nad finančním trhem České republiky

Jak již bylo uvedeno v předchozí kapitole, výkon dohledu je v České republice svěřen od počátku výhradě ČNB. Systém bankovní regulace a dohledu zahrnuje následující oblasti:³⁴

- Podmínky vstupu do bankovníctví
- Pravidla obezřetného podnikání
 - o Kapitálová přiměřenost banky

³⁴ Nehybová, Marta. Regulace a dohled nad bankami. 1. vydání. Brno: Miroslav Nehyba, 1999, str. 20

- Likvidita banky
- Úvěrová angažovanost banky
- Poskytování informací bankami
- Klasifikace pohledávek z úvěrů a tvorby opravných položek
- Omezení a podmínky pro nezajištěné devizové pozice bank
- Vytváření portfolií cenných papírů a majetkových podílů
- Omezení a podmínky pro některé druhy úvěrů a investic
- Zprávy o hospodaření banky.

Zákon č. 6/1993 Sb. je základní normou, která stanovuje okruh dohlížených subjektů a pravomocí ČNB při výkonu dohledu. Ustanovení § 1 zákona č. 6/1993 Sb., ve znění k 1. 1. 1993 stanovuje, že Česká národní je ústřední bankou České republiky a dle ustanovení § 2 písm. d) vykonává dohled nad prováděním bankovních činností a pečuje o bezpečné fungování a účelný rozvoj bankovního systému v České republice. Část devátá zákona č. 6/1993 Sb., ve znění k 1. 1. 1993, byla věnována bankovnímu dohledu. Dle právní úpravy platné v době vzniku České republiky byl dohled ČNB vykonáván dle § 44 zákona č. 6/1993 Sb. nad bankami, bezpečným fungováním bankovního systému a nad činností jiných osob než bank, které měli povolení dle zvláštních zákonů³⁵. Bankovní regulace a dohled tehdy zahrnovaly udělování licencí, kontrolu dodržování právních předpisů a opatření ČNB a ukládání opatření k nápravě. Opatření k nápravě byla vymezena ustanovením § 46 zákona č. 6/1993 Sb. a představovala zejména ukládání pokut. Tomuto odpovídala i úprava v zákoně č. 21/1992 Sb., o bankách.

Ke změně pravomocí ČNB v oblasti bankovního dohledu došlo novelou zákona o bankách č. 156/1994 Sb., jež byla vyvolána problémy několika velkých bank na přelomu roku 1993 a 1994. ČNB získala dle ustanovení § 26 zákona č. 21/1992 Sb. ve znění k 8. 7. 1994 pravomoc změnit nebo odejmout bankovní licenci, zavést nucenou správu či nařídit snížení základního kapitálu.³⁶ Ke změně došlo i v organizační struktuře

³⁵ Např. zákon č. 21/1992 Sb., o bankách, devizový zákon č. 528/1990 Sb., ve znění zákona č. 228/1992 Sb.

³⁶ V roce 1995 došlo k odnětí bankovní licence třem bankám a to Kreditní a průmyslové bance, AB Bance a České bance

výkonu dohledu ČNB, kdy byla oddělena licenční a metodická činnost od výkonné a došlo k výraznému vzrůstu počtu pracovníků.³⁷

K dalšímu vývoji došlo v průběhu roku 1995, kdy byly pozměny základní pravidla obezřetného podnikání (opatření stanovující omezení a podmínky pro nezajištěné devizové pozice bank, opatření o kapitálové přiměřenosti bank, opatření o úvěrové angažovanosti bank, opatření ke zprávě o hospodaření banky) a došlo k výraznému zvýšení činnosti bankovního dohledu. V roce 1996 došlo k doplnění ustanovení § 38 do zákona o bankách, a to v souvislosti s přijetím zákona č. 61/1996 Sb., o legalizaci výnosů z trestné činnosti, dle kterého byly banky povinny podat orgánu provádějícímu dohled zprávu o záležitostech podléhajícím bankovnímu tajemství. V průběhu roku 1997 se ČNB v rámci dohledu zaměřovala na zkvalitňování pravidel obezřetného podnikání, došlo např. k vydání nového opatření ČNB o kapitálové přiměřenosti bank, k zpřísnění požadavků na zprávu o hospodaření bank. Rok 1998 přinesl tzv. „malou a velkou“ novelu zákona o bankách, která znamenala především výraznou úpravu podmínek vstupu do bankovního sektoru (udělení licence, nabytí podílu v existujícím subjektu), ale i omezení volnosti vytváření organizační struktury bank (propojování s podnikovou sférou) a další změny. V červenci roku 1999 byla vydána dvě klíčová opatření ČNB – o kapitálové přiměřenosti a opatření, kterým se stanoví podmínky pro provádění dohledu nad bankami na konsolidovaném základě.³⁸

V dalším období docházelo v rámci bankovního dohledu zejména k dotvoření legislativní základny ve spolupráci s BCBS, jejímž cílem byla harmonizace s evropskými nařízeními a byla vydána další opatření ČNB³⁹. Vyznaným krokem bylo zřízení registru úvěrů provozovaným ČNB, do kterého musely povinně vkládat informace o poskytnutých úvěrech všechny subjekty s povolením působit banka a jehož cílem bylo omezení úvěrového rizika.⁴⁰

Rok 2001 znamenal několik zásadních změn právní úpravy. První z nich byla novela zákona o ČNB č. 442/2000 Sb., která přinesla změnu ve vymezení cíle ČNB.

³⁷ Polouček, Stanislav a kol. Bankovníctví. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2006, str. 450

³⁸ ČNB: Zpráva o činnosti bankovního dohledu v České republice. Dostupné z: <http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/souhrnne_informace_fin_trhy/archiv/banky/download/zprava_bd_1999.pdf> [cit. 2011-11-30]

³⁹ Opatření o kapitálové přiměřenosti či novelizace opatření o likviditě

⁴⁰ ČNB: Bankovní dohled 2000. Dostupné z: <http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/souhrnne_informace_fin_trhy/archiv/banky/download/bd_2000_c.pdf> [cit. 2011-11-30]

Ustanovení § 2 odst. 1 bylo nově formulováno jako „zabezpečování cenové stability“ (pojem obsahově užší než jaký obsahuje Ústava ČR), novela též výrazným způsobem omezila nezávislost ČNB.⁴¹ Na návrh prezidenta republiky Václava Havla rozhodl Ústavní soud České republiky nálezem sp. zn. Pl. ÚS 59/2000 o zrušení některých ustanovení zavedených novelou č. 442/2000 Sb.⁴² Dále byla výrazně pozměněna koncepce pojištění vkladů, neboť došlo ke zvýšení pojistných hranic.⁴³

V souvislosti s blížícím se přistoupením České republiky k Evropské unii bylo nutno přizpůsobit legislativu evropským normám. Cílem tzv. harmonizační novely zákona o bankách č. 319/2001 Sb. bylo dosažení souladu s evropským právem a mezinárodními standarty v rámci dohledu. Došlo k úpravě licenčního řízení, rozšíření dohledu na konsolidovaném základě, vnitřní řídicí a kontrolní systém banky musel být nově ověřen auditorem, byl zaveden institut jednotné bankovní licence, provoz zahájil Centrální registr úvěrů, povinně začaly být zřizovány útvary vnitřního auditu aj. V souvislosti s výše uvedenými změnami byly vyhláškou ČNB č. 166/2002 Sb. stanoveny náležitosti žádosti o udělení bankovní licence.⁴⁴

V posledním roce před vstupem do Evropské unie byla právní úprava změněna vydáním zákona č. 124/2002 Sb., o platebním styku, s účinností ke dni 1. 1. 2003, který upravoval převádění peněžních prostředků a novely zákona č. 96/1993 Sb. o stavebním spoření. Dále probíhaly harmonizační úpravy a příprava zavedení jednotné bankovní licence.

⁴¹ Zásahy do nezávislosti představovaly zejména nové formulace ustanovení § 5 odst. 2 písm. b), § 6 odst. 3, § 35 písm. a)

⁴² Výňatek z nálezu ÚS sp. zn. Pl. ÚS 59/2000: Ustanovení § 2 odst. 1 věty první, § 5 odst. 2 písm. b) ve slovech "pro činnosti vykonávané při zabezpečování hlavního cíle" a ve slovech "a sestavuje návrh provozního a investičního rozpočtu", § 6 odst. 3, § 35 písm. a) a § 47 odst. 2 až 4 zákona č. 6/1993 Sb., o České národní bance, ve znění zákona č. 442/2000 Sb., se zrušují dnem vyhlášení tohoto nálezu ve Sbírce zákonů

⁴³ ČNB: Bankovní dohled 2001. Dostupné z:

<http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/souhrnne_informace_fin_trhy/archiv/banky/download/bd_2000_c.pdf> [cit. 2011-11-30]

⁴⁴ ČNB: Bankovní dohled 2002. Dostupné z:

<http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/souhrnne_informace_fin_trhy/archiv/banky/download/bd_2002_c.pdf> [cit. 2011-11-30]

Dne 1. 1. 2003 zahájil činnost finanční arbitr, a to na základě zákona č. 229/2002 Sb., o finančním arbitrovi, který se stal orgánem pro řešení sporů vzniklých při převodech peněžních prostředků.⁴⁵

Vstup České republiky do Evropské unie byl podnětem pro celou řadu změn v rámci bankovního dohledu. Došlo k další harmonizaci stávajících předpisů⁴⁶ i k přijetí nových právních předpisů⁴⁷. Nejvýznamnější změnou zákona o bankách bylo zavedení jednotné bankovní licence, která je projevem základních svobod Evropské unie, a to svobody podnikání a usazování. Základním principem je, že finanční instituce, která získala bankovní licenci na území jednoho státu, může provádět většinu povolených činností i v ostatních členských státech bez nutnosti získat další licence, taková instituce podléhá orgánu dohledu státu, který bankovní licenci vydal. Právní úprava jednotné bankovní licence je obsažena v části II. zákona č. 21/1992 Sb. V roce 2004 byla představena konečná verze nové kapitálové koncepce BCBS s názvem Mezinárodní konvergence měření kapitálu a kapitálových standardů, označovanou také Basel II. Tato koncepce se zaměřila především na zajištění větší bezpečnosti a stability finančního trhu, posílení rovnosti mezi bankami a zvýšení odpovědnosti řídicího mechanismu.⁴⁸

V posledním období před fází integrace dohledu nad finančním trhem byl přijat zákon č. 377/2005 Sb., o doplňkovém dohledu nad bankami, spořitelními a úvěrními družstvy, institucemi elektronických peněz, pojišťovnami a obchodníky s cennými papíry ve finančních konglomerátech. Tímto zákonem došlo k transpozici směrnic Evropské unie⁴⁹. Tímto zákonem byl zaveden tzv. doplňkový dohled ve finančních konglomerátech. Finančním konglomerátem je seskupení splňující kritéria stanovená ustanovením § 4 zákona č. 377/2005 Sb. a které je dle ustanovení § 9 zákona č. 377/2005 Sb. za finanční konglomerát označeno. Výkonem doplňkového dohledu

⁴⁵ ČNB: Bankovní dohled 2003. Dostupné z:

<http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/souhrnne_informace_fin_trhy/archiv/banky/download/bd_2003_c.pdf> [cit. 2011-11-30]

⁴⁶ Novela zákona o bankách č. 126/2002 Sb.

⁴⁷ Zákon č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu, zákon č. 190/2004 Sb., o dluhopisech a zákon č. 189/2004 Sb., o kolektivním investování

⁴⁸ ČNB: Bankovní dohled 2004. Dostupné z:

<http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/souhrnne_informace_fin_trhy/archiv/banky/download/bd_2004_c.pdf> [cit. 2011-11-30]

⁴⁹ Směrnice č. 2001/17/ES a 2001/24/ES a směrnice č. 2002/47/ES

v rámci České republiky byla pověřena ČNB. ČNB se dále účastnila prací na zavedení nové koncepce Basel II.

Spořitelní a bankovní družstva

Dne 1. 1. 1996 nabyl účinnosti zákon č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech, na základě kterého byl zřízen Úřad pro dohled nad družstevními záložnami. Tento úřad vykonával v souladu s ustanoveními § 22 a následujícími dohled nad družstvy vymezenými zákonem. Zákon o spořitelních a bankovních družstvech byl významně novelizován zákonem č. 100/2000 Sb., dle kterého spořitelní a úvěrní družstva již nesměly nabývat podíly v obchodních společnostech, v rámci licenčního řízení bylo upraveno povolení působit jako družstevní záložna, nově byla zavedena povinná angažovanost členů, pro členy orgánů byla stanovena povinná úroveň odborná způsobilosti a odpovědnost za výkon funkce, další změny se týkaly uveřejňování informací a možných sankčních mechanismů.⁵⁰ Zákon č. 87/1995 Sb. ve svém původním znění zcela opomíjel otázku pojištění vkladů, k úpravě tohoto institutu došlo novelou č. 406/2001 Sb. Dne 1. 5. 2004 nabyla účinnosti další novela č. 280/2004 Sb., kterou došlo k podstatnému zvýšení minimální výše základního kapitálu, čímž došlo k omezení družstevních záložen s malým počtem členů. Zavedena byla též jednotná licence umožňující podobně jako v bankovním sektoru podnikání v dalších státech Evropské unie.⁵¹

Stavební spořitelny

Zvláštní právní úpravu měl též dohled nad stavebními spořitelny. Právní úprava obsahoval zákon č. 93/1996 Sb., o stavebním spoření a státní podpoře stavebního spoření. Jelikož dle ustanovení § 2 zákona č. 93/1996 Sb. je stavební spořitelna bankou, je zřejmé, že podléhá bankovnímu dohledu ČNB, který je popsán výše. Odlišností je úprava státního dozoru v oblasti poskytování státních podpor, která

⁵⁰ ČNB: Zpráva o činnosti a hospodaření Úřadu pro dohled nad družstevními záložnami za rok 2000. Dostupné z:

<http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/souhrnne_informace_fin_trhy/archiv/druzstevni_zalozny/uddz_hosp2000.pdf> [cit. 2011-11-30]

⁵¹ ČNB: Zpráva o činnosti a hospodaření Úřadu pro dohled nad družstevními záložnami za rok 2004. Dostupné z:

<http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/souhrnne_informace_fin_trhy/archiv/druzstevni_zalozny/uddz_hosp2004.pdf> [cit. 2011-11-30]

je upravena v § 15 zákona č. 93/1996 Sb., dle které provádí státní dozor Ministerstvo financí.

3.1.2 Oblast kapitálového trhu

Kapitálový se v Československu začal postupně konstituovat od roku 1989. Zásadní význam pro vytvoření kapitálové trhu měla první a druhá vlna kupónové privatizace probíhající v letech 1991 až 1995. Po vzniku samostatné České republiky byl výkon dohledu svěřen Ministerstvu financí, konkrétně Odboru státního dozoru nad kapitálovým trhem, který měl dvě oddělení – oddělení dozoru a oddělení organizátorů trhů. Odbor zahájil svoji činnost dne 1. 1. 1993, stejně jako BCPP a.s. a RM-System a.s. Základy právní úpravy kapitálového trhu a jeho dohledu byly položeny ještě před vznikem samostatného státu, a to zákonem č. 191/1950 Sb., zákon směnečný a šekový, generálními zákony z oblasti soukromého i veřejného práva⁵², zákonem č. 600/1992 Sb., o cenných papírech, zákonem č. 15/1998 Sb., o KPCP, zákonem č. 591/1990 Sb., o dluhopisech, zákonem č. 248/1992 Sb., o investičních společnostech a investičních fondech a zákonem č. 214/1992 sb., o burze cenných papírů. Podstatnou součástí právní úpravy byly i právní předpisy nižší právní síly, zejména vyhlášky Ministerstva financí⁵³, a interní předpisy vydávané zmocněnými subjekty⁵⁴. Základním cílem těchto právních předpisů bylo zejména umožnění přeměny kapitálového trhu a umožnění snadného průběhu kupónové privatizace.

Primárním úkolem Odboru státního dozoru nad kapitálovým trhem v jeho počátcích bylo účinné aplikování existující legislativy, její doplnění předpisy nižší právní síly a zajištění dostatečných a správných informací pro investory, jež by přispěly k rozvoji kapitálového trhu, čemuž odpovídala ustanovení § 82 a následující zákona č. 600/1992 Sb., o cenných papírech. Ke zdokonalení výkonu dohledu nad kapitálovým trhem sloužil informační systém kapitálové trhu, který se opíral o informační systémy BCPP a.s., RM-Systemu a.s. a dalších institucí. Takto shromážděné údaje byly poté

⁵² Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, zákon č. 141/1950 Sb. občanský zákoník, zákon č. 71/1967 Sb., o správním řízení, atd.

⁵³ Vyhlášky Ministerstva financí č. 207/1998 Sb., 82/2001 Sb., 64/2003 Sb. a další

⁵⁴ Provozní řád SCP, Burzovní řád BCPP a.s., Tržní řád RM-System a.s.

využity k rozpoznání problémů na kapitálovém trhu, k účelům srovnávacím i analytickým.⁵⁵

Po ukončení kupónové privatizace bylo nutno reagovat na nově vzniklé vztahy i problémy, které se projeví. Výsledkem byla novelizace celé řady zákonů – novela zákona o cenných papírech č. 152/1996 Sb., zákona o investičních společnostech a investičních fondech č. 151/1996 Sb., zákona o dluhopisech č. 84/1995 Sb. a dalších. Důležitou otázkou tohoto období bylo vytvoření samostatného orgánu pro dohled nad kapitálovým trhem.

K zásadní změně došlo přijetím zákona č. 15/1998 Sb., kterým byla zřízena KPCP jako správní úřad pro oblast kapitálového trhu. Vztah k vládě a Parlamentu byl vymezen ustanovením § 4, který vymezoval informační povinnost KPCP. Východiskem právním úpravy pro výkon dohledu bylo ustanovení § 3 odst. 1 a dále ustanovení § 7 zákona č. 15/1998 Sb., dle kterého KPCP vykonávala státní dozor podle tohoto zákona a podle zvláštních zákonů⁵⁶.

Na základě novely zákona o cenných papírech č. 15/1998 Sb. došlo k tzv. přelicencování z důvodu stanovení podrobných požadavků na obchodníky s cennými papíry. Další novenou tohoto zákona účinnou ke dni 1. 1. 2001 došlo ke stanovení požadavků, které musí splňovat jednotlivé emise cenných papírů obchodovatelné na regulovaných trzích. Tím došlo k nastavení nových standardů v oblasti kapitálového trhu. Tento proces byl brzděn zejména nedostatečným počtem pracovníků KPCP, který nedosahoval ani právní úpravou předpokládaného počtu, přesto však byla její činnost ve zprávě Evropské komise za 2001 hodnocena jako pozitivní.⁵⁷

V období let 2002 až 2003 docházelo rychlému rozvoji kapitálového trhu, zajímavou skutečností bylo, že čeští investoři drželi téměř dvojnásobné množství zahraničních cenných papírů než zahraniční investoři českých, což byl mezi středoevropskými státy nezvyklý jev. Způsoboval to zejména fakt, že velké procento cenných papírů bylo obchodováno na sekundárním trhu a také tím, že nezanedbatelná část cenných papírů byla emitována bankovními konsorciemi se sídlem mimo území České

⁵⁵ Pavlát, Vladislav, Kubíček, Antonín: Regulace a dohled nad kapitálovými trhy. 1. přepracované vydání. Praha: Vysoká škola finanční a správní, o.p.s. 2004, str. 134-135

⁵⁶ Zákon ČNR č. 591/1992 Sb., o cenných papírech, zákon č. 248/1992 Sb., o investičních společnostech a investičních fondech, zákon č. 530/1990 Sb., o dluhopisech, zákon č. 214/1992 Sb., o burze cenných papírů, zákon č. 42/1994 Sb., o penzijním připojištění se státním příspěvkem

⁵⁷ Pavlát, Vladislav, Kubíček, Antonín. Regulace a dohled nad finančními trhy. 2. přepracované vydání. Praha: Vysoká škola finanční a správní, o.p.s. 2010, str. 150-155

republiky. Zákon o KPCP a zákon o cenných papírech byly pozměněny novelou č. 308/2002 Sb., díky které získala KPCP nové pravomoci v rámci regulace a dozoru. Činnost KPCP se v tomto období stala důslednější a lépe propracovanou, což bylo způsobeno několika faktory:⁵⁸

- snahou o dosažení kompatibility v právem Evropské unie,
- kvalitativním i množstevním nárstem pracovníků,
- snižováním počtu dozorovaných subjektů,
- propracovanější spolupráci s dalšími dohlížejícími subjekty v rámci finančního trhu,
- zvýšením úrovně informovanosti investorů.

V období blížícího se vstupu do Evropské unie bylo i v oblasti kapitálového trhu možno sledovat rozsáhlou legislativní činnost. Byla přijata řada důležitých zákonných norem, mezi které patřil zákon č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu, který z větší části nahradil zákon o cenných papírech a úplně zákon o burze cenných papírů, dále zákon č. 189/2004 Sb., o kolektivním investování, zákon č. 190/2004 Sb., o dluhopisech a zákon č. 257/2004 Sb. K těmto zákonům byly samozřejmě přijaty i příslušné prováděcí předpisy⁵⁹. Uvedené zákony přinesly řadu nových pojmů jako například § 3 zákona č. 256/2004 Sb. Tento zákon také zavedl ve své hlavě II. Pravidla činnosti a hospodaření obchodníka s cennými papíry se zákazníky. V rámci přípravy na vstup do EU bylo upraveno též poskytování investičních služeb v členských státech Evropské unie a spolupráce s dozorovými úřady členských států. Zákonem č. 256/2004 Sb., v jehož části IX. je upraven státní dozor, byl také zvýšen počet dohlížených subjektů a byla upravena možnost KPCP pozastavit činnost obchodníka s cennými papíry či odejmout licenci.⁶⁰

V roce 2005 již usilovně probíhaly přípravy proces integrace dohledu a koncem roku byl schválen zákon o sjednocení dohledu nad finančním trhem, který nabyl účinnosti až dne 1. 4. 2006, čímž došlo k ukončení činnosti KPCP.

⁵⁸ Pavlát, Vladislav; Kubíček, Antonín. Regulace a dohled nad finančními trhy. 2. Přepřacované vyd. Praha : Vysoka škola finanční a správní, o.p.s. 2010, str. 159

⁵⁹ Vyhlášky č. 258/2004 Sb., č. 262/2004 Sb., č. 536/2004 Sb., č. 270/2004 Sb., č. 271/2004 Sb., č. 347/2004 Sb.

⁶⁰ Pavlát, Vladislav, Kubíček, Antonín. Regulace a dohled nad finančními trhy. 2. přepřacované vydání. Praha: Vysoka škola finanční a správní, o.p.s. 2010, str. 161-170

3.1.3 Oblast pojišťovnictví

Po vzniku samostatné České republiky byl na našem území účinný zákon č. 185/1991 Sb., o pojišťovnictví. Cílem tohoto zákona bylo zejména umožnění vzniku pojišťoven v prostředí tržní ekonomie. Dle ustanovení § 1 zákona č. 185/1991 Sb. byla jeho předmětem úprava podmínek podnikání v pojišťovnictví a státní dozor nad pojišťovnictví. Státnímu dozoru byla věnována část III. zákona, která vymezovala osoby podléhající dozoru, výkon dozoru a nápravná opatření. Výkon dozoru byl svěřen odboru Ministerstva financí, který byl od 1. 9. 2000 přeměněn na Úřad státního dozoru v pojišťovnictví a penzijním připojištění. Jelikož účelem zákona č. 185/1991 Sb. bylo především vytvoření podmínek pro vznik pojistného systému, byl poměrně brzo překonán a nahrazen zákonem č. 363/1999 Sb., o pojišťovnictví, dále byl přijat i zákon č. 168/1999 Sb., o pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla, čímž došlo ke komplexní změně systému pojištění i státního dozoru. Nově upravena byla povolovací činnosti, která byla založena kapitálové vybavenosti žadatelů, byly zavedeny nové požadavky na personální substrát. V oblasti dozoru byl zesílen výkon finanční kontroly a stanovena opatření, které byl orgán státního dozoru v případě určitých zjištění povinen přijmout.⁶¹

V období let 2002 až 2004 byly pro oblast pojišťovnictví příznačné probíhající práce na zákonu o pojistné smlouvě a také postupná harmonizace s právní úpravou Evropské unie. Zákon o pojistné smlouvě č. 37/2004 Sb. nabyt účinnosti dne 1. 1. 2005 a nahradil úpravu obsaženou v občanském a obchodním zákoníku. Stejněho dne vstoupil v účinnost zákon č. 38/2004 Sb., o pojišťovacích zprostředkovatelích a samostatných likvidátorech pojistných událostí. Novela zákona o pojišťovnictví č. 39/2004 Sb. umožnila poskytování pojistných služeb v ostatních členských státech Evropské unie, tím také došlo k rozšíření působnosti v rámci státního dozoru.⁶²

Rok 2005 v rámci dozoru nad pojišťovnictvím znamenal zejména změny související s přijetím zákona č. 377/2005 Sb., o finančních konglomerátech a dále

⁶¹ ČNB: Výroční zpráva za rok 2000, Státní dozor v pojišťovnictví. Dostupné z: <http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/souhrnne_informace_fin_trhy/archiv/pojistovny/download/2000_vyrocní_zprava_poj.pdf> [cit. 2011-11-30]

⁶² ČNB: Výroční zpráva za rok 2003, Státní dozor v pojišťovnictví. Dostupné z: <http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/souhrnne_informace_fin_trhy/archiv/pojistovny/download/2003_vyrocní_zprava_poj.pdf> [cit. 2011-11-30]

přípravy na změnu spočívající v integraci výkonu dohledu nad finančním trhem do rukou ČNB.⁶³

Penzijní pojištění

Po vzniku samostatného státu i zde začaly vznikat systémy soukromého penzijního připojištění, neboť do roku 1994 zda fungoval pouze státem garantovaný důchodový systém. Právním základem se stal zákon č. 42/1994 Sb., o penzijním připojištění se státním příspěvkem. Státní dozor byl stejně jako v oblasti pojišťovnictví svěřen odboru Ministerstva financí, v rámci kterého se postupně vytvořilo oddělení státního dozoru nad penzijními fondy. V roce 2000 výkon státního dozoru přešel na Úřad státního dozoru v pojišťovnictví a penzijním připojištění. Systém byl zaveden jako otevřený a byl prováděn prostřednictvím specializovaných obchodních společností založených ve formě akciové společnosti. Zákonem č. 15/1998 Sb. došlo k rozštěpení výkonu státního dozoru a oblast investování penzijních fondů byla svěřena do působnosti KPCP.⁶⁴

3.1.4 Doplnkový dohled nad finančními konglomeráty

V souvislosti se stále se zvyšujícím počtem finančních skupin, které působily napříč odvětvími finančního trhu, bylo nutné právně upravit dohled nad těmito subjekty – finančními konglomeráty. Stalo se tak zákonem č. 377/2005 Sb., o doplňkovém dohledu nad bankami, spořitelními a úvěrními družstvy, institucemi elektronických peněz, pojišťovnami a obchodníky s cennými papíry ve finančních konglomerátech. Vytvoření této zvláštní kategorie bylo nutné vzhledem ke specifčnosti vztahů uvnitř konglomerátů, jejich působení v různých odvětvích trhu, často i nadnárodnímu vlivu, jelikož solventnost jednoho članku může snadno ovlivnit celé seskupení a důsledky mohou mít dopad v několika různých státech. Předmětným zákonem došlo k implementaci směrnice č. 2002/87/ES. Doplňkový dohled v tomto případě nenahrazuje řádný dohled nad jednotlivými subjekty, jež jsou součástí seskupení, ale je jakousi nadstavbou, která je dle ustanovení § 10 zákona č. 377/2005 Sb. zaměřena

⁶³ ČNB: Zpráva o dohledu nad pojistným trhem a o vývoji tohoto trhu v roce 2005. Dostupné z: <http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/souhrnne_informace_fin_trhy/archiv/pojistovny/download/vz_pojistovny_2005.pdf> [cit. 2011-11-30]

⁶⁴ ČNB: Výroční zpráva za rok 2000, Státní dozor v penzijním připojištění. Dostupné z: <http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/souhrnne_informace_fin_trhy/archiv/penzijni_fondy/VZ_PF_2000.pdf> [cit. 2011-11-30]

na sledování a regulaci rizik na úrovni finančního konglomerátu. Za finanční konglomerát je dle ustanovení § 4 zákona o finančních konglomerátech považováno seskupení, v jehož čele stojí regulovaná osoba⁶⁵ nebo seskupení, jehož jeden člen je součástí sektoru pojišťovnictví a alespoň jeden člen je součástí bankovního sektoru nebo sektoru investičních služeb a konečně seskupení, jehož vliv v sektoru bankovníctví a pojišťovnictví je významný. Finanční konglomerát musí být v souladu s ustanovením § 9 zákona č. 377/2005 Sb. určen orgánem dohledu. Dohled zajišťuje koordinátor dle ustanovení § 13 zákona č. 377/2005 Sb., kterým je orgán dohledu nad subjektem, jež stojí v čele konglomerátu a pokud tento subjekt není předmětem dohledu, tak tyto případy upravuje ustanovení § 13 odst. 3, 4, 5, 6 výše uvedeného zákona.

3.2 Vývoj dohledu nad finančním trhem na Slovensku

3.2.1 Oblast bankovníctví

Pilíře bankovního systému byly stanoveny zákony přijatými před rozdělením Československa, a to zákony č. 21/1992 Zb. o bankách a č. 22/1992 Zb. o Státní bance Československa. Po přijetí zákona č. 22/1992 Zb. se stal nadbytečným čl. 56 Ústavy Slovenské republiky č. 460/1992 Zb., který zakotvil, že se zřizuje emisní banka.⁶⁶ Po vzniku samostatného státu se konstituovala NBS, jejíž působnost a postavení vymezil zákon č. 566/1992 Zb. Svoji činnost NBS zahájila dne 1. 1. 1993. Její hlavní cíl byl definován ustanovením § 2 zákona č. 566/1992 Zb. jako zabezpečení stability měny a jedním z prostředků k dosažení tohoto cíle byl i výkon dozoru nad bankovní činností a zabezpečení fungování a účelného rozvoje bankovního systému. V části IX. Zákona č. 566/1992 Zb., která byla věnována bankovnímu dohledu a státnímu dozoru, byl stanoven okruh dohlížených subjektů, kterými byly banky a jiné osoby s povolením podle zvláštních předpisů⁶⁷. Předmětem bankovního dohledu bylo dle ustanovení § 36 odst. 2 zákona č. 566/1992 Zb. povolovací řízení a kontrola podmínek stanovených povolením, kontrola dodržování opatření vydaným NBS a ukládání nápravných opatření. Dále byl zákonem č. 566/1992 Zb. upraven státní dozor nad činností bank a jiných subjektů, který dle ustanovení § 37 vykonávalo ministerstvo financí nebo jím

⁶⁵ Regulované osoby jsou vymezeny ustanovením §2 písm. d) zákona o finančních konglomerátech: 1. banka, 2. instituce elektronických peněz, 3. spořitelni a úvěrní družstvo, 4. pojišťovna nebo tuzemská zajišťovna, 5. obchodník s cennými papíry

⁶⁶ Balko, Ladislav. Bankovní právo. 1. vydání. Bratislava: ELITA, s.r.o., 2000, str. 99-104

⁶⁷ Devízový zákon č. 528/1990 Zb., zákon č. 455/1991 Zb. o živnostenském podnikání

pověřený orgán a zahrnoval kontrolu dodržování zákonů a všeobecně závazných právních předpisů vydaných NBS. Dle zákona č. 21/1992 Zb., Byla NBS také oprávněna zavést nucenou správu či odejmout povolení působit jako banka. V roce 1994 vydala NBS několik důležitých opatření souvisejících s výkonem bankovního dohledu.⁶⁸

Ke změnám v bankovním dohledu došlo v průběhu roku 1996 novelou zákona o bankách, díky které získala NBS silnější postavení při jeho výkonu, byl zřízen registr úvěrů, došlo ke změně v udělování licencí a muselo dojít k přelicencování všech dosavadních subjektů působících v oblasti bankovníctví. V rámci licenčního řízení byl kladen důraz zejména na kvality investora, důvěryhodnost, transparentnost, čímž mělo dojít ke zvýšení zájmu zahraničních investorů.⁶⁹

Změny přinesl také zákon č. 249/1994 Zb. o boji proti legalizaci příjmov z najzávažnějších, najmä organizovaných foriem trestnej činnosti.

V roce 1999 došlo ke změnám hned tří zákonů ovlivňujících výkon bankovního dohledu, a to zákona o bankách, která přinesla ochranu klientů bank, zvýšení platební disciplíny a posílení činnosti dohledu, dále zákona o stavebním spoření č. 310/1992 Zb., a nejvýznamnější změny souvisely s přijetím zákona č. 118/1996 Zb. o ochraně vkladů, který nabyl účinnosti dne 1. 7. 1999, jehož cílem bylo zejména zabránění vzniku nestability v době vyplácení náhrad z nedostupných vkladů.

Od roku 2000 probíhala restrukturalizace bankovního trhu, která byla odstartována privatizací tří největších bank. V roce 2000 byl také schválen nový zákon o bankách, který již zapracovával evropské právní předpisy a zavedl dohled na konsolidovaném základě. Jeho cílem bylo zavedení přísnějších požadavků na činnost zahraničních bank, zavedení odpovědnost statutárních orgánů a dozorčích rad a stanovení pružnějšího procesu uplatňování nápravných opatření.⁷⁰

Ústavním zákonem č. 90/2001 Z.z. došlo ke změně čl. 56 Ústavy Slovenské republiky č. 460/1992 Zb., čímž bylo posíleno postavení NBS jako nezávislé centrální banky státu s právem vydávat všeobecně závazné předpisy, pokud je k tomu zmocněna.

⁶⁸ Opatření č. 1, kterým se stanovují náležitosti žádosti o povolení působit jako banka, č. 2 o kapitálové přiměřenosti bank, č. 3 o úvěrové angažovanosti bank, č. 4 o pravidlech likvidity bank a č. 5 o regulaci měnových pozicí bank

⁶⁹ NBS: Výročná správa za rok 1996. Dostupné z: <http://www.nbs.sk/_img/Documents/_Publikacie/VyrocznaSprava/VSNBS96.pdf> [cit. 2011-11-30]

⁷⁰ NBS: Výročná správa za rok 2000. Dostupné z: <http://www.nbs.sk/_img/Documents/_Publikacie/VyrocznaSprava/VSNBS00.pdf> [cit. 2011-11-30]

V souvislosti s tím byl novelizován zákon č. 22/1992 Zb. a NBS bylo umožněno nezávisle postupovat a rozhodovat v prvostupňovém řízení a výkonu dohledu. Důležitou změnou bylo odstranění dichotomie spočívající ve státním dozoru v bankovníctví, jež byl zcela svěřen NBS. Došlo také k přijetí zákona č. 483/2001 Z.z. o bankách , který nabyl účinnosti k 1. 1. 2002.⁷¹

V následujícím období, kdy se Slovensko připravovalo na vstup do Evropské unie, byla legislativní činnost zaměřena na harmonizaci právních předpisů a přípravu bankovního sektoru na jeho otevření zahraničním subjektům. Se vstupem do Evropské unie byla zavedena jednotná bankovní licence a došlo také již poněkoličkáte k novelizaci či k vydání nových opatření NBS. Nejdůležitější změnou však byla příprava zákona o dohledu nad finančním trhem, který byl pod č. 747/2004 Z.z. přijat dne 30. 12. 2004 a účinnosti nabyt ke dni 1. 1. 2006.

V roce 2005 vydala NBS další opatření v souvislosti se vstupem do EU. Nejvýznamnějším bylo opatření č. 12 o rizicích a řízení systému rizik. Legislativní činnost spočívala v roce 2005 zejména v přípravách na integraci dohledu nad finančním trhem.⁷²

3.2.2 Oblast kapitálového trhu a oblast pojišťovnictví

Stejně jako tomu bylo v České republice, tak i na Slovensku se sektor kapitálového trhu a pojišťovnictví začal vytvářet od počátku 90. let minulého století. První zákony upravující tyto oblasti pocházely ještě z doby před rozdělením států. Základ byl obsažen v zákoně směnečném a šekovém, občanském a obchodním zákoníku a správním řádu.

Oblast kapitálového trhu byla upraveny zákony č. 530/1990 Zb.z. o dlhopisoch, č. 600/1992 Zb.z. o cenných papieroch, č. 202/1995 Zb.z. devízový zákon a novějšími zákony č. 385/1999 Zb.z. o kolektívnom investovaní, č. 429/2002 Z.z. o burze cenných papierov a č. 566/2001 Z.z. o cenných papieroch.

V oblasti pojišťovnictví byla prvotní legislativní činnost zacílena na vytvoření podmínek pro vznik pojišťoven založených na tržním principu. První zákony z této oblasti byly zákon č. 24/1991 Zb.z. o poisťovníctve, který byl nahrazen zákonem

⁷¹ NBS: Výročná správa za rok 2001. Dostupné z: http://www.nbs.sk/_img/Documents/_Publikacie/VyrocznaSprava/VSNBS01.pdf [cit. 2011-11-30]

⁷² NBS: Správa činnosti dohľadu nad finančným trhom za rok 2005. Dostupné z: http://www.nbs.sk/_img/Documents/DFT/PUBLIK/CINNOST/2005.PDF [cit. 2011-11-30]

č. 95/2002 Z.z. o poisťovníctve a zákonem č. 123/1996 Z.z. o doplnkovom dôchodkovom poistení zamestnancov.

Výkon štátneho dozoru nad oboma oblasťami bol sväten ministerstvu financií - presnejšie jeho odboru štátneho dozoru. Avšak postupom času sa táto koncepcia ukázala ako nevyhovujúca, pretože ochrana akcionárov nebola efektívna a výsledky ministerstva financií neboli uspokojivé. Táto situácia viedla na konci 90. let minulého storočia k vytvoreniu novej špecializovanej inštitúcie.

Zákonom č. 329/2000 Z.z. o Úrade pre finančný trh, ktorý nabyl účinnosti dňa 1.11.2000 bol zriaden Úrad ako orgán štátnej správy s celostátnou pôsobnosťou pre výkon dozoru v oblasti kapitálového trhu a poisťovníctví. Úrad bol rozpočtovou organizáciou a dle ust. § 4 zákona č. 329/2000 Z.z. každoročne predkladal správy o výkone dozoru vláde. Jeho orgány boli predseda a rada. Zákon vymezoval jeho postavenie, organizáciu a pôsobnosť, presne stanovil pravidlá výkonu dozoru a s tým spojené riadenie.

Pro existenciu a fungovanie Úradu bol kľúčový zákon č. 96/2002 Z.z. o dohľade nad finančným trhom. Týmto zákonom došlo k naplneniu cieľov stanovými smernicami 93/22/EHS, ktorá sa týka orgánov zodpovedných za činnosť povolenú a výkon dohľadu, jej článok 22 požaduje, aby takéto orgány boli verejnými, oficiálne uznanými národným právom, s dostatočnou pôsobnosťou pre výkon svojej činnosti a oprostými od politických vlivov⁷³. Úrad bol právnickou osobou nezapisovanou do obchodného registra a fungoval ako nestátna inštitúcia sui generis, na ktorú bola prenesená časť výkonu štátnej správy. Dle ustanovení § 2 zákona č. 96/2002 Z.z. mu bol sväten výkon dohľadu dle tohto zákona a dle ďalších právnych predpisov⁷⁴. V pôsobnosti Úradu bol dohľad nad celou radou subjektov vymedzených v § 3 odst. 1 písm. a), ktoré pokrývali oblasť kapitálového trhu a poisťovníctví⁷⁵. Pro usnadnenie a zefektívnenie výkonu dohľadu bola v § 3 odst. 1 písm. b) upravená spolupráca s Ministerstvom financií pri príprave všeobecne záväzných predpisov a výmene informácií. Zákon č. 96/2002 Z.z. rovněž zakotvil nezávislosť Úradu.

⁷³ Balko, Ladislav a kol. Právna úprava finančného trhu v Slovenskom právnom systéme, Právo finančného trhu, Bratislava: Ing. Miroslav Mačko, EPOS, 2003, str. 432

⁷⁴ Zákony: č. 530/1990 Zb. o dluhopisoch, č. 385/1999 Z. z. o kolektívnom investovaní, č. 330/2000 Z. z. o burze cenných papírů, č. 566/2001 Z. z. o cenných papíroch a investičných službách, č. 95/2002 Z. z. o poisťovníctví, č. 381/2001 Z. z. o povinnom smluvnom poistení zodpovednosti za škodu spôsobenou prevádzkou motorového vozidla

⁷⁵ Dohližené subjekty: obchodníci s cennými papírmi, zahraničné pobočky obchodníkov s cennými papírmi, zprostredkovatelia investičných služieb, burzy cenných papírů, centrálni depozitári, správovské spoločnosti, podílové fondy, poisťovny, zahraničné poisťovny, poisťovací makléri atď.

Vnitřní organizace Úradu též doznala zákonem č. 96/2002 Z.z. změn, neboť mezi orgány byl přidán dozorný výbor. Vnitřní organizaci Úradu byla věnována část III. zákona č. 96/2002 Z.z.

Část IV. zákona č. 96/2002 upravovala Pravidla výkonu dohledu. Dle této části Úrad vykonával dohled na dálku, jež spočíval v získávání a hodnocení dat o dohlíženém subjektu a dohled na místě, jehož předmětem byl získávání informací přímo od dohlíženého subjektu či jeho zaměstnanců. Při výkonu dohledu se Úrad zaměřoval též na kontrolu dodržování ustanovení zákona č. 96/2002 Z.z. a dalších právních předpisů.

Zákon č. 96/2002 Z.z. stanovoval, že pro řízení nelze použít správního řádu, proto část V. zákona byla věnována řízení a podrobně upravovala všechny jeho stádia od započetí, přes dokazování, lhůty, vydání rozhodnutí a možnost podání rozkladu proti rozhodnutí. Rozhodnutí rady o rozkladu bylo konečné, ale podléhalo přezkumu dle části V. občanského soudního řádu. Vládě musel Úrad předkládat zprávu o svém hospodaření, zprávu o stavu kapitálového trhu a zprávu o stavu pojišťovnictví, jež byly v zákonem stanovených intervalech uveřejňovány v jeho Věstníku.

V rámci mezinárodních vztahů byl Úrad oprávněn být členem mezinárodních organizací v oblasti výkonu dohledu nad kapitálovým trhem a pojišťovnictvím, byl také oprávněn uzavírat dohody s dalšími orgány dohledu.

Úrad ukončil svoji činnost ke dni 1. 1. 2006, kdy nabyt účinnosti zákon č. 747/2004 Z.z. o dohláde nad finančným trhom.

3.3 Srovnání vývoje dohledu nad finančným trhem před jeho integrací

Po rozdělení Československa byly do obou právních rádu přeneseny právní předpisy, jež byly vytvořeny ještě před 1. 1. 1993. Počáteční fáze vývoje v obou státech byla srovnatelná a období prvních několika let bylo zaměřeno na vytvoření vlastní legislativní základy.

Z hlediska ústavněprávního bylo významné postavení ČNB dáno jejím zakotvením v hlavě šesté Ústavy ČR, oproti tomu ustanovení týkající se bezprostředně NBS bylo do Ústavy Slovenska přidáno až v roce 2001.

Vývoj výkonu bankovního dohledu byl v obou státech srovnatelný. Od počátku byl svěřen centrálním bankám. Jejich pravomoc a působnost se postupem času stále rozšiřovala, ať již šlo o zvyšování počtu dohlížených subjektů, rozšiřování pravomocí

nebo možnosti ukládat nová a přísnější nápravná opatření či odejmou udělené bankovní licence. Obě centrální banky byly orgány nezávislémi na státní moci a nadanými pravomocí vydávat vyhlášky a opatření. O svěřeni výkonu dohledu centrálním bankám nebylo od počátku pochyb, neboť právě centrální banky, jejichž cílem je péče o cenovou stabilitu, mají nejvíce relevantních informací a mohou rychle a efektivně zasáhnout při výskytu problémů. Lze tedy shrnout, že v oblasti bankovnímu dohledu se česká a slovenská právní úprava výrazně nelišila.

V oblasti kapitálového trhu již byla situace jiná. V obou státech musel kapitálový trh nejdříve vzniknout, neboť v období centrálně plánového hospodářství neexistoval. Státy zvolily cestu kuponové privatizace, s níž byla spojena celá škála problému, a projevil se i nedostatek v právní úpravě dohledu. V počátcích byl výkon státního dozoru svěřen ministerstvům financí. Vzhledem k rozštěpenosti právní úpravy a poměrně velkému počtu dozorovaných subjektů s rozdílnou náplní činnosti se v obou státech toto řešení brzo ukázalo jako neefektivní. V České republice byl výkon státního dozoru svěřen KPCP, jež byla správním úřadem s celostátní působností. Na Slovensku došlo k vytvoření Úradu, který byl nezávislou právní osobou pro výkon dohledu. V tomto případě hodnotím pozitivněji úpravu zvolenou na Slovensku, spočívající ve svěřeni výkonu dohledu nezávislému úřadu, a to i vzhledem k celosvětové tendenci svěřovat výkon dohledu orgánům stojícím mimo státní správu.

Podobná situace byla i v oblasti pojišťovnictví, kde státní dozor v České republice vykonávalo zprvu ministerstvo financí a později jeho specializovaný odbor - Úřad státního dozoru v pojišťovnictví a penzijním připojištění. Na Slovensku byl výkon dohledu svěřen rovněž Úradu.

V období od roku 1993 do roku 2006 byl výkon dozoru a dohledu nad finančním trhem roztržštěn do více institucí, z nichž některé byly nezávislé a jiné součástí státní správy, jednalo se tedy o sektorový model uspořádání dohledu. Z tohoto roztržštění plynula řada problémů, jež byly poté také jedním z důvodů pro integraci dohledu. Významným mezníkem pro oba státy byl vstup do Evropské unie v roce 2004 a s ním spojená nutnost harmonizovat právní úpravu s právem evropským. Tím došlo k přiblížení právních úprav obou států.

4 Proces integrace dohledu nad finančním trhem

Otázka institucionálního uspořádání regulace a dohledu nad finančním trhem začala být častěji diskutována až v devadesátých letech 20. století. Příčinnou změny pohledu na toto téma a jeho vyzdvižení do pole zájmu států byla zejména stále se zvětšující propojenost finančních skupin napříč odvětvími finančního trhu v rámci státu, ale i v rámci celosvětovém. S jejich stále se upevňující provázaností jsou spojena velká rizika, neboť v případě krachu takovéto instituce je zasažen celý finanční trh nejen v rámci jednoho státu, ale důsledky se mohou projevit v řadě dalších států, jak ukazuje současná finanční krize. Tento vývoj stále stupňuje tlak na hledání nových a funkčních modelů dohledu nad finančním trhem, které budou schopné vývoj účinně regulovat a stimulovat, aniž by docházelo k jeho výraznému omezování. Cestou v tomto případě může posílení spolupráce orgánů dohledu a regulace nebo jejich sloučení. Tato kapitola je proto věnována procesu integrace dohledu nad finančním trhem, který Česká republika i Slovensko završily v roce 2006.

4.1 Důvodu pro integraci dohledu a regulace nad finančním trhem

V současném vývoji světových finančních trhů a postupujícím procesu globalizace začalo být brzo zřejmé, že dosažené uspořádání regulace a dohledu nad finančními institucemi není dostačující. Rozdíly mezi jednotlivými odvětvími finančního trhu se stále rychleji stírají a tím dochází k překrývání působností jednotlivých supervizorů nebo naopak vznikají slepá místa, která dohledu nepodléhají vůbec. Tlak na koordinaci dohledu také zvyšuje skutečnost, že přeshraniční toky finančních prostředků několikanásobně překračují dřívější úroveň, což souvisí se vznikem finančních konglomerátů a s nimi spojeným rizikem dominového efektu. Dalším aspektem je samozřejmě i hledisko ekonomické spočívající ve snaze států omezovat své výdaje. Na tyto změny bylo nutno reagovat změnou celkové koncepce dohledu a regulace.⁷⁶

⁷⁶ Šulc, Jaroslav. Vývoj názorů na integraci dozoru nad finančními trhy. In Regulace a dozor nad finančními trhy. Sborník mezinárodní konference, 1. vydání. Praha: Vysoká škola finanční a správní, o. p. s., 2003

Faktory, které odůvodňují nutnost integrace dohledu, můžeme shrnout do několika základních bodů:⁷⁷

- provázanost jednotlivých odvětví finančního trhu, s tím spojený vznik finančních konglomerátů a hrozící přenos rizik
- růst objemu přeshraničních toků
- potřeba prosazovat jednotnou politiku dohledu v rámci celého finančního trhu
- dosažení synergických efektů tím, že odborníci budou využiti pro dohled nad celým finančním trhem, ne pouze jeho úsekem
- úspory z rozsahu, které vzniknout tím, že bude vytvořen pouze jeden pomocný aparát a jedno zázemí pro výkon regulace a dohledu
- odstranění překrývání působnosti a pravomocí jednotlivých regulátorů a eliminace šedých zón
- velikost finančního trhu – trhy menšího rozsahu mohou efektivněji dohlíženy jediným orgánem.

Je zřejmé, že proces integrace přináší i nevýhody a rizika, která musí být v rozhodovacím procesu důsledně posouzena, lze je shrnout do následujících bodů:⁷⁸

- sloučení výkonu dohledu do jedné organizace může mít za výsledek snížení jeho efektivity v době přeměny i po ní,
- může dojít k narušení celkové efektivity dohledu, tím že nebudou zohledněna unika jednotlivých odvětví finančního trhu,
- možnost dosáhnout rychlého předávání informací i jinou cestou – spoluprací a předáváním údajů mezi existujícími subjekty dohledu
- integrovaný model nemusí být vhodný pro všechny finanční systémy, zejména pro ty méně rozvinuté
- úspory z rozsahu nemusí být v konečném důsledku až tak významné.

⁷⁷ ČNB: Institucionální uspořádání finanční regulace a dohledu v Evropské unii a úloha bank Evropského systému centrálních bank ve finanční regulaci a dohledu. Dostupné z: <http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/souhrnne_informace_fin_trhy/ostatni_analyticke_publikace/download/fin_regulace_eu.pdf> [cit. 2011-11-30]

⁷⁸ The World Bank: International Survey of Integrated Financial Sector Supervision. Dostupné z: <http://info.worldbank.org/etools/docs/library/154465/supervisors2004/pdf/martinez_rose.pdf> [cit. 2011-11-30]

4.2 *Varianty uspořádání integrovaného dohledu*

V době, kdy už byly výše uvedené důvody pro integraci dohledu nezpochybnitelné, vyvstala otázka, jak nejvhodněji integraci dohledu provést a jakému orgánu její výkon svěřit. Objevily se dvě základní varianty, a to integrace dohledu mimo centrální banku a integrace dohledu v centrální bance.

Důvodů, které vypovídají o výhodnosti či negativěch integrace v centrální bance je hned několik⁷⁹

důvody proti:

- ohrožení důvěryhodnosti centrální banky
- obavy ze snížení efektivity hlavní činnosti centrální banky – měnové politiky
- vysoká koncentrace moci v jedné instituci
- riziko morálního hazardu,

důvody pro:

- finanční systém je založený zejména na bankách a bankovní regulace je tudíž hlavní složkou dohledu
- výhodnost v případě řešení krizových situací, poněvadž opatření učiněná v rámci měnové politiky lze koordinovat s výkonem dohledu
- pozitivní přínos pro výkon měnové politiky, neboť jedna organizace má zodpovědnost za provádění měnové politiky i výkon dohledu nad finančním trhem
- centrální banka, jakožto nezávislá instituce, je odolná vůči změně politického klimatu
- úspory z rozsahu spočívající ve skutečnosti, že centrální banky jsou již zavedenými institucemi.

Cílem integrace v rámci centrální banky je zajištění rovnosti v uplatňování podmínek vůči dohlíženým subjektům, zajištění stability a transparentnosti finančního sektoru, dále omezení rizik spojených s účastí na finančním trhu, omezení nelegálních praktik.

⁷⁹ ČNB: Institucionální uspořádání finanční regulace a dohledu v Evropské unii a úloha bank Evropského systému centrálních bank ve finanční regulaci a dohledu. Dostupné z: <http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/souhrnne_informace_fin_trhy/ostatni_analyticke_publikace/download/fin_regulace_eu.pdf> [cit. 2011-11-30]

Institucionální uspořádání dohledu nad finančním trhem v Evropě

Finanční instituce	Banky	Pojišťovny	Obchodníci s cennými papíry	Země
<i>Oddělení regulatorní instituce</i>	SI 1/CB	SI2	SI3	Řecko, Slovinsko, Litva, Španělsko, Portugalsko (Francie, Itálie)
<i>Částečná integrace</i>	SI 1	SI 2	SI 1	Finsko
<i>Úplná integrace</i>	SI			Německo, Velká Británie, Belgie, Švédsko, Polsko, Rakousko, Dánsko, Maďarsko, Lucembursko, Lotyšsko, Estonsko, Malta
	CB			Česká republika, Slovensko, Irsko

Vysvětlivky: SI ... samostatní instituce (index 1, 2 a 3 značí různé subjekty) CB ... centrální banka

Pramen: Petrušová, Martina: Architektura dohledu se mění. Bankovníctví, 2010, roč. XVIII., č. 12, str. 21

4.3 Průběh integrace v České republice

Proces integrace v České republice můžeme rozdělit do dvou etap. První etapa byla zahájena v roce 2004, kdy byl Usnesením vlády č. 452 dne 12. 5. 2004 schválen záměr postupně integrovat dohled nad finančním trhem do jediné instituce. Návrh zákona byl Poslanecké sněmovně České republiky předložen dne 31. 5. 2005. Následně byl zákon o změně zákonů v souvislosti se sjednocením dohledu nad finančním trhem vyhlášen dne 8. 3. 2006 ve Sbírce zákonů v částce 24 pod č. 57/2006 Sb. Původní vládní návrh zákona počítal s koncepcí přechodného dvoupilířového systému, který by byl tvořen ČNB a KPCP, která by byla přejmenována na Komisi pro finanční trh.⁸⁰ Tento návrh však byl v rámci legislativního procesu pozměněn a došlo k úplné integraci dohledu do ČNB. S účinností ke dni 1. 1. 2006 ČNB začala vykonávat bankovní dohled nad celým finančním trhem. Zákonem č. 57/2006 Sb. došlo ke změně zákonů upravující oblast finančního trhu, do kterých byla vložena ustanovení o výkonu dohledu ČNB.

Na základě zákona č. 57/2006 Sb. byl do zákona o ČNB vložen § 45a, kterým byl zřízen Výbor pro finanční trh jako poradní orgán Bankovní rady ČNB.

⁸⁰ Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 57/2006 Sb.

Bankovní rada		
Sekce bankovní regulace a dohledu	Sekce regulace a dohledu nad kapitálovým trhem	Sekce regulace a dohledu nad pojišťovny
<i>Odbor regulace</i>	<i>Odbor kolektivního investování a penzijních fondů</i>	<i>Odbor regulace pojišťovnictví</i>
<i>Odbor dohledu na dálku</i>	<i>Odbor poskytovatelů finančních služeb</i>	<i>Odbor dohledu</i>
<i>Odbor dohledu na místě</i>	<i>Odbor trhů a vypořádání</i>	<i>Odbor licenční</i>
<i>Odbor licenční a povolovací</i>	<i>Odbor emisí cenných papírů</i>	
<i>Odbor podpory dohledu</i>	<i>Odbor sankčních řízení</i>	

Pramen: ČNB: Zpráva o výkonu dohledu nad finančním trhem za rok 2006

Na základě zákona č. 57/2006 Sb. došlo k institucionálnímu sloučení výkonu dohledu v České republice v ČNB. Cílem první fáze integrace bylo zejména zajistit organizační uspořádání.

V České republice se ozývali i hlasy, které byly proti úplné koncentraci pravomoci v oblasti dohledu v rukou ČNB z důvodu obavy z přílišné koncentrace moci. Proti tomu však jasně hovořil fakt, že 80% finančního trhu České republiky tvořily banky a tím pádem dohled nad nejvýznamnější částí finančního trhu již vykonávala ČNB. Dalším argumentem bylo zřízení Výboru pro finanční trh jako poradního orgánu pro výkon dohledu, jež sdružoval odborníky z této oblasti a zajistil pluralitu odborných názorů. Došlo také ke zvýšení požadavků na odpovědnost a průhlednost.⁸¹

⁸¹ ČNB: Důvody pro začlenění dozoru do ČNB jsou věcné. Dostupné z: http://www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/clanky_rozhovory/media_2005/cl_05_051103a.html [cit. 2011-11-30]

Za druhou etapu integrace dohledu můžeme považovat přechod ze sektorového modelu uspořádání dohledu k modelu funkcionálnímu, ke kterému došlo k 1. 1. 2008.⁸² Toto se projevilo v následující změně uspořádání:

Sektorový model

Sekce bankovní regulace a dohledu	Sekce regulace dohledu nad kapitálovým trhem	Sekce regulace a dohledu nad pojišťovny
-----------------------------------	--	---

Funkcionální model

Sekce dohledu nad finančním trhem	Sekce regulace a analýz finančního trhu	Sekce licenčních a sankčních řízení
-----------------------------------	---	-------------------------------------

Pramen: ČNB: Singer, Miroslav, Aktuální otázky dohledu nad finančním trhem

Důvodů pro přechod k funkcionálnímu modelu bylo několik, mezi nevýznamnější patřila snaha o optimalizaci procesů v jednotlivých částech řízení (licenčních i sankčních), potřeba shromáždit odborníky z jednotlivých útvarů a sjednocení podpůrných a informačních systémů. K dalšímu prohloubení funkcionální rázu uspořádání dohledu, došlo v únoru 2011, kdy se změnilo uspořádání sekce dohledu nad finančním trhem a jeho jednotlivé odbory se vymezily dle svého funkčního zaměření. Od 1. 3. 2011 v sekci dohledu nad finančním trhem působí odbory dohledu obezřetnosti, dohledu odborné péče, kontroly obezřetnosti a kontroly odborné péče.⁸³ První fáze integrace byla spíše ve znamení změn ve vnější organizaci dohledu, druhá fáze přinesla uspořádání vnitřní struktury. Integrace v České republice byla provedena pomocí „zákonu o změně zákonů“, proto jednotlivá procesní a regulační pravidla zůstala upravena ve zvláštních zákonech, což působí dojmem roztržitosti.

4.4 Průběh integrace na Slovensku

Proces integrace na Slovensku byl odstartován již v roce 2002, kdy vláda schválila Koncepti integrovaného dohledu nad finančním trhem. Implementační plán

⁸² ČNB: Aktuální otázky dohledu nad finančním trhem. Dostupné z: <http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/konference_projevy/vystoupeni_projevy/download/singer_20071214_dohled.pdf> [cit. 2011-11-30]

⁸³ ČNB: Nové uspořádání dohledu nad finančním trhem. Dostupné z: <http://www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/tiskove_zpravy_cnb/2011/20110211_dohled_ft.html> [cit. 2011-11-30]

integrace byl projednán a schválen vládou dne 21. 8. 2003. Na základě těchto dokumentů byl připraven nový zákon o dohláde nad finančním trhem č. 747/2004 Z.z., který se stal platným dne 30. 12. 2004. Účinnosti tento zákon nabyl dne 1. 1. 2006.

Cílem tohoto zákona bylo vytvoření legislativního rámce integrovaného dohledu nad všemi oblastmi finančního trhu, jehož součástí je bankovní dohled, dohled nad kapitálovým trhem a pojišťovnictvím a důchodovým pojištěním a regulace finančního trhu.⁸⁴

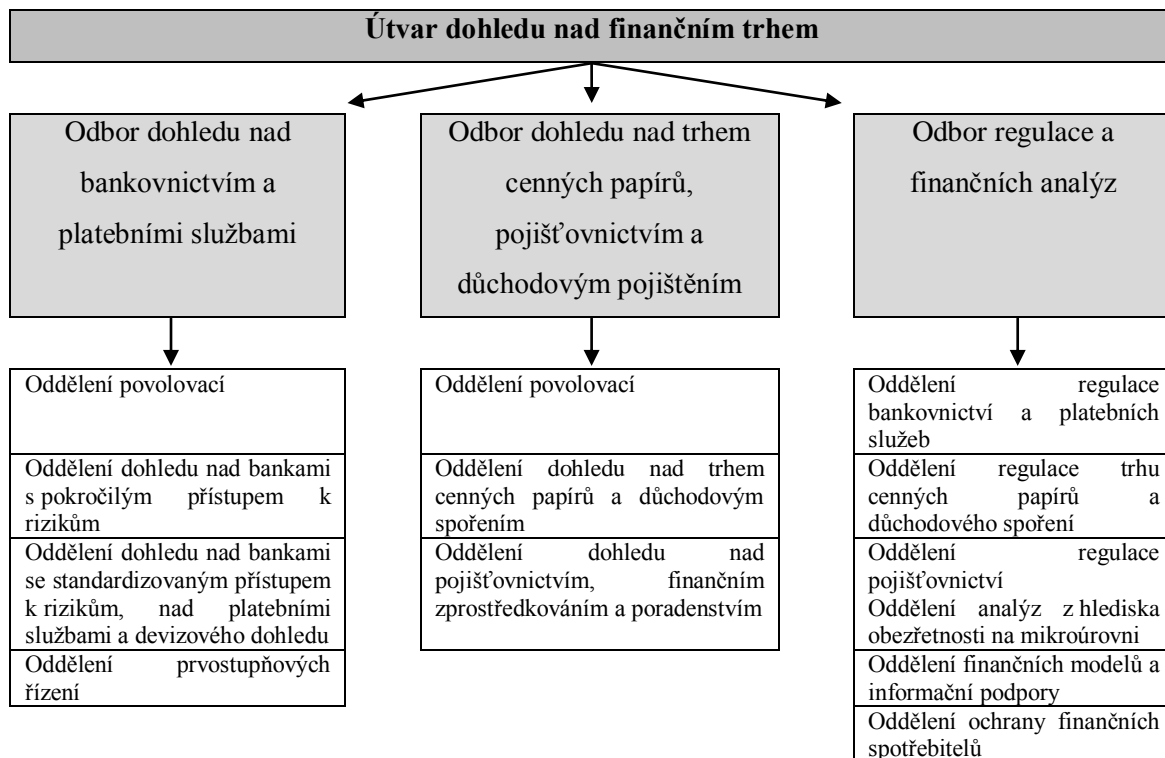
S účinností ode dne 1. 1. 2006 převzala NBS funkce Úradu a stala se jediným orgánem dohledu na Slovensku. Tím samozřejmě došlo i k významnému rozšíření jejich kompetencí, zejména o pravomoc a působnost odvolacího orgánu v řízeních o opravném prostředku proti rozhodnutí prvostupňového orgánu a pravomoc schvalovat sekundární legislativu a vydávat metodické pokyny pro oblast celého finančního trhu.

Zákon č. 747/2004 Z.z. byl koncipován jako komplexní právní norma upravující výkon dohledu nad finančním trhem, která se bez rozdílů uplatňuje na všechny dohlížené subjekty dle zvláštních zákonů.

Dle zákona č. 747/2004 Z.z. byl Bankovní radou NBS zřízen specializovaný Útvar dohledu nad finančním trhem, který vykonává dohled na místě, dohled na dálku, vede řízení v prvním stupni a připravuje návrhy všeobecně závazných právních předpisů dle pravidel určených bankovní radou. Útvar dohledu nad finančním trhem je dále rozčleněn do tří odborů, a to Odboru dohledu nad bankovníctvím a platebními službami, Odboru dohledu nad trhem cenných papírů, pojišťovnictvím a důchodovým pojištěním a Odboru regulace a finančních analýz. Toto organizační členění odpovídá sektorovému modelu uspořádání dohledu.

⁸⁴ Důvodová zpráva k zákonu č. 747/2004 Z.z. o dohláde nad finančním trhem a o zmene a doplnení niektorých zákonov

Organizační struktura integrovaného dohledu na Slovensku

Pramen: vlastní konstrukce dle údajů NBS

4.5 Shrnutí a srovnání průběhu integrace dohledu

Důvody pro integraci dohledu nad finančním trhem v obou zemích byly politické i ekonomické. Volba centrální banky, jako jediného orgánu dohledu, byla dána zejména velikostí finančních trhů a faktem, že více než jeho tři čtvrtiny tvoří bankovní sektor, nad kterým centrální banky dohled již vykonávaly. Obě právní úpravy byly plně slučitelné s právní úpravou Evropské unie, která však nestanovila konkrétní požadavky na institucionální uspořádání dohledu.

Významným rozdílem ve výše uvedených právních úprav je jejich samotné zpracování, kdy Česká republika se vydala cestou novelizací prostřednictvím zákona o změně zákonů v souvislosti se sjednocením dohledu nad finančním trhem, kdežto na Slovensku vznikl nový komplexní zákon upravující dohled nad finančním trhem. Z tohoto hlediska je slovenská úprava pro dosažení svého cíle vhodnější, neboť zde nemohou vznikat mezery pro aplikování odlišných postupů a z pohledu právní úpravy je proces integrace tímto dokončen. Oproti tomu je česká úprava značně nepřehledná a nepůsobí dojmem kompaktního celku.

I v otázce institucionálního uspořádání vyšly oba státy stejnou cestou a zvolily sektorový model uspořádání dohledu v rámci centrální banky, kdy byly pro různé oblasti finančního trhu zřízeny různé organizační útvary. Tento krok byl logickým, vzhledem k předchozímu vývoji, kdy byl dohled nad jednotlivými oblastmi finančního trhu vykonáván odlišnými institucemi. Postupně se Česká republika začala přiklánět k funkcionálnímu modelu dohledu prostřednictvím funkčního zaměření sekcí vykonávajících dohled, což mělo své opodstatnění jak z hlediska organizačního a ekonomického, tak i z hlediska harmonizace a výkonu dohledu. Jelikož se funkcionální model osvědčil, došlo v roce 2011 k jeho prohloubení i v rámci odborů působících pod Sekcí dohledu nad finančním trhem.

V porovnání s dalšími evropskými státy není integrace dohledu v rámci centrální banky obvyklá, neboť patnáct evropských zemí se přiklonilo k integraci do nezávislého orgánu mimo centrální banku. Kromě České republiky a Slovenska tento model zvolilo ještě Irsko, avšak s tím rozdílem, že irský supervizor je v centrální bance pouze zařazen, má však svébytné postavení. Převážná většina evropských států též zvolila model sektorového uspořádání dohledu.⁸⁵ Současná finanční krize však ukazuje, že zatím neexistuje žádný model uspořádání, který by eliminoval všechna rizika.

Zřejmý klad integrace dohledu je nutno spatřovat v tom, že systém dohledu se stal více transparentním a řeší také otázku rozdělení působnosti a odpovědnosti za výkon dohledu.

⁸⁵ Petrušová, Martina: Architektura dohledu se mění. *Bankovníctví*, 2010, č. 12, str. 20

5 Aktuální právní úprava dohledu nad finančním trhem v České republice

Cílem této kapitoly je poskytnout komplexní obraz aktuálního stavu právní úpravy dohledu nad finančním trhem v České republice. Prostor je zde proto věnován ČNB z hlediska jejího právního zakotvení, postavení a organizace a poté následuje rozbor právní úpravy jednotlivých odvětví finančního trhu.

5.1 Česká národní banka

Jak již bylo v předchozích kapitolách uvedeno, základem právní úpravy týkající se ČNB jsou hlava VI. zákona č. 1/1993 Sb. a zákon č. 6/1993 Sb., o ČNB. Dle ustanovení § 1 zákona č. 6/1993 Sb. je ČNB ústřední bankou státu a orgánem vykonávajícím dohled nad finančním trhem. Tato formulace byla do zákona vložena v souvislosti s integračním procesem popsaným v kapitole 4.3. ČNB je právnickou osobou nezapisovanou do obchodního rejstříku a má postavení veřejnoprávního subjektu.⁸⁶ Zákon ČNB svěřuje kompetence správního úřadu v rozsahu stanoveném zákonem č. 6/1993 Sb.⁸⁷ a sektorovými zákony z oblasti finančního trhu.

Výjimečné postavení ČNB spočívá v její nezávislosti, která je zakotvena přímo v zákoně č. 6/1993 Sb. Nezávislost ČNB lze dělit na několik kategorií, a to na nezávislost:

- personální,
- institucionální
- funkční
- finanční a rozpočtovou.

Nezávislost personální spočívá v zamezení vyvíjení politických tlaků při obsazování postů v rámci ČNB, neboť režim jejich jmenování i důvody odvolání stanovuje zákon. Institucionální nezávislost se zakládá na tom, že ČNB je při rozhodovacích procesech samostatná a zákon jí zakazuje přijímat nebo vyžadovat pokyny k plnění svých úkolů. Funkční nezávislost spočívá v autonomii ČNB při formulování inflačních cílů a výběru nástrojů k jejich dosažení. Finanční a

⁸⁶ §1 odst. 2 zákona č. 6/1993 Sb., o České národní bance ve znění pozdějších předpisů

⁸⁷ Např. při činnosti dle ust. § 44 odst. 2 písm. a) nebo rozhodování o správních deliktech dle ust. § 46a – 46c zákona č. 6/1993 Sb., o České národní bance ve znění pozdějších předpisů

rozpočtová nezávislost plyne ze zákazu přímého financování veřejného sektoru a oddělení rozpočtu ČNB od státního rozpočtu, které je realizováno její vlastní kapitolou.

Významné postavení ČNB plyne i ze skutečnosti, že má oprávnění zaujímat stanoviska k návrhům, předkládaným k projednání vládě, pokud se dotýkají její působnosti a vůči vládě má poradní funkci v oblasti měnové politiky a bankovníctví. Na základě zákonného zmocnění ČNB vydává obecně závazné předpisy, které mají formu vyhlášky a opatření, která jsou závazná jen pro subjekty podléhající jejímu doзору a jsou publikována pouze ve Věstníku ČNB.⁸⁸

Organizace České národní banky

Organizace ČNB se řídí částí II. zákona č. 6/1993 Sb. a je tvořena ústředím, pobočkami a účelovými organizačními jednotkami. Ústředí se skládá z bankovní rady a jí podřízených sekcí a odborů. Bankovní rada je nejvyšším řídicím orgánem ČNB, v její kompetenci je určování měnové politiky a nástrojů pro její uskutečňování, rozhodování o zásadních měnově-politických opatřeních ČNB a opatřeních v oblasti dohledu nad finančním trhem.⁸⁹ Bankovní radu tvoří sedm členů, kterými jsou guvernér, dva viceguvernéři a čtyři další členové. Všichni jsou jmenováni a odvoláváni prezidentem republiky bez nutnosti kontrasignace předsedy nebo člena vlády v souladu s čl. 62 písm. k) úst. Zákona č. 1/1993 Sb., což bylo potvrzeno i nálezem Ústavního soudu Pl. ÚS 14/01. Do funkce mohou být jmenováni pouze dvakrát a jejich funkční období činí šest let. Zákon č. 6/1993 Sb. upravuje neslučitelnosti s dalšími funkcemi ve státních orgánech a výkonem samostatné výdělečné činnosti. Podrobné schéma vnitřní organizace ústředí ČNB je obsaženo v příloze č. 2.

Dohled dle zákona o České národní bance

Zákon č. 6/1993 Sb. je systematicky rozdělen do dvanácti částí, které obsahují základní ustanovení, úpravu vnitřní organizace, vymezují vztah k vládě a dalším orgánům, další části se věnují emisi bankovek, nástrojům měnové regulace, obchodům ČNB a pravomoci v devizovém hospodářství, hospodaření a část devátá, z hlediska této práce nejvýznamnější, je věnovaná dohledu.

⁸⁸ Bakeš, M., Karfiková, M., Kotáb, P., Marková, H. a kol. Finanční právo. 5. upravené vydání. Praha: C.H.Beck, 2009, str. 42

⁸⁹ §5 odst. 1 zákona č. 6/1993 Sb., o České národní bance ve znění pozdějších předpisů

Část IX. zákona č. 6/1993 Sb. obsahuje pouze základní ustanovení týkající se výkonu dohledu, když stanovuje okruh dohlížených subjektů, vymezuje, jaké činnosti dohled zahrnuje, určuje základní pravidla pro výkon dohledu, obecně vymezuje opatření k nápravě a poté zahrnuje i několik skutkových podstat správních deliktů.

Ustanovení § 44 zákona č. 6/1993 Sb. zahrnuje pod dohled ČNB rozhodování o žádostech o udělení licencí, povolení, registrací a předchozích souhlasů podle zvláštních právních předpisů, kontrolu dodržování podmínek stanovených udělenými licencemi a povoleními, kontrolu dodržování zákonů, jestliže je k této kontrole ČNB tímto zákonem nebo zvláštními právními předpisy zmocněna, dále kontrolu dodržování vyhlášek a opatření vydaných ČNB, získávání informací potřebných pro výkon dohledu podle zvláštních právních předpisů a jejich vymáhání, ověřování jejich pravdivosti, úplnosti a aktuálnosti, ukládání opatření k nápravě a sankcí podle tohoto zákona nebo zvláštních právních předpisů, řízení o správních deliktech a přestupcích.

Dle ustanovení § 45a zákona č. 6/1993 Sb. byl zřízen Výbor pro finanční trh jako poradní orgán bankovní rady. Ten má sedm členů, z nichž jsou tři jmenováni rozpočtovým výborem Poslanecké sněmovny na návrh profesních a zájmových organizací, jeden z členů bankovní rady jmenovaný bankovní radou, dva vedoucí zaměstnanci Ministerstva financí jmenováni ministrem financí a finanční arbitr. Náplní činnosti tohoto výboru je být poradním orgánem, který se zabývá a hodnotí obecné strategie a koncepce dohledu, sleduje aktuální vývoj a projednává systémové otázky. Na základě těchto činností je oprávněn předkládat bankovní radě stanoviska a doporučení.⁹⁰

V souvislosti s integrací dohledu vznikla ČNB nová povinnost spočívající ve vypracování a předkládání každoroční zprávy o výkonu dohledu nad finančním trhem.⁹¹ Výkon přímého dohledu nad finančním trhem prováděný ČNB se skládá ze tří složek, a to dohledu na dálku, kontroly na místě a spolupráce s dohlíženými subjekty.⁹² Dohled na dálku je založen zejména na informacích a zprávách, které jsou dohlížené subjekty povinny předkládat ČNB, také na informacích obsažených ve veřejných zdrojích. ČNB tak provádí kontrolu dodržování právních předpisů a pravidel

⁹⁰ §45a a následující zákona č. 6/1993 Sb., o České národní bance ve znění pozdějších předpisů

⁹¹ §45d zákona č. 6/1993 Sb., o České národní bance ve znění pozdějších předpisů

⁹² ČNB: Dohled nad finančním trhem 2008. Dostupné z:

<http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/konference_projevy/vysto-upeni_projevy/download/singer_20090630_dnft2008.pdf> [cit. 2011-11-30]

obežřetného podnikání a vyhodnocuje aktuální situaci na finančním trhu. Kontroly na místě ČNB provádí v souladu s ustanovením sektorových zákonů⁹³ prostřednictvím návštěv v dohlížených subjektech. Kontroly na místě mohou být zaměřeny generálně nebo jen na některé rizikové oblasti.⁹⁴

Při výkonu dohledu se ČNB řídí zákonem č. 552/1991 Sb., o státní kontrole, ve znění pozdějších předpisů, který upravuje postup při jeho provádění. Rozhodnutí ČNB vydává ve správním řízení dle zákona č. 500/2004 Sb., správního řádu, ve znění pozdějších předpisů, pokud to speciální zákony nevylučují. Proti jejímu rozhodnutí je možno podat rozklad, o němž rozhoduje bankovní rada. To nevylučuje vedení řízení dle části V. zákona č. 99/1963 Sb., občanského správního řádu.

5.2 Dohled v oblasti bankovníctví a peněžního trhu

5.2.1 Bankovní dohled

Při výkonu bankovního dohledu ČNB postupuje dle zákonů č. 6/1993 Sb., ve znění pozdějších předpisů, č. 21/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů, č. 552/1991 Sb., ve znění pozdějších předpisů. Tato oblast je také upravena četnými vyhláškami a opatřeními ČNB⁹⁵, z nichž je nevýznamnější vyhláška č. 123/2007 Sb., o pravidlech obežřetného podnikání bank, spořitelních a úvěrních družstev a obchodníků s cennými papíry.

Zákon č. 21/1992 Sb. prošel od roku 2006, kdy došlo k integraci dohledu do ČNB, řadou změn. K jedné z významných došlo na základě zákona č. 120/2007 Sb., o změně některých zákonů v souvislosti se stanovením kapitálových požadavků na banky, spořitelní a úvěrní družstva, obchodníky s cennými papíry a na instituce elektronických peněz, kterým byly implementovány směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2006/48/ES a č. 2006/49/ES upravující nový koncept stanovování kapitálové

⁹³ Např. ust. § 25 zákona č. 21/1992 Sb., o bankách ve znění pozdějších předpisů, ust. 34 zákona č. 284/2009 Sb., o platebním styku ve znění pozdějších předpisů, ust. § 94 zákona č. 277/2009 Sb., o pojišťovnictví, ve spojení s ust. § 45 zákona č. 6/1993 Sb., o České národní bance ve znění pozdějších předpisů

⁹⁴ Babouček, Ivan a kol. Regulace činnosti bank. 1. vydání. Praha: Bankovní institut, a.s., 2005, str. 185-191

⁹⁵ Vyhlášky č. 23/2009 Sb., žádostech, schvalování osob a způsobu prokazování odborné způsobilosti, důvěryhodnosti a zkušenosti osob a o minimální výši finančních zdrojů poskytovaných pobočce zahraniční banky, č. 195/2011 Sb., o činnosti depozitáře fondu kolektivního investování a ujednáních depozitářské smlouvy standardního fondu, Opatření č. 2/2009 Věst. ČNB o předkládání výkazů bankami a pobočkami zahraničních bank České národní bance, vždy v aktuálním znění, a další

přiměřenosti Basel II. Koncepce Basel II byla založena na třech pilířích a vycházela z toho, že měření rizik se odehrává v prostředí, v němž působí orgány dohledu a na podkladě informací získaných od regulovaných subjektů.⁹⁶ První pilíř zahrnuje metody měření rizik pro stanovení kapitálové přiměřenosti, druhý pilíř je zaměřen na proces hodnocení dostatečnosti kapitálu s ohledem na podstupovaná rizika a třetí pilíř se týká zvýšení transparentnosti informací a jejich poskytování dohlíženými subjekty.⁹⁷

Změny a úpravy, které byly provedeny v dalším období, byly reakcí na probíhající finanční krizi a jejich účelem byla ochrana a uklidnění vkladatelů, jako například zvýšení náhrady až do výše 100 % pojištěného vkladu nejvýše však 50 000 eur. V roce 2009 byla přijata novela doplňující stávající nástroje regulace pro situace, při které by se jedna či více bank dostaly do vážných problémů a došlo tím k ohrožení stability na finančním trhu. Právní úprava byla dále ovlivňována legislativou Evropské unie.

Podle aktuální právní úpravy zákona č. 21/1992 Sb. je banka charakterizována těmito základními znaky – je to právnická osoba se sídlem v České republice, vykonává hlavní bankovní činnost a k tomu je jí udělena bankovní licence.⁹⁸ Podnikání v oblasti bankovníctví je ovšem zákonem povoleno i dalším subjektům, a to pobočkám zahraničních bank, bankám se sídlem v členském státě Evropské unie, bankám se sídlem v jiných státech, na základě mezinárodních smluv. Poslední kategorie není v České republice zatím využita.

ČNB vykonává vůči těmto subjektům bankovní regulaci a dohled. Pro subjekty podnikající jako banky jsou stanovena kritéria autorizace⁹⁹ upravující jejich vstup na finanční trh. I po jejich vzniku jsou omezovány pravidly bankovní regulace. Pravidla regulace se soustředí na oblast správy a řízení bank, kapitálovou přiměřenost, angažovanost, pravidla likvidity, pravidla obezřetnostního podnikání a povinné

⁹⁶ Pavlát, Vladislav, Kubiček, Antonín. Regulace a dohled nad finančními trhy. 2. přepracované vydání. Praha: Vysoká škola finanční a správní, o.p.s. 2010, str. 63-65

⁹⁷ ČNB: Zpráva o výkonu dohledu nad finančním trhem za rok 2007. Dostupné z: <http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/souhrnne_informace_fin_trhy/zpravy_o_vykonu_dohledu/download/dnft_2007_cz.pdf> [cit. 2011-11-30]

⁹⁸ §1 zákona č. 21/1992 Sb., o bankách ve znění pozdějších předpisů

⁹⁹ Část II. zákona č. 21/1992 Sb., o bankách ve znění pozdějších předpisů

sdělování informací a jejich legislativní úprava byla zakotvena v zákonech či vyhláškách a opatřeních ČNB.¹⁰⁰

V případě, že ČNB zjistí při výkonu dohledu nedostatky, dává jí zákon č. 21/1992 Sb. dvě možnosti, a to buď vyžadovat nápravu přímo na bance, nebo může zasáhnout sama, tím že změní bankovní licenci, nařídí mimořádný audit, zavede nucenou správu, uloží pokuty až do výše 50.000.000 Kč, nařídí snížení základního kapitálu za účelem úhrady ztráty, zakáže nebo omezí operace s osobami, jež jsou v určitém vztahu k bance, požaduje zvýšení základního kapitálu nebo likvidních zůstatků banky a konečně odejme licenci.¹⁰¹

Specifickým prostředkem nápravy je nucená správa, o které ČNB vydává rozhodnutí, v němž jmenuje správce a jeho doručením se automaticky pozastavuje výkon funkcí všech orgánů banky. Zavedení nucené správy se povinně zapisuje do obchodního rejstříku. Nucená správa je zaváděna, pokud nedostatky v činnosti banky ohrožují stabilitu bankovního nebo finančního systému. Končí rozhodnutím ČNB o jejím ukončení, jmenováním likvidátora, prohlášením úpadku nebo uplynutím 24 měsíců od jejího zavedení. ČNB není oprávněna ji zavést pro zahraniční pobočky bank.

Krajním opatřením je odnětí bankovní licence. Zákon č. 21/1992 Sb. v § 34 stanovuje dva případy, kdy ČNB může a jeden kdy musí licenci odejmout. Toto rozhodnutí se opět povinně zveřejňuje v obchodním rejstříku a ode dne jeho právní moci nesmí postižená banka vykonávat žádnou z bankovních činností.

Zvlášť zákon č. 21/1992 Sb. upravuje bankovní dohled na konsolidovaném základě. Jeho podstatou je sledování a regulace rizik u konsolidačních celků, jejichž součástí je banka, za účelem omezení rizik, kterým je banka vystavena z hlediska její účasti v tomto celku. Tento dohled nenahrazuje dohled na individuálním základě. Co se rozumí pojmem konsolidační celek, je stanoveno § 26d zákona č. 21/1992 Sb.¹⁰²

Stavební spořitelny

Jak již bylo naznačeno v kapitole 3.1.1, stavební spořitelny jsou dle zákona č. 96/1993 Sb. bankami, a proto podléhají bankovnímu dohledu a je na ně aplikováno

¹⁰⁰ Bakeš, M., Karfíková, M., Kotáb, P., Marková, H. a kol. Finanční právo. 5. upravené vydání. Praha: C.H.Beck, 2009, str. 480 a násl.

¹⁰¹ Část VII. zákona č. 21/1992 Sb., o bankách ve znění pozdějších předpisů

¹⁰² Část VIII. zákona č. 21/1992 Sb., o bankách ve znění pozdějších předpisů

vše, co o něm bylo uvedeno. Dohled nad těmito subjekty však nevykonává pouze ČNB. Dle ustanovení § 15 zákona č. 96/1993 Sb. je omezená pravomoc svěřena Ministerstvu financí. To vykonává státní dozor nad poskytování státních příspěvků ke stavebnímu spoření. Pokud Ministerstvo financí zjistí porušení zákonných podmínek, může nařídit stavební spořitelně povinnost vrátit část nebo celou poskytnutou státní podporu. V případě zanedbání kontroly podmínek pro přiznání státní podpory, může Ministerstvo financí uložit pokutu až do výše 5.000.000 Kč. ČNB a Ministerstvo financí se o výsledcích své činnosti vzájemně informují.

5.2.2 Družstevní záložny

Provádění dohledu nad spořitelními a úvěrovými družstvy se řídí zákonem č. 87/1995 Sb. ve znění pozdějších předpisů a vyhláškami a opatřeními vydávanými ČNB, které jsou stejné jako pro oblast bankovního dohledu. Výkon dohledu je velice podobný bankovnímu dohledu, ale není shodný, neboť družstevní záložny nejsou bankami, ačkoliv vykonávají některé činnosti svěřené jinak pouze bankám. Jedná se o právnické osoby založené ve formě družstva, jež jsou zřizovány pro podporu hospodaření svých členů a provozování finanční činnosti.¹⁰³ Družstevní záložna se nemůže přeměnit na jinou právnickou osobu s výjimkou akciové společnosti, pokud k tomu dala souhlas ČNB a současně udělila bankovní licenci.

ČNB rozhoduje o udělení k povolení činnosti působit jako družstevní záložna po kontrole splnění zákonem stanovených požadavků. Obsah dohledu je stejný jako v případě bank. I nápravná opatření jsou téměř srovnatelná s tou výjimkou, že nelze použít nařízení nucené správy a speciálním opatřením je svolání členské schůze.¹⁰⁴

ČNB dále vede evidenci družstevních záložen a kontroluje jejich hospodaření.

5.2.3 Nebankovní subjekty peněžního trhu

Kromě bank a družstevních záložen jsou teorií mezi subjekty peněžního trhu řazeny i další subjekty dle zákona č. 284/2009 Sb., o platebním styku ve znění pozdějších předpisů, a to nositelé licence elektronických peněz, jiné osoby mající

¹⁰³ §1 odst. 1 zákona č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech a některých opatřeních s tím souvisejících a o doplnění zákona České národní rady č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů

¹⁰⁴ § 28 zákona č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech a některých opatřeních s tím souvisejících a o doplnění zákona České národní rady č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů

povolení k vydávání elektronických peněz, nositelé licencí k provozování platebních systémů a nositelé licence k převodům peněžních prostředků a dále subjekty dle zákona č. 219/1995 Sb., devizový zákon ve znění pozdějších předpisů, kterými jsou držitelé devizové licence a osoby registrované ČNB ke směnářské činnosti.¹⁰⁵

Výkon dohledu nad platebními institucemi probíhá dle zákona č. 284/2009 Sb. a je opět doplněn vyhláškami a opatřeními ČNB.¹⁰⁶ Všechny výše uvedené subjekty potřebují ke své činnosti povolení nebo registraci ČNB. Ustanovení § 32 zákona č. 284/2009 Sb. týkající se dohledu není rozsáhlé a pouze zakotvuje dohled ČNB nad činnostmi dle tohoto zákona a povinnost poskytnout ČNB potřebná vysvětlení a informace. Zákon č. 284/2009 Sb. obsahuje v části V. vlastní úpravu správních deliktů, která se uplatňuje vedle úpravy obsažené v zákoně č. 6/1993 Sb. Výčet nápravných opatření je uveden v ust. § 35 zákona č. 284/2009Sb. a dává ČNB možnost uložit zjednání nápravy, nařídit zákaz poskytování platebních s dalšími služeb, výměnu auditora nebo vedoucí osoby, dále může omezit nebo zakázat poskytování platebních služeb prostřednictvím jiné osoby nebo uložit nakládání se svěřenými peněžnímu prostředky pouze určitým způsobem. Cílem této úpravy je zajištění bezpečného a efektivního fungování platebních systémů.

Obdobná právní úprava se vztahuje i na dohled dle zákona č. 219/1995 Sb. nad tzv. devizovými místy¹⁰⁷. Kontrolu a dohled provádí devizové orgány, kterými jsou Ministerstvo financí a ČNB. Regulace a dohled zde spočívají v udělování devizové licence a registraci osob ke směnářské činnosti. Tuto oblast ČNB reguluje též svými vyhláškami a opatřeními.¹⁰⁸ Dále dohled zahrnuje, jako u jiných subjektů, kontrolu dodržování právních předpisů a podmínek stanovených licencí či při registraci.

¹⁰⁵ Bakeš, M., Karfíková, M., Kotáb, P., Marková, H. a kol. Finanční právo. 5. upravené vydání. Praha: C.H.Beck, 2009, str. 57-58

¹⁰⁶ Vyhlášky č. 141/2011 Sb., o výkonu činnosti platebních institucí, institucí elektronických peněz, poskytovatelů platebních služeb malého rozsahu a vydavatelů elektronických peněz malého rozsahu, č. 142/2011 Sb., o předkládání informací platebními institucemi, institucemi elektronických peněz, poskytovateli platebních služeb malého rozsahu a vydavateli elektronických peněz malého rozsahu ČNB a Opatření č. 1 z 24. 11. 2009 kterým se zrušují opatření České národní banky pro oblast pravidel obezřetného podnikání institucí elektronických peněz

¹⁰⁷ §1 písm. k) zákona č. 219/1995 Sb., devizový zákon ve znění pozdějších předpisů

¹⁰⁸ Vyhlášky č. 376/2009 Sb., o směnářské činnosti, č. 34/2003 Sb., k oznamovací povinnosti podle devizového zákona

5.3 Dohled v oblasti kapitálového trhu

Kapitálový trh v České republice je velice rozmanitou oblastí finančního trhu. Tomu odpovídá stále se zvyšující počet jeho subjektů, jež jsou velmi rozdílné zejména v předmětu své činnosti. Z důvodu zajištění jednotného přístupu a z důvodu větší přehlednosti byl základ výkonu dohledu upraven zákonem č. 15/1998 Sb., o dohledu v oblasti kapitálového trhu, ve znění pozdějších předpisů. Tento zákon vznikl změnou zákona o KPCP, která byla provedena zákonem č. 57/2006 Sb. ČNB postupuje v rámci výkonu dohledu podle zákona č. 15/1998 Sb. a celé řady speciálních zákonů z oblasti kapitálového trhu, mezi kterými jsou nejvýznamnější zákony č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu, č. 190/2004 Sb., o dluhopisech a č. 189/2004 Sb., o kolektivním investování, ve znění pozdějších předpisů. Tato oblast je samozřejmě regulována vyhláškami a opatřeními vydávanými ČNB¹⁰⁹, ale i nařízeními a vyhláškami vlády¹¹⁰.

Právní úprava kapitálového trhu podléhá častým novelizacím, které souvisejí zejména s implementací směrnic Evropské unie. V posledních letech byla ovlivněna zejména implementací směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/39/ES, o trzích finančních nástrojů (MiFID), která proběhla v roce 2008, dále směrnice 2004/109/ES, o harmonizaci požadavků na průhlednost informací o emitentech, jejichž cenné papíry jsou přijaty k obchodování na regulovaném trhu z roku 2009 a rok 2011 byl ve znamení povinnosti implementovat směrnici č. 2009/65/ES o koordinaci právních a správních předpisů týkajících se subjektů kolektivního investování do pravidelných cenných papírů (UCITS IV).

Zákon č. 15/1998 Sb. upravuje působnost a pravomoci ČNB při výkonu dohledu, ale také práva a povinnosti subjektů, vůči kterým je dohled vykonáván. Cílem tohoto zákona je posílení důvěry investorů a emitentů finančních nástrojů v kapitálový trh. Působnost ČNB zákon č. 15/1998 Sb. stanovuje velmi široce, když je jí svěřen dohled, rozhodování o právech a povinnostech právnických a fyzických osob, kontrola

¹⁰⁹ Např. vyhlášky č. 233/2009 Sb., o žádostech, schvalování osob a způsobu prokazování odborné způsobilosti, důvěryhodnosti a zkušenosti osob a o minimální výši finančních zdrojů poskytovaných pobočce zahraniční banky, č. 303/2010 Sb., o podrobnější úpravě některých pravidel při poskytování investičních služeb, č. 276/2010 Sb., o předkládání výkazů a dalších informací obchodníky s cennými papíry ČNB atd.

¹¹⁰ Např. nařízení č. 189/2011 Sb., o sdělení klíčových informací speciálního fondu kolektivního investování, vyhláška č. 195/2011 Sb., o činnosti depozitáře fondu kolektivního investování a ujednáních depozitářské smlouvy standardního fondu atd.

plnění informační povinnosti, podle tohoto zákona a dalších zákonů¹¹¹ a další činnosti pouze dle zákona č. 15/1998 Sb.¹¹²

Předmětem dohledu je kontrola plnění povinností stanovených zákonem č. 15/1998 Sb., dále povinností a podmínek uložených v rozhodnutích ČNB, plnění podmínek stanovených přímo použitelnými nařízeními Evropské unie¹¹³, plnění podmínek stanovených v právních předpisech z oblasti kapitálového trhu a konečně zákony č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník¹¹⁴ a č. 104/2008 Sb., o nabídkách převzetí.

V řízení před ČNB je postupováno dle zákona č. 500/2004 Sb., pokud speciální zákony neobsahují vlastní úpravu. Speciálně je upraveno vydávání předběžných opatření, kdy vedle možnosti vydat předběžné opatření dle obecných předpisů o správním řízení, je vymezeno, co může ČNB uložit i osobám, které nejsou účastníky řízení, což by dle správního řádu nebylo možné. Další výjimka je vymezena pro zahájení správního řízení, které je za určitých okolností možno zahájit i doručením veřejnou vyhláškou.¹¹⁵

Při zjištění nedostatků přijímá ČNB opatření k nápravě spočívající v uložení povinnosti nedostatky napravit a podat o tom zprávu nebo v přímém stanovení, jak nedostatky odstranit. Oproti jiným úpravám je v kompetenci ČNB uložit namísto pořádkové pokuty veřejné napomenutí. Dále je v kompetenci ČNB ukládání pořádkových pokut až do výše 5.000.000 Kč a to opakovaně, ale úhrnná výše nesmí přesáhnout 20.000.000 Kč.

Subjekty, nad kterými je vykonáván dohled zákon č. 15/1998 Sb. přímo nevyjmenovává, ale jejich okruh je zřejmý z vymezení předmětu dohledu.

¹¹¹ Zákony č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu, ve znění pozdějších předpisů, č. 189/2004 Sb., o kolektivním investování, č. 190/2004 Sb., o dluhopisech, č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, č. 42/1994 Sb., o penzijním připojištění se státním příspěvkem a o změnách některých zákonů souvisejících s jeho zavedením, ve znění pozdějších předpisů

¹¹² § 3 zákona č. 15/1998 Sb., o dohledu v oblasti kapitálového trhu a o změně a doplnění dalších zákonů

¹¹³ Nařízení Komise (ES) č. 2273/2003, Nařízení Komise (ES) č. 809/2004, Nařízení Komise (ES) č. 1287/2006

¹¹⁴ § 183b, 183d, § 156 odst. 4, § 161a až 161d, 161f, 183c a 186a zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

¹¹⁵ § 10 a 11 zákona č. 15/1998 Sb., o dohledu v oblasti kapitálového trhu a o změně a doplnění dalších zákonů

Penzijní fondy

Penzijní fondy jsou specifickými subjekty kapitálového trhu, jejichž právní úprava je obsažena v zákoně č. 42/1994 Sb., o penzijním připojištění se státním příspěvkem a o změnách některých zákonů souvisejících s jeho zavedením. Jedná se o právnické osoby zakládané ve formě akciové společnosti, jejichž předmětem činnosti je shromažďování peněžních příspěvků od účastníků penzijního připojištění a státu ve formě příspěvků, nakládání s těmito prostředky a vyplácení pravidelných dávek. Pro vznik penzijního fondu je třeba povolení ČNB, které je uděleno po splnění zákonem stanovených podmínek, spočívajících v předložení obsazení jeho orgánů, určení deponitáře, předložení statutu a penzijního plánu, které musí být ČNB schváleny. Nutné je i předchozí stanovisko Ministerstva práce a sociálních věcí.¹¹⁶

Jelikož je na základě zákona č. 42/1994 Sb. poskytován státní příspěvek je výkon dohledu rozdělen mezi ČNB a Ministerstvo financí, jež vykonává státní dozor nad jeho poskytováním.

Výkon dohledu prováděný ČNB se řídí obecným právním předpisem č. 15/1998 Sb. dle jeho § 3 písm. a) a dále speciální úpravou obsaženou v hlavě X. zákona č. 42/1994 Sb. Jeho předmětem je dodržování právních předpisů, statutu a penzijního plánu, rozhodnutí vydaných ČNB a ochrana účastníků.

5.4 Dohled v oblasti pojišťovnictví

Oblast pojišťovnictví je zvláštním odvětvím finančního trhu, které je zaměřeno na shromažďování finančních prostředků a zajištění finančního vyloučení rizik plynoucích z činností osob. Toto právní odvětví je regulováno zejména zákony č. 277/2009 Sb., o pojišťovnictví, zákonem č. 38/2004 Sb., o pojišťovacích zprostředkovatelích a samostatných likvidátorech pojistných, ale i dalšími právními předpisy¹¹⁷. Důležitými pojmy jsou pojišťovací činnost, která je definována jako přebírání pojistných rizik na základě uzavřených pojistných smluv a plnění z nich a zajišťovací činnost, která spočívá v přebírání pojistných rizik na základě uzavřených

¹¹⁶ Hlava II zákona č. 42/1994 Sb., o penzijním připojištění se státním příspěvkem a o změnách některých zákonů souvisejících s jeho zavedením

¹¹⁷ Zákon č. 7/2004 Sb., o pojistné smlouvě, zákon č. 168/1999 Sb., o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla, vyhláška č. 359/2010 Sb., o způsobu předkládání, formě a náležitostech výkazů pojišťovny a zajišťovny, vyhláška 434/2009 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o pojišťovnictví, atd.

smluv, kterými se zajišťovna zavazuje poskytnout pojišťovně ve sjednaném rozsahu plnění, nastane-li nahodilá událost ve smlouvě blíže označená.

Provozování pojišťovací a zajišťovací činnosti na území České republiky je podmíněno udělením povolení ČNB vydaným v rámci regulatorní činnosti. Zajímavým prvkem zákona č. 277/2009 Sb. je stanovení podmínek pro posouzení důvěryhodnosti fyzických a právnických osob participujících v řídicích a kontrolních orgánech, které ČNB posuzuje v řízení o udělení povolení. Vysoké nároky jsou kladeny na řídicí a kontrolní aparát, finanční strukturu i zajištění odbornosti vedoucích osob. Posuzován je též obchodní plán nového subjektu. Všechny tyto nároky na udělení povolení plynou ze zvláštního charakteru pojišťovací a zajišťovací činnosti.

I úprava dohledu nad subjekty v oblasti pojišťovnictví je odlišná. Jejím cílem je zejména ochrana pojistníků, pojištěných a oprávněných osob a zachování finanční stability pojišťoven a zajišťoven. Subjekty, jež podléhají dohledu v pojišťovnictví, jsou pojišťovny a zajišťovny, které na území České republiky provozují pojišťovací nebo zajišťovací činnost, osoby, které vykonávají pro pojišťovnu nebo zajišťovnu činnost v jiném než pracovním poměru, a další fyzické a právnické osoby, pokud tak stanoví právní předpis.¹¹⁸ Předmět dohledu vykonávaného ČNB je stanoven poměrně podrobně a kromě obvyklé kontroly dodržování právních předpisů a podmínek stanovených v povoleních, se zaměřuje i na hospodaření a kontrolu ekonomické situace výše uvedených subjektů, když ČNB prověřuje schopnost dostát závazkům, technické rezervy, solventnost a vedení účetnictví. Průběžně ČNB prověřuje, i zda kontrolní a řídicí systém stále splňují zákonem stanovené požadavky. K zajištění výkonu dohledu je ČNB povinně předkládána celá řada dokumentů¹¹⁹. Speciálně je upraven i výkon finančního dohledu, který je svěřen výlučně ČNB a dává jí oprávnění zasáhnout v případě, že hrozí nepříznivý vývoj finanční situace pojišťovny.

Zvlášť je upraven dohled nad tuzemskými pojišťovnami či zajišťovnami ve skupině. Pokud pojišťovna či zajišťovna působí ve skupině, ČNB vykonává dohled v rámci celé této skupiny a dozírá zejména na udržení stanovené míry solventnosti, operace uvnitř skupiny a schvalování vedoucích osob.

Mezi opatřeními k nápravě ukládanými ČNB, opět nalezneme další zvláštnosti plynoucí z charakteru této oblasti a cílů dohledu. Dle zákona č. 277/2009 Sb. ČNB

¹¹⁸ § 84 zákona č. 277/2009 Sb., o pojišťovnictví

¹¹⁹ §85 odst. 2,3 a 4 zákona č. 277/2009 Sb., o pojišťovnictví

může uložit opatření zahrnující odstranění zjištěných nedostatků, personální změny, přednostní použití zisku, snížení základního kapitálu, ozdravný plán, omezení nebo zákaz volného nakládání s aktivy, nucenou správu, pozastavení oprávnění k uzavírání pojistných nebo zajišťovacích smluv, převod pojistného kmene, odejmutí povolení, pokuta za správní delikt až do 50.000.000 Kč. Ozdravným plánem, který musí pojišťovna či zajišťovna předložit ke schválení ČNB, může odvrátit hrozící poškození pojištěnců, v případě ohrožení platební schopnosti.¹²⁰ Dalším specifickým opatřením je převod pojistného kmene, který je jedním z krajních prostředků nápravy, neboť při jeho uložení musí pojišťovna převést část nebo celý pojistný kmen na jinou pojišťovnu. K tomuto prostředku nápravy se přistupuje, pokud pojišťovna neplní dříve uložená opatření k nápravě nebo pokud je závažně ohrožena její činnosti a platební schopnost.

Zákon č. 277/2009 Sb. obsahuje též vlastní úpravu předběžných opatření.

Je zřejmé, že celá úprava dohledu v rámci pojišťovnictví je zaměřena na ochranu klientů, kteří vkládají své prostředky do těchto subjektů a spoléhají se na vyplacení finanční kompenzace v případě pojistné události. Tato oblast právní úpravy je velmi ovlivňována evropskou úpravou.

5.5 Doplnkový dohled nad finančními konglomeráty

Jak již bylo uvedeno v kapitole 3.1.4, ČNB byla na základě zákona č. 377/2005 Sb. pověřena výkonem doplňkového dohledu nad finančními konglomeráty. Prozatím jediným finančním konglomerátem působícím na území České republiky, který byl takto označen v souladu se zákonem č. 377/2005 Sb. je skupina PPF. Koordinátorem v případě skupiny PPF je ČNB.

V rámci dohledu je finančním konglomerátům uložena povinnost pravidelně zveřejňovat zprávu, která obsahuje informace o osobách, které se účastní seskupení, informaci o dodržování doplňkového požadavku kapitálové přiměřenosti a další zákonem stanovené informace. Tyto zprávy jsou podkladem pro výkon doplňkového dohledu koordinátorem. Ten však může samozřejmě provádět kontroly na místě, vyžádat si další informaci a spolupracuje i s dalšími orgány dohledu.

Hlava V. zákona č. 377/2005 Sb. stanovuje doplňková pravidla obezřetného podnikání pro finanční konglomeráty. Speciálně je upravena povinnost obezřetného

¹²⁰ § 98 zákona č. 277/2009 Sb., o pojišťovnictví

výkonu, doplňkové požadavky na koncentraci rizik a operace v rámci skupiny, požadavky na vnitřní řídicí a kontrolní systém a personální předpoklady statutárních orgánů.

5.6 Shrnutí poznatků o české právní úpravě výkonu dohledu

Jak je z výše uvedeného zřejmé, tak i přes uskutečněný integrační proces, není právní úprava dohledu nad finančním trhem v České republice jednotná. Velké množství právních předpisů upravujících jednotlivé oblasti nebo vztahujících se pouze k určitým subjektům finančního trhu způsobuje problémy v orientaci na finančním trhu, omezuje transparentnost a samozřejmě vede k určitým rozdílům ve výkonu dohledu vůči jeho subjektům.

Toto je zřejmé zejména na právní úpravě řízení před ČNB. Jelikož jsou ČNB svěřeny kompetence správního úřadu, řízení probíhá dle zákona č. 500/2004 Sb., pokud však sektorové zákony nestanoví jinak. Odlišná úprava se projevuje zejména v případě ukládání předběžných opatření, kdy vlastní úpravu obsahuje zákon č. 15/1998 Sb. i zákon č. 277/2009 Sb. Dále zákon č. 15/1998 Sb. obsahuje speciální úpravu zahájení řízení prostřednictvím doručení veřejnou vyhláškou.

Jisté problémy způsobuje i právní úprava opravného prostředku, kterým je rozklad, neboť dle ust. § 152 zákona č. 500/2004 Sb. je možno podat rozklad proti rozhodnutí, které vydal ústřední správní úřad, ministr, státní tajemník ministerstva nebo vedoucí jiného ústředního správního úřadu. ČNB však není ústředním správním úřadem, neboť zákon č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, ve znění pozdějších předpisů, ji za ústřední správní úřad neoznačuje.

Nejlepším řešením této situace je přijetí zákona, který by upravil výkon dohledu ČNB pro celý finanční trh. Návrh věcného záměru zákona o dohledu nad finančním, připravený Ministerstvem financí ve spolupráci s ČNB, byl projednán vládou v červenci 2008. Poté byla příprava jeho paragrafového znění odložena na rok 2010. Do dnešního dne však nebyl návrh zákona vládou předložen, ač se na něm dle sdělení Ministerstva financí pracuje.¹²¹

¹²¹ ČNB: Zpráva o výkonu dohledu nad finančním trhem za rok 2008. Dostupné z: <http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/souhrnne_informace_fin_trhy/zpravy_o_vykonu_dohledu/download/dnft_2008_cz.pdf> [cit. 2011-11-30]

6 Aktuální právní úprava dohledu nad finančním trhem na Slovensku

Tato kapitola je zaměřena na popis a zhodnocení právní úpravy činnosti NBS při výkonu dohledu nad finančním trhem. Obsahuje pojednání o právní úpravě a postavení NBS, další část je věnovaná zákonu o dohledu nad finančním trhem a poslední část je věnována výkonu dohledu nad vybranými oblastmi a subjekty finančního trhu.

6.1 Národní banka Slovenska

Právní základ postavení a činnosti NBS je obsažen v zákoně č. 460/1992 Zb. Ústava a dále v zákoně č. 566/1992 Zb. o Národnej banke Slovenska. NBS je zřízena jako nezávislá, centrální banka státu. Její hlavní úkol je definován jako udržování cenové stability.

NBS je právnickou osobou nezapisovanou do obchodního rejstříku. Článek 56 Ústavy a § 1 odst. 3 zákona č. 566/1992 Zb. jí přiznává právo v rozsahu své působnosti vydávat všeobecně závazné právní předpisy, pokud je k tomu zmocněna. Právní úprava nezávislosti NBS je obdobná jako je tomu u ČNB.

Při plnění svých úkolů NBS nesmí přijímat pokyny od státních ani jiných subjektů. Ve vztahu k vládě je zákonem zakotvena informační povinnosti o rozhodnutích bankovní rady.

Dohledu nad finančním trhem je věnovaná část VIII. zákona č. 566/1992 Zb., dle které NBS vykonává dohled podle tohoto zákona a dalších předpisů z oblasti finančního trhu.

Součástí integrovaného dohledu vykonávaného NBS je:¹²²

- bankovní dohled,
- dohled nad kapitálovým trhem a pojišťovnictvím,
- dohled nad subjekty starobního důchodového pojištění a nad subjekty doplňkového důchodového spoření
- regulace finančního trhu.

¹²² Balko, Ladislav; Babčák, Vladimír a kolektiv. Finančné právo. 2. vydání. Bratislava: EUKÓDEX, s.r.o., 2009, str. 644

Orgány a organizace Národnej banky Slovenska

Vnitřní struktura NBS je upravena v části II. zákona č. 566/1992 Zb. Nejvyšším řídicím orgánem je Banková rada Národnej banky Slovenska, která určuje zásady postupu při uskutečňování měnové politiky a zásady organizace výkonu dohledu nad finančním trhem. Je tvořena pěti členy, kterými jsou guvernér, dva viceguvernéři a dva další členové. Guvernéra a viceguvernéry jmenuje a odvolává prezident na návrh vlády schválený Národnou radou Slovenskej republiky, další dva členové jsou jmenováni a odvoláváni vládou na návrh guvernéra NBS. Funkční období činí 5 let.

Dle ustanovení § 10 zákona č. 566/1992 Zb. plní úkoly v rámci dohledu nad subjekty finančního trhu organizační složka zřízená bankovní radou. Tou se stal Útvar dohledu nad finančním trhem.

Kompletní organizační struktura NBS je obsažena v příloze č. 4 této práce.

6.2 Zákon č. 747/2004 Z.z. o dohl'ade nad finančným trhom

Tento zákon byl přijat v souvislosti s integračním procesem na Slovensku a nabyl účinnosti dne 1. 1. 2006. Poskytuje komplexní právní úpravu výkonu dohledu nad finančním trhem.

Zákon je systematicky rozdělen do sedmi částí, které obsahují základní ustanovení o dohledu, úpravu výkonu dohledu na místě a na dálku, úpravu řízení před NBS, stanovují další oprávnění NBS při výkonu dohledu a upravují poplatky a financování dohledu. NBS je svěřen výkon dohledu na individuálním základě, konsolidovaný dohled a dohled nad finančními konglomeráty.

Předmětem úpravy tohoto zákona je stanovení všeobecných pravidel při výkonu dohledu, jehož cílem je přispění ke stabilitě finančního trhu.¹²³ NBS vykonává dohled nad finančním trhem dle tohoto zákona a dalších zákonů z oblasti finančního trhu¹²⁴. Ustanovení § 1 odst. 3 obsahuje výčet subjektů, nad nimiž NBS vykonává dohled.

¹²³ § 1 zákona č. 747/2006 Z.z. o dohl'ade nad finančným trhom

¹²⁴ Zákony č. 483/2001 Z. z. o bankách, č. 310/1992 Zb. o stavebnom sporení, č. 566/2001 Z. z. o cenných papieroch a investičných službách, č. 530/1990 Zb. o dlhopisoch, č. 429/2002 Z. z. o burze cenných papierov v, č. 594/2003 Z. z. o kolektívnom investovaní, č. 8/2008 Z. z. o poisťovníctve, č. 186/2009 o finančnom sprostredkovaní a finančnom poradenství, č. 381/2001 Z. z. o povinnom zmluvnom poistení zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového, č. 43/2004 Z. z. o starobnom dôchodkovom, č. 650/2004 Z. z. o doplnkovom dôchodkovom sporení, č. 266/2005 Z. z. o ochrane spotrebiteľa pri finančných službách na diaľku, č. 118/1996 Z. z. o ochrane vkladov, č. 492/2009 Z. z. o platobných službách a o zmene a doplnení niektorých zákonov

Základními prvky dohledu prováděného NBS je stanovování pravidel obezřetného podnikání, pravidel bezpečného provozu a požadavků na podnikání, dále dohled nad dodržováním právních předpisů, vedení řízení, udělování licencí, povolení a souhlasů, vydávání rozhodnutí a provádění dohledu na místě a dohledu na dálku.

Zajímavým prvkem tohoto zákona je stanovení všeobecných pravidel výkonu dohledu, z kterých plynou základní práva a povinnosti všech účastníků dohledu, ať se jedná o právo NBS zjišťovat a vyhodnocovat informace, stanovení povinnosti mlčenlivosti pro zaměstnance NBS, či povinnost umožnit výkon dohledu.¹²⁵ Mezi základní zásady výkonu dohledu patří zásada zákonnosti, náležitého zjištění skutkového stavu, neveřejnosti, odpovědnosti NBS, zachování mlčenlivosti, úzké součinnosti, spolupráce s orgány činnými v trestním řízení, nerozhodování o právech a povinnostech vyplývajících ze smluvních vztahů.¹²⁶ Dle zásady náležitého zjištění skutkového stavu je povinností NBS zjišťovat všechny nedostatky v činnosti dohlížených subjektů, jejich příčiny a důsledky. Za výkon dohledu je NBS zodpovědná a tato zodpovědnost se řídí zákonem č. 514/2003 Z.z. o zodpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejnej moci. Tato pravidla jsou základním východiskem této právní úpravy a jsou poté ještě dále rozvedena.

Orgánem, který provádí dohled je Útvar dohledu nad finančným trhom (dále pouze „Útvar“), v jehož kompetenci je provádění dohledu na místě a na dálku, vedení řízení v prvním stupni a příprava návrhů všeobecně závazných předpisů pro oblast regulace finančního trhu. Zákon stanovuje, že Útvar je při výkonu své činnosti samostatný, nezávislý a nestranný.

Dohled na místě dle toho zákona vykonávají osoby mající k tomu pověření. K zabezpečení nerušeného a nezávislého výkonu jejich činnosti zákon obsahuje výčet jejich pravomocí, ale též povinnost vypracovat o prohlídce podrobný protokol. Protokol musí být vždy dohlíženému subjektu doručen a stanovena lhůta pro podání námitek. Námitky NBS prověřuje a povinně vyzoomívá dohlížený subjekt o výsledku prověření.

Cílem úpravy dohledu na dálku je stanovení právní povinnosti jednotlivých subjektů včas a řádně poskytovat NBS zprávy, statistiky, informace a podklady, o všech skutečnostech týkajících se dohlížených subjektů, jejich akcionářů i ekonomické

¹²⁵ § 2 zákona č. 747/2004 Z.z. o dohláde nad finančným trhom

¹²⁶ Babčák, Vladimír a kol. Finančné právo a finančná správa. 1. vydání. Bratislava: EPOS, 2008, str. 339

situace. Podrobnější úpravu obsahují opatření vydávaná NBS a jsou vyhlašovány ve Zbierke zákonov.

Velmi specifická je úprava financování, dle které je výkon dohledu financován z ročních příspěvků subjektů dohledu a poplatků za úkony nebo řízení před NBS. Roční povinné příspěvky jsou povinny hradit všechny subjekty dohledu, kterým bylo uděleno povolení NBS. Poplatky za úkony se hradí NBS na základě podaných žádostí, rozkladů proti prvostupňovému rozhodnutí a žádostí o vystavení duplikátů listin.¹²⁷

Řízení před Národnou bankou Slovenska

Důležitou částí zákona je část věnovaná řízení před NBS. Hned v jejím úvodu je vyloučeno použití obecných právních předpisů o správním řízení, proto se v řízeních konaných v rámci dohledu postupuje pouze podle tohoto zákona a zvláštních předpisů z oblasti finančního trhu. Účastníky řízení před NBS jsou dohlížené subjekty, o jejichž právech je rozhodováno, osoby oprávněné podat žádosti anebo subjekty, jimž mají být uděleny pokuty, sankce nebo nápravná opatření uloženy. Řízení se zahajuje na základě žádosti nebo z podnětu NBS, je písemné, pokud není pro rozhodnutí ve věci třeba ústního projednání. Předběžným opatřením může NBS uložit účastníkovi řízení, aby něco nekonal nebo se něčeho zdržel. Zákon přesně upravuje jednotlivá procesní oprávnění všech účastníků, která slouží k zajištění spravedlivosti procesu i rozhodnutí. Rozhodnutí obsahující výrok, odůvodnění a poučení, se účastníkům oznamuje doručením. Řízení se v prvním stupni koná před Útvarem. Proti prvostupňovému rozhodnutí je možno podat rozklad, o kterém rozhoduje Útvar v rámci autoremedury, pokud mu v celém rozsahu vyhoví, jinak o něm rozhoduje bankovní rada. Bankovní radě je umožněno přezkoumat rozhodnutí i z vlastního nebo jiného podnětu a v případě rozporu se zákonem ho změnit nebo zrušit. Proti rozhodnutí bankovní rady již není možnost podat rozklad, ale rozhodnutí je přezkoumatelné dle části V. občanského soudního řádu a k rozhodnutí je v tom případě příslušný Nejvyšší soud Slovenskej republiky.¹²⁸

Aby mohl být výkon dohledu skutečně efektivní má NBS právo ukládat nápravná opatření a pokuty. Zákon č. 747/2004 Sb. neobsahuje žádná ustanovení

¹²⁷ Část VI. zákona č. 747/2004 Z.z. o dohláde nad finančným trhom

¹²⁸ Balko, Ladislav; Babčák, Vladimír a kolektív. Finančné právo. 2. vydání. Bratislava: EUROKÓDEX, s.r.o., 2009, str. 666

týkající se zjednaní nápravy, ani výčet možných sankcí. Tyto jsou upraveny v jednotlivých sektorových zákonech. Takovouto úpravu zákonodárce volil jistě z toho důvodu, že ne všechna nápravná opatření lze využít ve všech oblastech finančního trhu, proto bylo vhodnější ponechat úpravu sankčního mechanismu jednotlivým zákonům.

Zákon č. 747/2004 Sb. je pro oblast výkonu dohledu nad finančním trhem předpisem *lex generalis*, který se použije, pokud sektorové zákony neurčí něco jiného.

6.3 Výkon dohledu nad vybranými oblastmi finančního trhu

Jak je z výše uvedeného zřejmé, dohled se ve všech dále uvedených oblastech řídí zákonem č. 747/2004 Z.z. a zákonem č. 556/1992 Zb., které jsou východiskem právní úpravy činnosti NBS při jeho výkonu. Kromě níže uvedených subjektů vykonává NBS dohled i nad dalšími subjekty finančního trhu, mezi které patří platební instituce, instituce elektronických peněz, finanční zprostředkovatelé či devizová místa.

6.3.1 Dohled nad bankovníctvím

Základem právní úpravy pro oblast bankovníctví jsou zákony č. 483/2001 Z.z. o bankách, č. 310/1992 Zb. o stavebnom sporení, č. 118/1996 Z.z. o ochrane vkladov a opatření a vyhlášky vydávané NBS¹²⁹. Též slovenská právní úprava se vyvíjela pod vlivem práva Evropské unie a došlo k implementaci řady směrnic.

Zákon č. 483/2001 Z.z. se zabývá dohledem nad bankovníctvím v tom směru, že určuje okruh dohlížených subjektů, opakuje některé základní zásady dohledu a zejména stanovuje soubor nápravných opatření a pokut, které může NBS uložit v případě zjištění nedostatků. K zjednaní nápravy má NBS pravomoc nařídít přijetí opatření k nápravě, předložení zpráv a výkazů či zakázat nepovolenou činnost, jako další opatření může NBS uložit pokuty, omezení nebo pozastavení činnosti, ukončení bankovní činnosti odebráním povolení, uložit opravu účetnictví a následnou povinnost zveřejnění neúplného účetnictví, uložit zúčtování ztrát z hospodaření nebo zavést nucenou správu.¹³⁰ Zvláštností je možnost uložit pokuty i osobám v řídicích či dozorčích orgánech banky nebo osob na vedoucích pozicích, které mohou

¹²⁹ Opatření: č. 13/2010 o ďalších druhoch rizík, o podrobnostiach o systéme riadenia rizík banky a pobočky zahraničnej banky, č. 6/2009 o predkladaní výkazov, hlásení a iných správ bankami, pobočkami zahraničných bánk, obchodníkmi s cennými papiermi a pobočkami zahraničných obchodníkov s cennými papiermi na účely vykonávania dohľadu, č. 18/2008 o likvidite bánk a pobočiek zahraničných bánk a o postupe riadenia rizika likvidity bánk a likvidity pobočiek zahraničných bánk, č. 4/2007 o vlastných zdrojoch financovania bánk a požiadavkách na vlastné zdroje financovania bánk, atď.

¹³⁰ § 50 zákona č. 483/2001 Z.z. o bankách

činit až dvojnásobek měsíčního platu při zjištění porušení jejich povinností stanovených právními předpisy nebo rozhodnutími. Statutárnímu orgánu vzniká při poklesu přiměřenosti vlastních zdrojů pod hranici 8% povinnost předložit NBS ozdravný plán. Ustanovením § 63 zákona č. 483/2001 Z.z. je stanovena povinnost NBS odebrat bankovní povolení z taxativně stanoveného okruhu důvodů a toto ustanovení také upravuje zánik povolení ex lege.

Další částí zákona č. 483/2001 Z.z. týkající se dohledu je výkon dohledu na konsolidovaném základě. Tato právní úprava je shodná s českou právní úpravou, což je způsobeno zejména vlivem Evropské unie.

6.3.2 Dohled nad kapitálovým trhem

NBS v rámci kapitálového trhu dozírá na činnost burzy cenných papírů, centrálního depozitáře cenných papírů, emitentů cenných papírů, Garančního fondu investicíí, obchodníků s cennými papíry a také vykonává dohled v oblasti kolektivního investování, nabídek převzetí, uplatnění práva výkupu a veřejných zakázek. Při výkonu dohledu NBS postupuje dle zákona č. 747/2004 Z.z., ale dílčí otázky jsou upraveny celou řadou zákonů a podzákoných právních předpisů, mezi které patří zejména č. 429/2002 Z. z. o burze cenných papierov, č. 566/2001 Z. z. o cenných papieroch a investičných službách, č. 203/2011 Z. z. o kolektívnom investovaní, ve znení neskorších predpisov.

V současnosti působí na Slovensku jako burza cenných papírů pouze Burza cenných papierov v Bratislave, a.s. Dle zákona č. 429/2002 Z.z. je NBS oprávněna v rámci dohledu ukládat nápravná opatření, zrušit burzovní obchod, uložit odstranění nepravdivé nebo doplnění neúplné informace, uložit pokuty, omezit činnost nebo odebrat povolení. V případě výkonu nepovolené činnosti, tuto zakázat a uvědomit orgány činné v trestním řízení.

Funkci slovenského centrálního depozitáře vykonává Centrálny depozitár cenných papierov SR, a.s. V rámci své činnosti vykonává centrální depozitář celou řadu úkolů od evidence zaknihovaných cenných papírů, jejich majitelů, přes výkon služeb s tím souvisejících a vedení různých druhů účtů pro majitele cenných papírů. Nad výkonem těchto činností dohlíží NBS.

Garančný fond investicíí je zřízen dle zákona č. 566/2001 Z.z. jako právnická osoba, která se zaměřuje na shromažďování peněžních příspěvků na poskytování náhrad

za nedostupný majetek klientů přijatý obchodníky s cennými papíry nebo správcovskými společnostmi.

Jak je z výše uvedeného zřejmé, v oblasti kapitálového trhu je výkon dohledu vykonáván nad množstvím rozdílných subjektů, a proto jsou odlišnosti při výkonu dohledu upravovány různými zákony. Takováto úprava je méně přehledná, ale vzhledem k rozličnosti subjektů kapitálové trhu je nezbytná.

6.3.3 Dohled v oblasti pojišťovnictví

Právní úprava této oblasti je obsažena zejména v zákonech č. 8/2008 Z.z. o poist'ovníctve, č. 381/2001 Z.z. o povinnom zmluvnom poistení zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla a č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník. Vše, co bylo v kapitole 5.4 řečeno o zvláštnosti tohoto odvětví, platí bezvýjimečně i pro slovenskou úpravu. Zákon č. 8/2008 Z.z. v rámci ustanovení o dohledu rovněž vymezuje okruh dohlížených subjektů a do výkonu dohledu je zařazen i dohled ve skupině. Sankce upravené ustanovením § 67 zákona č. 8/2008 Z.z. jsou obdobné sankcím vymezených českou právní úpravou. Mezi specifické patří možnost nařídit opravu účetnictví, uložení zveřejnění opravy nebo doplnění nepravdivé či neúplné informace a dále uložení zúčtování ztrát z hospodaření. Stejně jako v právní úpravě oblasti bankovníctví je i zde možno ukládat pokuty osobám, které mají funkce v řídicích nebo dozorcích orgánech či vedoucím osobám.

Doplňkový dohled nad finančními konglomeráty

Doplňkový dohled nad finančními konglomeráty není na Slovensku upraven zvláštním zákonem, ale úprava je obsažena v § 52 – 66 zákona č. 8/2008 Z.z.¹³¹ Tato právní úprava je transpozicí směrnice č. 2002/87/ES, proto je právní úprava principiálně shodná s českou. Na tuto oblast se vztahuje též opatření NBS č. 15/2004 o vlastných zdrojoch finančného konglomerátu a o majetkovej angažovanosti finančného konglomerátu, ve znění pozdějších změn a doplňků.

¹³¹ NBS: Analýza súčasnej slovenskej legislativy v poistnom sektore z pohľadu smernice o Solventnosti II. Dostupné z: <http://www.nbs.sk/_img/Documents/_Dohlad/ORM/Poistovnictvo/Analyza_sucasnej_slovenskej_legislative_z_pohlada_Solventnosti_II.pdf> [cit. 2011-11-30]

6.3.4 Dohled nad důchodovým spořením

Důchodový systém na Slovensku prošel velkou reformou v roce 2005, od kdy je tvořen třemi pilíři. První pilíř je dle zákona 461/2003 Z.z. o sociálnom poistení zajišťován Sociálnou poisťovňou, která zabezpečuje nemocenské a důchodové pojištění. Tento pilíř je pod státním dozorem Ministerstva práce, sociálních věcí a rodiny. Druhý pilíř je tvořen důchodovými správcovskými společnostmi, kterých je v současnosti šest a spočívá v tom, že až polovinu povinného odvodu si mohou občané spořit na svůj vlastní účet vedený u správcovské společnosti a nemusí tak spoléhat pouze na státní systém. Jeho právní úprava je obsažena v zákoně č. 43/2004 Z.z. o starobnom dôchodkovom sporení. Výhodou je, že výnosy z tohoto spoření nejsou daněny a všechny úspory jsou předmětem dědictví. Třetí pilíř je dobrovolný a v jeho rámci je možno vybrat si doplňkové důchodové spoření, investiční nebo kapitálové životní pojištění nebo spoření formou účelových investic. K třetímu pilíři se váže právní úprava zákona č. 650/2004 Z.z. o doplnkovom dôchodkovom sporení. Dohled nad druhým a třetím pilířem a nad důchodovými správcovskými společnostmi a doplňkovými důchodovými společnostmi vykonává NBS.

Správcovská společnost je zakládána ve formě akciové společnosti a předmětem její činnosti je vytváření a spravování podílových fondů. Jejich vytváření má formu kolektivního investování. Při výkonu dohledu je NBS povinna chránit zájmy spořitelů a pobíratelů a postupovat tak, aby nebyly dotčeny jejich zájmy.¹³² Zákon č. 43/2004 Z.z. taxativně vymezuje, kdo podléhá dohledu NBS, mezi těmito subjekty jsou například i akcionáři důchodové správcovské společnosti, členové řídicích a dozorčích orgánů nebo osoby, kterým byly svěřeny činnosti související se správou fondů¹³³. Zákonem je stanoven i systém vnitřní kontroly, nad jehož dodržování vykonává dohled rovněž NBS. Výčet možných sankcí ukládaných při zjištění nedostatků obsahuje ustanovení § 115 zákona č. 43/2004 Z.z.

Doplňková důchodová společnost je též zakládána ve formě akciové společnosti a zabývá se vytvářením a spravováním doplňkových důchodových fondů, nakládáním s prostředky ve fondech a vyplácením dávek. Právní úprava dohledu je obsažena v části XII. zákona č. 650/2004 Z.z. a je téměř shodná s úpravou dohledu nad správcovskými

¹³² §113 odst. 3 zákona č. 43/2004 Z.z. o starobnom dôchodkovom sporení

¹³³ §114 odst. 1 zákona č. 43/2004 Z.z. o starobnom dôchodkovom sporení

společnostmi, což plyne z toho, že dohled nad těmito subjekty má stejný cíl a jedná se o podobný typ subjektu.

6.4 Shrnutí poznatků o slovenské právní úpravě výkonu dohledu

Slovenská právní úprava působí jako kompaktní celek, což je způsobeno zejména existencí obecného právního předpisu o dohledu nad finančním trhem, kterým je zákon č. 747/2004 Z.z. Velkou výhodou je stanovení všeobecných zásad výkonu dohledu přímo v zákoně, neboť všem subjektům dohledu jsou známa základní východiska dohledu. Vytvořením obecného zákona o výkonu dohledu bylo dosaženo zajištění rovného přístupu ke všem subjektům, neboť jsou jednotně stanovena jejich práva a povinnosti a stejně tak práva a povinnosti orgánu, který dohled provádí.

Jednotlivé sektorové zákony z oblasti finančního trhu stanovují okruh subjektů, které výkonu NBS podléhají a také výčet sankcí a nápravných opatření, které je jim možné uložit. Tato úprava je vhodná a pravděpodobně i nevyhnutelná, neboť subjektů finančního trhu je již dnes mnoho a stále přibývají nové, proto by nebylo vhodné, aby obecný zákon obsahoval jejich taxativní výčet. Též z hlediska různorodosti jednotlivých subjektů dohledu je příhodnější stanovit nápravná a sankční opatření sektorovými zákony, které mohou pružně reagovat na jejich zvláštnosti.

Právní úprava doplňkového dohledu nad finančními konglomeráty v současné podobě, kdy je vložena do zákona o pojišťovnictví, není nejvhodněji zvolená. Za účelem zajištění rovné úpravy pro všechny oblasti finančního trhu by bylo příhodnější vytvoření samostatného zákona, který by tuto problematiku upravoval.

7 Srovnání právních úprav v oblasti dohledu a možnosti jejich budoucího vývoje

Tato závěrečná kapitola obsahuje porovnání právních úprav výkonu dohledu nad finančním trhem v České republice a na Slovensku vzhledem k jejich odlišnostem i shodným znakům. Prostor je zde věnován také možnostem budoucího vývoje i s ohledem na vliv současné finanční krize.

7.1 Komparace právních úprav výkonu dohledu nad finančním trhem

Obě popisové právní úpravy dohledu nad finančním trhem vyšly po rozdělení Československa ze stejných základů. První polovina 90. let minulého století byla v obou státech ve znamení vytvoření vlastního právního rámce pro fungování finančního trhu na bázi tržní ekonomiky a také nalezení vhodných prostředků pro výkon dohledu nad ním. Období let 1990 – 1993 bylo ve znamení vybudování právních základů, poté se projevíly první snahy o vybudování systému dohledu zajišťujícího bezpečné a stabilní prostředí pro subjekty finančního trhu. V letech 1999 – 2000 došlo ve všech oblastech finančního trhu k změnám právní úpravy, která reagovala na postupující vývoj a také problémy, které se objevily. Bylo nutné hledat účinnější metody dohledu, neboť bylo zřejmé, že stávající systém trpěl závažnými nedostatky, což způsobilo ohrožení důvěry občanů v ochranu jejich investic. Období do roku 2004 bylo fází příprav na vstup do Evropské unie a sbližování s právními řády ostatních členských států a poté přípravy na integraci dohledu nad finančním trhem. Z vývoje právní úpravy do roku 2006 byla zřejmá snaha zákonodárce pružně reagovat na problémy, které se ve finančním sektoru vyskytly, ať již to bylo rozšiřováním působnosti stávajících orgánů dohledu, či vytvářením nových orgánů, neustálým rozšiřováním okruhu dohlížených subjektů, jejichž přibývání bylo neodvratným důsledkem globalizace finančních trhů.

Výkon dohledu byl postupně svěřen různým subjektům od státních orgánů, kterými byla ministerstva financí či jejich odbory až po nezávislé instituce. Svěření výkonu dohledu nezávislému subjektu bylo nakonec v obou státech vyhodnoceno jako nejefektivnější a zaručující nejvyšší možnou míru transparency a rovnosti. Po období roztržštění výkonu dohledu mezi různé subjekty podle různých odvětví finančního trhu

došlo v obou zemích k integraci finančního dohledu a ten byl svěřen centrálním bankám.

Pod vlivem práva evropské unie, zejména přímo vykonatelných nařízení a povinnosti implementace směrnic, je dnes možno říci, že obsah právních úprav výkonu dohledu v České republice i na Slovensku je velmi podobný. Rozdíly jsou patrné zejména v institucionálním uspořádání dohledu, jisté drobné odlišnosti jsou zřejmé v organizační struktuře ČNB a NBS a nejvýznamnější rozdíl je možno spatřovat ve formě právní úpravy, kterou oba státy zvolily.

V rámci procesu integrace dohledu, který byl dovršen v roce 2006, zvolily oba státy nejprve sektorový model uspořádání dohledu, kdy různé organizační složky centrálních bank dohlížely na různé oblasti finančního trhu. NBS si udržela tento model až do současnosti, neboť dohled je vykonáván třemi odbory, a to Odborem dohledu nad bankovníctvím a platovými službami, Odborem dohledu nad trhem cenných papírov, poistovníctvím a důchodkovým sporením a Odborem regulácie a finančních analýz. Oproti tomu ČNB se v roce 2008 odklonila od sektorového modelu a započala proces přechodu k funkcionálnímu modelu založenému na jednotlivých typech tržních rizik. Poslední změnou prošlo institucionální uspořádání v březnu 2011, kdy v rámci zefektivnění výkonu dohledu byly odbory funkčně zaměřeny a vykonávají dohled nad všemi subjekty napříč finančním trhem.

Z hlediska integrovaného dohledu může být český institucionální model více efektivní, neboť za situace, kdy jeden odbor bude vykonávat svou část dohledu nad všemi subjekty, bude možno lépe monitorovat stav finančního trhu a dříve odhalit nedostatky. Jelikož byl tento model zaveden před relativně krátkou dobou, není jeho hodnocení ještě dost dobře možné.

Postavení ČNB i NBS je srovnatelné. Obě centrální banky jsou zakotveny v ústavách svých států jako nezávislé ústřední banky státu. Kromě jejich hlavního úkolu, kterým je péče o cenovou stabilitu, jim byl svěřen výkon dohledu nad celým finančním trhem. ČNB i NBS mohou vydávat na základě zákonného zmocnění všeobecně závazné právní předpisy. Řídícím a nejvyšším orgánem obou centrálních bank je bankovní rada. Zde lze nalézt určité odlišnosti zejména v systému jmenování jejích členů. Bankovní rada ČNB je tvořena sedmi členy, které jmenuje prezident bez nutnosti kontrasignace vlády. Ke jmenování není třeba ani doporučení ani schválení

žádného jiného státního orgánu. Tento systém jmenování členů bankovní rady, jakožto orgánu, který má podstatný vliv na ekonomiku, by měl korespondovat s pojetím ČNB jako nezávislé organizace, které je odolná vůči politickým vlivům. Ve většině států je jmenovací proces rozdělen mezi více nezávislých institucí či alespoň podléhá schválení dalšího orgánu. Tak je tomu v i případě Bankové rady NBS, která má členů 5, z nichž jsou guvernér a dva viceguvernéři jmenováni prezidentem na návrh vlády schválený Národnou radou Slovenskej republiky a zbylí dva členové jsou jmenována vládou na návrh guvernéra. Tento postup poskytuje větší legitimitu pro výkon jejich funkce a také zapojení více ústavních orgánů do procesu jmenování lépe odpovídá pojetí nezávislosti NBS. Dalším rozdílem v organizační struktuře dohledu je zřízení Útvoru dohledu nad finančním trhem v rámci NBS, který provádí výkon dohledu a rozhoduje v řízeních jako prvostupňový orgán. V rámci ČNB srovnatelný orgán zřízen nebyl, neboť Výbor pro finanční trh je pouze poradním orgánem bankovní rady pro oblast dohledu nad finančním trhem.

Výraznější rozdíly je možno sledovat ve formálním uspořádání právních předpisů upravujících výkon dohledu nad finančním trhem. V rámci slovenské právní úpravy existuje jako lex generalis zákon o dohledu nad finančním trhem, který obecně upravuje všechny aspekty výkonu dohledu NBS. České právní úprava je ve srovnání se slovenskou značně roztříštěná. Obecný právní předpis byl přijat pouze pro výkon dohledu nad kapitálovým trhem. I přesto, že je tento nedostatek české právní úpravy zřejmý a věcný záměr pro přípravu návrhu zákona byl schválen již v roce 2008, dosud Ministerstvo financí nepředložilo paragrafové znění zákona, který by mohl vyřešit mezery a problémová místa současné právní úpravy. Jako nezbytné pro zaručení rovnosti pro všechny subjekty dohledu považují zejména zavedení jednotné právní úpravy řízení před ČNB, které je v současnosti vedeno dle správního řádu, ale pouze pokud sektorové zákony nestanovují něco jiného, což je však často děje.

Zajímavým prvkem slovenské právní úpravy je též stanovení ročních příspěvků, které povinně hradí subjekty, nad kterými je dohled vykonáván. Vzhledem k nákladnosti výkonu dohledu a příjmům, které těmto subjektům plynou z jejich činnosti, je taková úprava zcela na místě.

7.2 Perspektivy budoucího vývoje právních úprav dohledu pod vlivem finanční krize

Finanční krize, která se naplno projevila v roce 2008, odstartovala celou řadu legislativních změn v oblasti dohledu nad finančním trhem, neboť za jednu z jejích příčin byla označována nedostatečná úroveň regulace a dohledu. Jelikož největší hrozbou pro stabilitu finančních trhů jsou v současnosti finanční konglomeráty a propojenost subjektů finančního trhu, pozornost je věnována zejména nadnárodní úrovni dohledu.

V rámci Evropské unie byla regulace sjednocena prostřednictvím směrnic, ale dohled byl stále v režii jednotlivých členských států. Na finanční krizi Evropská unie reagovala sestavením skupiny expertů v čele s Jacquesem de Larosiérem. Tzv. Larosierova zpráva shledala za příčiny krize zejména nadbytek likvidity, nízké úrokové sazby a finanční inovace umožněné deregulací. Tato zpráva doporučila zaměřit se na vytvoření nových pravidel bankovní regulace, podřízení ratingových agentur dohledu, zavedení funkčního sankčního mechanismu a vytvoření nadnárodního systému dohledu.¹³⁴ V reakci na tuto zprávu došlo k vybudování nové struktury orgánů dohledu – Evropského systému orgánů dohledu. Tento systém zahrnuje dvě úrovně. Úroveň makroekonomickou prezentuje ESBR, jejíž cílem je monitoring a identifikace rizikových faktorů pro stabilitu. Vznikl tak jednotný signální systém pro rozeznání rizik. Úroveň mikroekonomická je reprezentována třemi evropskými orgány dohledu – EBA, ESA, EIOPA a vnitrostátními orgány dohledu.¹³⁵ Cílem tohoto nového uspořádání je reflektovat reálný stav finančních trhů v rámci Evropské unie a jejich vzájemnou propojenost.

Pod vlivem Evropské unie došlo též k posílení regulace a dohledu u méně obvyklých subjektů finančního trhu, kterými jsou ratingové agentury¹³⁶ nebo subjekty alternativního investování¹³⁷.

¹³⁴ Švihlíková, Ilona. *Globalizace & krize: souvislosti a scénáře*. 1. české vydání. Všeň: Grimmus 2010, str. 94-96

¹³⁵ Boháč, Radim (ed.). *Aktuální otázky financí a finančního práva z hlediska fiskální a monetární podpory hospodářského růstu v zemích střední a východní Evropy po roce 2010*. Soubor odborných statí z IX. Mezinárodní konference. Praha: Leges, 2010, str. 89-101

¹³⁶ Nařízení Evropského parlamentu a rady č. 1060/2009 ze dne 16. 9. 2009 o ratingových agenturách, nařízení evropského parlamentu a rady č. 513/2011 ze dne 11. května 2011, kterým se mění nařízení (ES) č. 1060/2009 o ratingových agenturách

V důsledku finanční krize došlo ke změně architektury dohledu nejen na evropské ale i na celosvětové úrovni. Kromě Basilejského výboru jsou tak novými institucemi Financial Stability Board či European Systemic Risk Board.¹³⁸

Další reakcí na finanční krizi jsou zejména změny připravované v rámci regulace finančního trhu. Basilejský výbor představil nová regulatorní opatření pod názvem Basel III. Jejich cílem je zejména zvýšení odolnosti bank v případě krize. Dojde tedy ke zpřísnění požadavků na kapitálovou přiměřenost a kvalitativní prvky řízení bank. V oblasti regulace přináší odvrát od metod hodnocení rizik, jež přinesl druhý pilíř Basel II a navrácí se opět ke stanovení pevných pravidel a parametrů pro hodnocení rizik.¹³⁹

Změny v regulaci evropského pojišťovnictví vyplývají z vytvoření nových standardů pod názvem Solvency II, které by měly být účinné od roku 2013. Koncept je postaven na nové úpravě vyhodnocování rizik a sestává se z tří pilířů, z nichž první je technický a obsahuje pravidla pro různé typy výpočtů, druhý pilíř je zaměřen na vnitřní strukturu a řídicí systémy a třetí pilíř upravuje zacházení s informacemi.¹⁴⁰

Aby tyto změny v regulatorních opatřeních přinesly žádoucí výsledky, měly by splňovat dva základní znaky. Zejména by měly být jednoduché, transparentní a důsledně vyžadované a měly by na subjektech finančního trhu vyžadovat vytváření dostatečných rezerv v obdobích růstu, které by pokryly případné ztráty o obdobích propadu. Jak ukázal současný stav finančních trhů, samoregulace a kodexy chování pro subjekty finančního trhu, z důvodu jejich nevymahatelnosti nepřinášejí požadované výsledky. Mohou však fungovat vedle spotřebitelského aktivismu velmi prospěšně a doplňovat výkon dohledu.

Ozývají se i hlasy, které volají po deregulaci a liberalizaci finančního trhu. Jejich hlavním argumentem je fakt, že právní úprava regulace a dohledu nad finančním trhem je tak složitá, že je sama překážkou pro další rozvoj a překonání finanční krize.¹⁴¹

¹³⁷ Epravo.cz: AIFMD - nový evropský režim pro speciální fondy a fondy kvalifikovaných investorů. Dostupné z: <<http://www.epravo.cz/top/clanky/aifmd-novy-evropsky-rezim-pro-specialni-fondy-a-fondy-kvalifikovanych-investoru-77834.html>> [cit. 2011-11-30]

¹³⁸ Tůma, Zdeněk, Bankovní regulace a Basel III, Bankovníctví, 2011, č. 3, str. 29

¹³⁹ Laušmanová, Monika: Basel III může pozitivně ovlivnit řízení bank. Bankovníctví, 2011, č. 2, str. 18-22

¹⁴⁰ Kotaška, Miroslav: Reforma regulace pojišťovnictví a její dopady. Bankovníctví, 2011, č. 4, str. 20-21

¹⁴¹ Machala, Karel: První krize eura: analýza možných cest. Bankovníctví, 2010, č. 6-7, str. 10

Závěr

Právní úprava dohledu nad finančním trhem je a stále bude velmi diskutovaným tématem, neboť ve světle světové finanční krize budou stále sílit snahy o nalezení co možná nejefektivnější varianty výkonu modelu. Jak je ze současného vývoje patrné, mezi státy nebyla prozatím nalezena shoda, ani v otázce institucionálního uspořádání dohledu ani v otázce právní úpravy. Budoucí vývoj bude zaměřen zejména na zformování právní úpravy a vytvoření nadnárodního systému dohledu, neboť finanční krize ukázala, že v tomto směru má právní úprava značné mezery, které z důvodu existenci nadnárodních seskupení a finančních konglomerátů, nelze ignorovat. Evropská unie na tuto situaci zareagovala vytvořením nových orgánů, a to Evropské rady pro systémová rizika, jež působí na úrovni makroekonomické a Evropských orgánů dohledu, které působí na úrovni mikroekonomické. Tyto orgány jsou nadány potřebnou působností a pravomocemi, na základě kterých mohou zasáhnout do činnosti národních orgánů dohledu. Zda bylo vytvoření tohoto nového systému krokem vpřed, bude prověřeno až v příštích letech, neboť v současnosti tyto orgány ještě nevyužívají celý rámec svých pravomocí. Zajímavým aspektem též bude nalezení rovnováhy mezi zásahy těchto orgánů vůči jednotlivým finančním institucím členských států a s tím spojené omezení národní suverenity.

Cílem této práce byla zejména analýza a porovnání dvou právních činností centrálních bank při výkonu dohledu nad finančním trhem a i přes omezený rozsah této práce byl dle mého názoru tento cíl splněn. Oblast finančního trhu se v dnešní době stále dynamicky rozvíjí, na trhu se uplatňují nové subjekty a vyvstávají stále nové otázky, do jaké míry trh regulovat a dohlížet na něj. Z těchto důvodů je právní úprava dohledu velmi rozsáhlá, což je ještě komplikováno působením zahraničních subjektů.

Česká a slovenská právní úprava dohledu si byly od samého počátku existence obou těchto států velmi podobné, což bylo samozřejmě způsobeno společnou právní historií ale i podobností obou států. Drobné odlišnosti se začaly objevovat již v první polovině 90. let, kdy se konstitoval finanční trh. Rozdíly byly zřetelné zejména v institucionálním uspořádání dohledu. Právní úpravy dohledu, které byly v České republice i na Slovensku vytvořeny v průběhu 90. let nemohly přetrvat, zejména proto, že neodpovídaly všem demokratickým hodnotám právního státu a bylo třeba posílit důvěru a ochranu účastníků finančního trhu.

Zásadní a velmi významnou změnou, která ovlivnila celou koncepci výkonu dohledu obou států, byl integrační proces, který byl dokončen v obou zemích v roce 2006. Orgánem dohledu nad celým finančním trhem se staly centrální banky států. Tento krok byl jistě pozitivní, neboť došlo k zvýšení transparency a rovnosti při výkonu dohledu a posílení důvěry ve finanční trh. Centrální banka je dle mého názoru vhodným orgánem dohledu, neboť zajištění stability finančního trhu a jeho bezpečného fungování, přímo souvisí i s jejím dalším hlavním úkolem - péčí o cenovou stabilitu.

Ve volbě institucionálního uspořádání dohledu se úprava česká a slovenská rozcházejí, neboť Česká republika postupně opustila model sektorový a přiklonila se k modelu funkcionálnímu. Proces integrace dohledu v České republice, však zatím nelze považovat za zcela dokončený, neboť k tomu stále chybí vytvoření komplexního zákona o dohledu nad finančním trhem, který by překonal současnou roztržičnost právní úpravy. Práce na tomto zákonu byly však pozastaveny z důvodu nutnosti zpracovat nové evropské právní předpisy, kterými Evropská unie reagovala na finanční krizi. Slovenské právní úpravě je naproti tomu vytýkána absence samostatného zákona o finančních konglomerátech, který by byl obecně platný pro celou oblast finančního trhu.

Lze shrnout, že obě popisované právní úpravy jsou si v současnosti velmi podobné. Tomu samozřejmě velmi napomáhá fakt, že výkon dohledu je v obou státech shodně vykonáván nezávislou centrální bankou státu a pak také vliv stále postupující harmonizace právních úprav pod vlivem Evropské unie. Aktuální právní úpravy lze označit za komplexní, i když mají obě své nedostatky, jak bylo naznačeno výše. ČNB i NBS jsou k výkonu dohledu nadány potřebnými pravomocemi a mohou účinně zasáhnout při zjištění pochybení a nedostatků. Při výkonu dohledu provádějí kontroly na místě a tak zasahují v konkrétních případech, ale dohled je vykonáván i na dálku, což umožňuje analýzu současného stavu finančního trhu a včasné zjištění hrozících problémů.

Otázka dalšího vývoje v oblasti dohledu nad finančním trhem je nyní otevřená. Ačkoliv pouze nemnoho evropských států svěřilo dohled nad finančním trhem pouze centrální bance, pod vlivem finanční krize například i Německo a Velká Británie zveřejnily záměr zpětně pověřit výkonem dohledu své centrální banky.

Na závěr této práce je možno uvést, že neexistuje žádný obecně přijímaný model dohledu nad finančním trhem, který by byl akceptovatelný pro všechny a neexistuje ani žádný model, který by byl uznán za vhodný. Efektivní dohled může být vykonáván pouze na základě kvalitních a dobře srozumitelných právních předpisů, za stanovení účinného systému nápravných opatření a sankcí, prostřednictvím nezávislého orgánu, který nebude pod vlivem politických tlaků a bude moci samostatně rozhodovat o budoucím vývoji. Česká a slovenská právní úprava tyto aspekty splňují a proto ČNB a SNB mají všechny předpoklady pro účinný výkon dohledu. Deregulace a liberalizace není v době současné finanční krize správnou cestou, neboť by mohla vyvolat vlnu nedůvěry účastníků finančního trhu a tím finanční krizi prohloubit. Otázkou však je, zda je na místě vytvářet další právní normy, které již tak nepřehlednou situaci v této oblasti, dále komplikují nebo zda se raději nezaměřit na zdokonalení stávající právní úpravy.

Seznam zkratek

BCBS – Basilejský výbor pro bankovní dohled

ČNB – Česká národní banka

EBA – Evropský orgán pro bankovníctví

EIOPA – Evropský orgán pro pojišťovnictví a zaměstnanecké penzijní pojištění

ESAs – Evropské orgány pro dohled

ESCB – Evropský systém centrálních bank

ESMA – Evropský orgán pro cenné papíry a trhy

ESRB – Evropská rada pro systémová rizika

IAIS – Mezinárodní sdružení orgánů dohledu v pojišťovnictví

IOSCO – Mezinárodní organizace komisí pro cenné papíry

NBS – Národní banka Slovenska

KPCP – Komise pro cenné papíry

Úrad – Úrad pre finančný trh

Útvar – Útvar dohľadu nad finančným trhom

Seznam použité literatury a pramenů

Odborné publikace

- Babčák, Vladimír a kol. Finančné právo a finančná správa. 1. vydání. Bratislava: EPOS, 2008
- Babouček, Ivan a kol. Regulace činnosti bank. 1. vydání. Praha: Bankovní institut, a.s., 2005
- Bakeš, M., Karfíková, M., Kotáb, P., Marková, H. a kol. Finanční právo. 5. upravené vydání. Praha: C.H.Beck, 2009
- Balko, Ladislav a kol. Právná úprava finančného trhu v Slovenskom právnom systéme, Právo finančného trhu, Bratislava: Ing. Miroslav Mačko, EPOS, 2003
- Balko, Ladislav. Bankovné právo. 1. vydání. Bratislava: ELITA, s.r.o., 2000
- Balko, Ladislav; Babčák, Vladimír a kolektív. Finančné právo. 2. vydání. Bratislava: EUROKÓDEX, s.r.o., 2009
- Boháč, Radim (ed.). Aktuální otázky financí a finančního práva z hlediska fiskální a monetární podpory hospodářského růstu v zemích střední a východní Evropy po roce 2010. Soubor odborných statí z IX. Mezinárodní konference. Praha: Leges, 2010
- Kašparovská, Vlasta a kol. Řízení obchodních bank – vybrané kapitoly. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2006
- Kolektiv autorů. Regulace a dozor nad finančními trhy. Sborník mezinárodní konference, 1. vydání. Praha: Vysoká škola finanční a správní, o. p. s., 2003
- Nehybová, Marta. Regulace a dohled nad bankami. 1. vydání. Brno: Miroslav Nehyba, 1999
- Pavlát, Vladislav, Kubíček, Antonín. Regulace a dohled nad finančními trhy. 2. přepracované vydání. Praha: Vysoká škola finanční a správní, o.p.s. 2010
- Pavlát, Vladislav, Kubíček, Antonín: Regulace a dohled nad kapitálovými trhy. 1. přepracované vydání. Praha: Vysoká škola finanční a správní, o.p.s. 2004
- Polouček, Stanislav a kol. Bankovníctví. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2006
- Rejnuš, Oldřich. Finanční trhy. 2. rozšířené vydání. Ostrava: KEY Publishing s.r.o. 2010
- Revenda, Zbyněk, Centrální bankovníctví. 2. rozšířené vydání. Praha: Management Press 2001

- Revenda, Zbyněk, Mandel, M., Kodera, J., Musílek, P., Dvořák, P., Brada, J. Peněžní ekonomie a bankovníctví. 4. vydání. Praha: Management Press 2008
- Švihlíková, Ilona. Globalizace & krize: souvislosti a scénáře. 1. české vydání. Všeň: Grimmus 2010

Časopisecké články

- Kotaška, Miroslav: Reforma regulace pojišťovnictví a její dopady. Bankovníctví, 2011, č. 4, str. 20-21
- Laušmanová, Monika: Basel III může pozitivně ovlivnit řízení bank. Bankovníctví, 2011, č. 2, str. 18-22
- Machala, Karel: První krize eura: analýza možných cest. Bankovníctví, 2010, č. 6-7, str. 10
- Petrušová, Martina: Architektura dohledu se mění. Bankovníctví, 2010, č. 12, str. 20
- Tůma, Zdeněk: Bankovní regulace a Basel III, Bankovníctví, 2011, č. 3, str. 29

Judikatura

- Nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 59/2000
- Nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 14/01

Internetové zdroje

- Bank for international settlements: Microfinance activities and the Core Principles for Effective Banking Supervision - final document.
Dostupné z: <<http://www.bis.org/publ/bcbs175.htm>>
- BCBS: Microfinance activities and the Core Principles for Effective Banking Supervision.
Dostupné z: <<http://www.bis.org/publ/bcbs175.pdf>>
- ČNB: Aktuální otázky dohledu nad finančním trhem.
Dostupné z:
<http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/konference_projevy/vystoupeni_projevy/download/singer_20071214_dohled.pdf>

- ČNB: Bankovní dohled 2000.
Dostupné z:
<http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/souhrnne_informace_fin_trhy/archiv/banky/download/bd_2000_c.pdf>
- ČNB: Bankovní dohled 2001.
Dostupné z:
<http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/souhrnne_informace_fin_trhy/archiv/banky/download/bd_2000_c.pdf>
- ČNB: Bankovní dohled 2002.
Dostupné z:
<http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/souhrnne_informace_fin_trhy/archiv/banky/download/bd_2002_c.pdf>
- ČNB: Bankovní dohled 2003.
Dostupné z:
<http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/souhrnne_informace_fin_trhy/archiv/banky/download/bd_2003_c.pdf>
- ČNB: Bankovní dohled 2004.
Dostupné z:
<http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/souhrnne_informace_fin_trhy/archiv/banky/download/bd_2004_c.pdf>
- ČNB: Dohled nad finančním trhem 2008.
Dostupné z:
<http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/konference_projevy/vystoupeni_projevy/download/singer_20090630_dnft2008.pdf>
- ČNB: Důvody pro začlenění dozoru do ČNB jsou věcné.
Dostupné z:
<http://www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/clanky_rozhovory/media_2005/cl_05_051103a.html>

- ČNB: Institucionální uspořádání finanční regulace a dohledu v Evropské unii a úloha bank Evropského systému centrálních bank ve finanční regulaci a dohledu.

Dostupné z:

<http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/souhrnne_informace_fin_trhy/ostatni_analyticke_publicace/download/fin_regulace_eu.pdf>

- ČNB: Mezinárodní aktivity.

Dostupné z:

<http://www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/vykon_dohledu/mezinarodni_aktivit/index.html>

- ČNB: Nové uspořádání dohledu nad finančním trhem.

Dostupné z:

<http://www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/tiskove_zpravy_cnb/2011/20110211_dohled_ft.html>

- ČNB: Regulation and Supervision of the Financial Market in the Slovak Republic.

Dostupné z:

<http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/en/public/media_service/conferences/conferences/download/sramko_praha15112004.pdf>

- ČNB: Výroční zpráva za rok 2000, Státní dozor v penzijním připojištění.

Dostupné z:

<http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/souhrnne_informace_fin_trhy/archiv/penzijni_fondy/VZ_PF_2000.pdf>

- ČNB: Výroční zpráva za rok 2000, Státní dozor v pojišťovnictví.

Dostupné z:

<http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/souhrnne_informace_fin_trhy/archiv/pojistovny/download/2000_vyrocní_zprava_poj.pdf>

- ČNB: Výroční zpráva za rok 2003, Státní dozor v pojišťovnictví.
Dostupné z:
<http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/souhrnne_informace_fin_trhy/archiv/pojistovny/download/2003_vyrocní_zprava_poj.pdf>
- ČNB: Zpráva o činnosti bankovního dohledu v České republice.
Dostupné z:
<http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/souhrnne_informace_fin_trhy/archiv/banky/download/zprava_bd_1999.pdf>
- ČNB: Zpráva o činnosti a hospodaření Úřadu pro dohled nad družstevními záložnami za rok 2000.
Dostupné z:
<http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/souhrnne_informace_fin_trhy/archiv/druzstevni_zalozny/uddz_hosp2000.pdf>
- ČNB: Zpráva o činnosti a hospodaření Úřadu pro dohled nad družstevními záložnami za rok 2004.
Dostupné z:
<http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/souhrnne_informace_fin_trhy/archiv/druzstevni_zalozny/uddz_hosp2004.pdf>
- ČNB: Zpráva o dohledu nad pojistným trhem a o vývoji tohoto trhu v roce 2005.
Dostupné z:
<http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/souhrnne_informace_fin_trhy/archiv/pojistovny/download/vz_pojistovny_2005.pdf>
- ČNB: Zpráva o výkonu dohledu nad finančním trhem za rok 2007.
Dostupné z:
<http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/souhrnne_informace_fin_trhy/zpravy_o_vykonu_dohledu/download/dnft_2007_cz.pdf>

- ČNB: Zpráva o výkonu dohledu nad finančním trhem za rok 2008.
Dostupné z:
<http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/souhrnne_informace_fin_trhy/zpravy_o_vykonu_dohledu/download/dnft_2008_cz.pdf>
- Epravo.cz: AIFMD - nový evropský režim pro speciální fondy a fondy kvalifikovaných investorů.
Dostupné z: <<http://www.epravo.cz/top/clanky/aifmd-novy-evropsky-rezim-pro-specialni-fondy-a-fondy-kvalifikovanych-investoru-77834.html>>
- Evropská centrální banka: Finanční stabilita.
Dostupné z:
<<http://www.ecb.int/ecb/orga/tasks/html/financial-stability.cs.html>>
- IOSCO: Methodology for assessing implementation of the IOSCO Objectives and Principles of securities Regulation.
Dostupné z:
<<http://www.ebrd.com/downloads/legal/securities/IOSCOPD155.pdf>>
- Ministerstvo financí České republiky: Odbor Úřad státního dozoru v pojišťovnictví a penzijním připojištění.
Dostupné z:
<http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/hs.xsl/orgstru_20083.html?year=2006#book3>
- NBS: Analýza súčasnej slovenskej legislativy v poistnom sektore z pohľadu smernice o Solventnosti II.
Dostupné z:
<http://www.nbs.sk/_img/Documents/_Dohlad/ORM/Poistovnictvo/Analyza_sucasnej_slovenskej_legislativy_z_pohladu_Solventnosti_II.pdf>
- NBS: Správa činnosti dohľadu nad finančným trhom za rok 2005.
Dostupné z:
<http://www.nbs.sk/_img/Documents/DFT/PUBLIK/CINNOST/2005.PDF>
- NBS: Výročná správa za rok 1996.
Dostupné z:
<http://www.nbs.sk/_img/Documents/_Publikacie/VyroчнаSprava/VSNBS96.pdf>

- NBS: Výročná správa za rok 2000.

Dostupné z:

<http://www.nbs.sk/_img/Documents/_Publikacie/VyrocnaSprava/VSNBS00.pdf>

- NBS: Výročná správa za rok 2001.

Dostupné z:

<http://www.nbs.sk/_img/Documents/_Publikacie/VyrocnaSprava/VSNBS01.pdf>

- The World Bank: International Survey of Integrated Financial Sector Supervision.

Dostupné z:

<http://info.worldbank.org/etools/docs/library/154465/supervisors2004/pdf/martinez_rose.pdf>

Seznam příloh

Příloha č. 1 – Institucionální uspořádání dohledu v Evropě (2005)

Příloha č. 2 – Organizační struktura ústředí ČNB

Příloha č. 3 – Přehled subjektů českého finančního trhu

Příloha č. 4 – Organizační struktura NBS

Příloha č. 1

Institucionální uspořádání dohledu v Evropě (2005)

Stát	EU	Banky	Pojišťovny	Kapit. trh a inv. služby	Charakteristika
<i>Belgie</i>	X		RI		Plná integrace mimo CB
<i>Česká republika</i>	X	CB	RI	RI	Sektorový model, od 2006 plná integrace v rámci CB
<i>Dánsko</i>	X		RI		Plná integrace mimo CB
<i>Estonsko</i>	X		RI		Plná integrace mimo CB
<i>Finsko</i>	X	Ria	RIb	Ria	Dvoupilířový model
<i>Francie</i>	X	RI	RI	RI	Sektorový model- mimo CB
<i>Irsko</i>	X		CB		Plná integrace v rámci CB
<i>Itálie</i>	X	CB	RI	RI	Sektorový model s prvky funkcionálního modelu
<i>Kypr</i>	X	CB	RI	RI	Sektorový model
<i>Litva</i>	X	CB	RI	RI	Sektorový model
<i>Lotyšsko</i>	X		RI		Plná integrace mimo CB
<i>Lucembursko</i>	X		RI		Plná integrace mimo CB
<i>Maďarsko</i>	X		RI		Plná integrace mimo CB
<i>Malta</i>	X		RI		Plná integrace mimo CB
<i>Nizozemsko</i>	X		CB		Funkcionální model od 2005
<i>Polsko</i>	X	CB	RI	RI	Sektorový model
<i>Portugalsko</i>	X	CB	RI	RI	Sektorový model
<i>Rakousko</i>	X		RI		Plná integrace mimo CB
<i>Řecko</i>	X	CB	RI	RI	Sektorový model
<i>Slovensko</i>	X		CB		Plná integrace v CB od 2005
<i>Slovinsko</i>	X	CB	RI	RI	Sektorový model
<i>SRN</i>	X		RI		Plná integrace mimo CB
<i>Španělsko</i>	X	CB	RI	RI	Sektorový model
<i>Švédsko</i>	X		RI		Plná integrace mimo CB
<i>V. Británie</i>	X		RI		Plná integrace mimo CB

Pramen: ČNB: Institucionální uspořádání finanční regulace a dohledu v Evropské unii a úloha bank Evropského systému centrálních bank ve finanční regulaci a dohledu.

Dostupné z:

<http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/souhrnn_e_informace_fin_trhy/ostatni_analyticke_publikace/download/fin_regulace_eu.pdf>

Příloha č. 2

Organizační struktura ústředí ČNB

BANKOVNÍ RADA						
<i>Miroslav Singer,</i> guvernér	<i>Mojmír Hampl,</i> viceguvernér	<i>Vladimír Tomšík,</i> viceguvernér	<i>Kamil Janáček,</i> člen BR	<i>Lubomír Lízal,</i> člen BR	<i>Pavel Řežábek,</i> člen BR	<i>Eva Zamrazilová,</i> členka BR
110 Sekce kancelář	220 Sekce rozpočtu a účetnictví	560 Sekce regulace a mezinárodní spolupráce na finančním trhu	410 Sekce měnová a statistiky	620 Sekce řízení rizik a podpory obchodů	320 Sekce peněžní a platebního styku	610 Sekce bankovních obchodů
120 Sekce lidských zdrojů	420 Sekce správní	580 Sekce dohledu nad finančním trhem	170 Samostatný odbor ochrany spotřebitele	140 Samostatný odbor ekonomického výzkumu	180 Samostatný odbor finanční stability	570 Sekce licenčních a sankčních řízení
130 Samostatný odbor interního auditu	720 Sekce informatiky					
160 Samostatný odbor komunikace						

Struktura sekce dohledu nad finančním trhem

Sekce dohledu nad finančním trhem			
David Rozumek, ředitel			
<i>Odbor dohled obezřetnosti</i>	<i>Odbor dohledu odborné péče</i>	<i>Odbor kontroly obezřetnosti</i>	<i>Odbor kontroly odborné péče</i>

Pramen: ČNB: Organizační struktura ústředí. Dostupné z:

<http://www.cnb.cz/cs/o_cnb/organizacni_struktura/ustredi/> [cit. 2011-11-30]

Příloha č. 3

Přehled vybraných subjektů českého finančního trhu

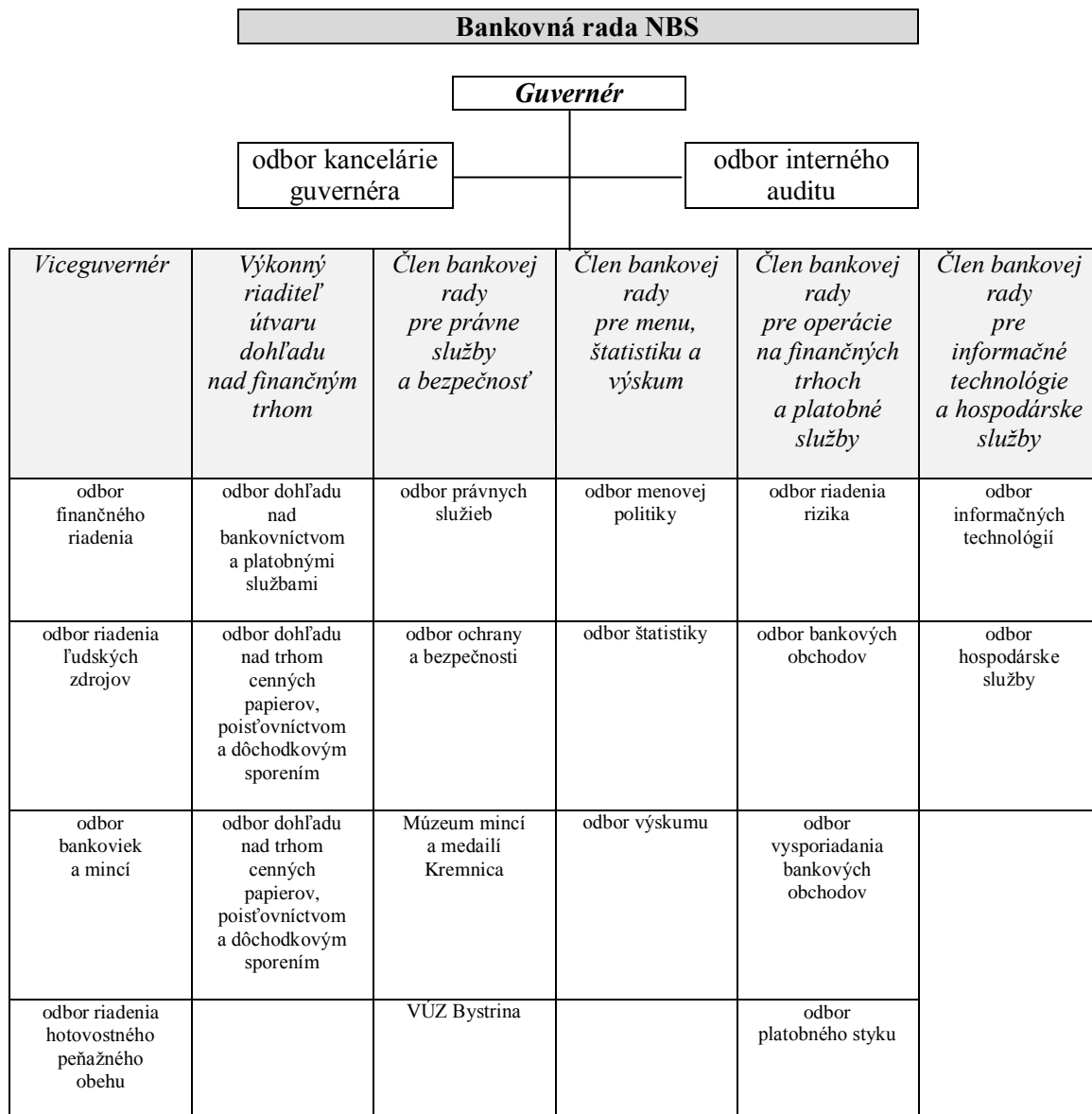
SKUPINA	POČET SUBJEKTŮ VE SKUPINĚ
Banky a pobočky zahraničních bank	44
Družstevní záložny	14
Penzijní fondy	10
Obchodníci s CP a pobočky zahraničního obchodníka s CP	57
Osoby oprávněné k vedení samostatné evidence investičních nástrojů	406
Investiční společnosti	22
Investiční společnosti, které vykonávají činnost portfolio management	7
Investiční fondy	58
Podílové fondy	158
Pojišťovny a pobočky zahraničních pojišťoven	54
Zajišťovny	1
Organizátor regulovaného trhu	3
Centrální depozitář	1
Vypořádací systémy	3
Platební instituce a pobočky zahraničních platebních institucí	16
Instituce elektronických peněz a pobočky zahraničních institucí el. peněz	1
Emitenti kótovaných CP	66
Investiční zprostředkovatelé	10083
Odpovědní pojistní matematici	64
Směnárný (dříve Nebankovní devizová místa)	910
Obchodní společnosti a FO zapsané jako kvalifikovaní investoři	0
Nucení správci	88
Likvidátoři	89
Vázaní zástupci	14565
Zastoupení zahraniční banky	22
Obchodní zástupci poskytovatelů platebních služeb	241
Vydavatelé elektronických peněz malého rozsahu	15
Poskytovatelé platebních služeb malého rozsahu	50

Pramen: ČNB: Celkový přehled počtu subjektů ke dni 30.11.2011. Dostupné z:

<https://apl.cnb.cz/apljerrsdad/JERRS.WEB24.SUBJECTS_COUNTS_2>

Příloha č. 4

Organizační struktura NBS

Pramen: NBS: Schéma organizačnej štruktúry Národnej banky Slovenska. Dostupné z:
http://www.nbs.sk/_img/Documents/ZAKLNBS/STRUKTS/struktura_new.pdf

Abstract

In the era of constant advancing of the globalization and quick development of the financial markets, the financial markets supervision is still the current topic. Lately, these tendencies have been significantly strengthened under the influence of ongoing world financial crisis. In the light of the crisis, which started as a “credit crisis”, the topic of the financial markets supervision has become discussed in countries worldwide and also at the international level, because finding of an effective arrangement and supervision execution could substantially help to overcome the crisis.

The main goal of this paper is the analysis and comparison of the legislation on the activities of the Czech and Slovak National Bank in the field of the execution of financial market supervision. The development of Czech and Slovak legislation is interesting as they both emerged from the same legal foundation, went through the phase of individual development and then they became closer again influenced by the European Union.

The first two chapters of this thesis focus on the definition of basic terms used further in the thesis and then characteristics of the basic models of the supervision institutional organization. The second chapter deals with the subjects of the financial markets supervision and contains list of the authorities that perform that function in the history and nowadays in the Czech and Slovak Republic.

The following part of my thesis describes the development of both legislations during the time between the disintegration of Czechoslovakia and 2006, when the integration process of entrusting the supervision to the central banks of both countries was finished.

The chapter about the integration process explains the causes of integration, summarizes the advantages and disadvantages of confiding the exercise of supervision to state’s central bank and mainly it describes the legislation regulating this process. This chapter further discusses the chosen model of institutional organization because both countries selected sectional model at first but later the Czech Republic has switched to the functional model of organization.

The next part of the thesis is the core of the work and it analyzes contemporary legislation governing the financial markets supervision with an emphasis on the central banks’ activities. The Czech legislation is fragmented into many laws. That is why its

description is divided according to the individual areas of the financial market. The general law on the exercise of supervision is the core of Slovak legislation and is discussed in great detail in this chapter.

The final part of the thesis contains complex comparison of the Czech and Slovak legislation with respect to their differences and common features. The final part of the thesis is also concerned with the possibilities of the future development having regard to the current financial crisis.

Resumé diplomové práce

V době stále postupující globalizace a rychlého rozvoje finančních trhů, je téma dohledu nad finančním trhem stále více aktuální. Tyto tendence byly v poslední době výrazně posíleny vlivem probíhající světové finanční krize. Právě ve světle této krize, která začala jako úvěrová, se stalo téma dohledu nad finančním trhem diskutovaným ve všech státech i na úrovni mezinárodní, neboť nalezení efektivního uspořádání a výkonu dohledu by mohlo výrazně napomoci jejímu rychlejšímu překonání.

Hlavním cílem této práce je analýza a srovnání právních úprav činnosti České národní banky a Národní banky Slovenska při výkonu dohledu nad finančním trhem. Vývoj těchto právních úprav je zajímavý zejména proto, že obě vzešly ze shodných právních základů, poté prošly fází samostatného vývoje, aby nakonec došlo k jejich opětovnému sblížení pod vlivem Evropské unie.

První dvě kapitoly této práce jsou zaměřeny na vymezení základních pojmů, které jsou v práci dále používány a charakteristiku základních modelů institucionálního uspořádání dohledu. Druhá kapitola obsahuje výklad o subjektech výkonu dohledu nad finančním trhem s přehledem orgánů, které tuto funkci vykonávaly a nyní vykonávají v České republice a na Slovensku.

Další část práce popisuje vývoj obou právních úprav v období po rozpadu Československa až do roku 2006, kdy byl v obou státech dokončen proces integrace dohledu do centrálních bank.

Kapitola zaměřená na popis integračního procesu, nejdříve pojednává o důvodech integrace, dále shrnuje výhody a nevýhody svěření výkonu dohledu centrální bance státu a zejména popisuje právní úpravu tohoto procesu. Tato kapitola dále pojednává o zvoleném modelu institucionálního uspořádání, neboť oba státy na počátku zvolily sektorový model, avšak postupně Česká republika přešla k funkcionálnímu modelu uspořádání.

Následující část práce je jejím jádrem a provádí analýzu aktuálních právních úprav dohledu nad finančním trhem se zaměřením na činnost centrálních bank. Česká právní úprava dohledu je roztržštěná do mnoha právních předpisů, proto je její popis rozdělen dle jednotlivých oblastí finančního trhu. Jádrem slovenské právní úpravy je obecný zákon o výkonu dohledu, který je v této kapitole podrobně rozebrán.

V závěru práce je provedeno komplexní porovnání české a slovenské právní úpravy vzhledem k jejich odlišnostem i společným znakům. Dále je v závěru pojednáno o možnostech budoucího vývoje s ohledem na aktuální finanční krizi.

Téma diplomové práce: Srovnání právní úpravy činnosti národních bank České republiky a Slovenska při výkonu dohledu nad finančním trhem

The topic of the thesis: A comparison of the regulation of activities of national banks of the Czech Republic and Slovakia in their supervision over financial markets

Klíčová slova:

Finanční trh

Dohled

Centrální banka

Key words:

Financial market

Regulation

Central bank